

ISTEN MŰVE NAPJAINKBAN

A NYIREGYHÁZAI
METHODISTA GYÜLEKEZET 25 ÉVES
JUBILEUMÁNAK EMLÉKÉRE

Írta:
MÁRKUS J. ANDRÁS
a gyülekezet lekipásztora

1935.
MERKUR NYOMDAÜZEM, NYIREGYHÁZA
Telefon: 577.

Nyiregyházi gyülekezetemnek és a gyülekezet
volt munkatársainak szerető szívből ajánlom.

A gyülekezet kiadása.

Kísérő szavak.

»Mindenek közül a legjobb, hogy Isten velünk van!« Ezt mondotta halálos ágyán Wesley János, — az eszköz — aki által Isten a Methodizmus mozgalmát életre hívta. Ezt szabad volt neki úgy a maga életében, mint sok ezer meg ezer embertársának életében tapasztalni, akiket az Ur Lelke megtisztított és megszentelt. Valósággal az a legjobb úgy az egyesek, mint a gyülekezet számára, ha Isten velünk van. Mert: »Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?!« írja Pál apostol a rómaiaknak. Azért álljunk meg mi is erősen a hitben. Hű az, aki ígéretet tett. Ő nemcsak elkezdője, hanem bevégezője is hitünknek. Ő biztosan célhoz vezet, a sötétségnek semmilyen hatalma nem tarthatja fel Őt.

Nagy kegyelmi kiváltság az számunkra, hogy Ő bennünket is elhívott az Ő szőlőjébe. Mi Istennek munkatársai lehetünk, az Ő kegyelmének dicsőségére. S így akarjuk Őt buzgón kérni, hogy tisztítson, szenteljen meg minket és ruházzon fel erővel onnan felülről, úgy, hogy művét bennünk és általunk befejezhesse az Ő nagy nevének dicsőségére és emberi lelkek üdvösségére. A kegyelem Istene adja ezt meg, aki velünk van, — amint atyáinkkal volt.

A hitnek, szeretetnek és a reménységnek lelki közösségében

Zürich, 1935. március 16.

J. L. NUELSEN.

1931. évi konferencia emlékére.

Előszó.

Isten-vallás-egyház. az utolsó évtizedek égető kérdéseit képezik. S ezek a kérdések két nagy ellentétes táborba osztják az emberiséget. „A vallás ópium a nép számára, nem egyéb, mint népbútító eszköz, mely alkalmas arra, hogy a tudatlan tömegeket félrevezesse és kizsákmányolja. Azért mindent el kell követnünk, hogy egy isten nélküli és a vallás átkától megszabadított világot idézzünk elő,” mondják az egyik oldalon. Ez az irányzat nem elégedett meg ezen világnézet pusztá hangoztatásával, hanem aktív hadjáratot indított minden isteni, vallásos és egyházi gondolat ellen. Tudjuk, hogy egyes országokban szomorú harc folyt és folyik a komoly keresztényiség képviselői ellen.

A másik oldalon annál erősebben ragaszkodnak az Istenben való hithez, a vallás erkölcsökön alapuló világrendhez. Isten, vallás, hit és egyház, ezek mind drágán féltett kincsek, melyeket az emberiség nem nélkülözhet kár nélkül. Isten és vallás nélkül elpusztul minden jó erkölcs és rombadől minden józan világrend. Tehát két ellentétes világnézet áll egymással szemben és mind a kettőnek vakbuzgó követői vannak. Kinek van igaza? Melyik nézet fog győzni? — Vélemény ide, vélemény oda — az idő, a történelem, a tények és az élet komolysága minden tárgyilagos szemlélőt arra kényszerít, hogy belássa, hogy az Istenben való hit és vallásosság nem nélkülözhető.

Az Isten- és vallásellenes front modernnek véli magát, de az Istenben hívők mégis modernebbek, mert övék a jövő. Amint egy egészséges buzaszem magában hordja az élet csíráját, épen úgy az emberi lélek is az Istenben való hitet. Sem Kain gyilkossága, sem az egyiptomiak sanyargatása, sem a próféták sorozatos megöletése, sem Krisztus keresztre feszítése, sem az apostolok és az első keresztyének üldözése, sem az inkvizíció, sem a hugenották legyilkolása, sem az újabb korban a keresztyének üldözése nem volt képes az ember lelkéből a hitet s a vallásosságot száműzni.

Mi nyiregyháziak nagyon jól emlékszünk ezekre az 1918–19 es időkre, amikor a nyiregyházi tírják lába alatt minden megingott. Elvették szabadságát, elvették verejtékkel szerzett drága földjét, házát, pénzét és a mi „tírják” — tűző parasztunk mindezt némán tűrte, de amikor Istenétől és vallásától akarták megfosztani — a mi tűző parasztunk határozott nemet mondott. Az Isten ellenes Oroszország vezető körei is belátták azt, hogy a vallást az emberiségből száműzni, erőszakkal kiírtani nem lehet.

Minden erőszak ép az ellenkezőjét fogja előidézni s azért jelenleg a nevelés útján kívánják elérni azt, hogy Oroszországot Istentől, vallástól, egyháztól megszabadítsák. Ez kísérlet ugyan, de mi előre megjósoljuk, hogy az szükségszerűleg kudarccal fog végződni, mert az ember vallásossága nem nevelés, nem kultúra kérdése, hanem vele született része. Azt kiírtani nem lehet.

Az emberben lévő ezen isteni szikra képezi alapját szerény munkánknak is. Nyiregyháza szeretett szülővárosunk legújabb egyháztörténetének egy kis töredékét akarjuk az utókor számára megörökíteni. Mert, hogy Nyiregyházán egyháztörténelem folyik, azt tagadhatatlanul bizonyítja a Methodista gyülekezetnek immár több mint 25 éves múltja is.

„Isten műve napjainkban”, ezt a címet találtuk a legalkalmasabbnak a gyülekezet 25 éves múltjának a kifejezésére. Ami itt történt, „az nem vérből, sem a testnek akaratából, sem a férfiúnak indulatjából, hanem Istentől született.” Nem emberek, nem egyházak, sem egyéb intézmények akarata és határozata alapján létesült. Nem emberek csináltak történelmet, hanem maga az Isten, természetesen emberi eszközök által.

Jelen kis munkánkkal hármast kívántunk szolgálni: először is, mivel Isten csinált történelmet — egyedül Ővé a dicsőség. Ami szép, ami jó, ami nemes és örökkévaló volt ebben a mozgalomban, — az Tőle volt. Neki akarunk szívünk mélyéből hálát adni mindenért. Előtte akarunk megtört lélekkel bűnvallomást tenni az elmúlt 25 esztendőben elkövetett mulasztásainkért és gyarlóságainkért. Mert tudjuk, hogy ami ebben a 25 éves történetben helytelen, erőtelen, gyarló és emberi volt, — az tőlünk volt. „Az Úré a dicsőség, miénk az orcapírulás.”

Másodszor, hogy a gyülekezet keletkezése, 25 éves fejlődése az első oszloptagok kihalásával veszendőbe ne menjen, hanem a jövő számára mint értékes drága kincs megmaradjon, kívántuk megörökíteni mindazt, amiből az újabb nemzedék áldást, erőt, tanúságot és bátorítást meríthetne a hitélet s a jövő fejlődés számára.

Harmadszor szolgálni kívántunk mindazoknak, akik a gyülekezettől távolabb állanak. S tesszük azt annál inkább, mivel az utóbbi évek folyamán azt tapasztaltuk, hogy városunk polgárai közül sokan vagy tévesen vannak informálva, vagy egyáltalán nincsennek tisztában gyülekezetünk történetével s egyuttal szeretett szülővárosunk további történetéhez is kívántunk adatokkal szolgálni.

Történelmet írni nehéz feladat. Alaposságra, tárgyilagosságra és komoly lelkiismeretességre van szükség. Nem ígérhetünk tökéletes munkát, de Isten segítségével a tőlünk telhető legjobbat akarjuk adni.

Nyiregyháza, 1935 Virágvasárnapján.

A szerző.

FOHÁSZ.

Szívem mélyén dalok kelnek — Istenemhez fölfelé
Ő ismeri szenvedésem, bajban biztos segítség.
Ne kutassad szenvedésem, elég ha az Úr tudja;
Hinni kell csüggedt szívemnek — ah, régi melódia.
Atyám fönt a magasságban halld meg búzgó fohászom,
Hajolj hozzám sok bajomban, lelkemben lesz nyugalom.

Korábban is énekeltem, térdeimen oly búzgón,
Meghallgatott mindig Atyám — elértem az égi trónt.
És ha sötét éjszakákon gondok alatt roskadtam,
Mindig jött egy fényes hajnal, — mindig jött az új nappal.

De szívem csak rettegsz és félsz, ha szenvedés közeleg,
Olyan hamar elfelejted, hogy hű a te Istened!
Nem vallott még senki szégyent, aki Ő rá épített.
Segítség van számodra is, árva szív csak ne csüggedj!
Atyám fönt a magasságban halld meg búzgó fohászom,
Hajolj hozzám sok bajomban, lelkemben lesz nyugalom.

(Németből: M. J. A.)

Bevezetés.

„Ami volt, ugyanaz, ami ezután is lesz és ami történt, agyanaz, ami ezután is történik ; és semmi sincs új dolog a nap alatt” — mondja bölcs Salamon. S valóban nem nehéz ezt az igazságot a történelem folyamatából leszűrni. A reformáció az akkori társadalmi-erkölcsi és egyházi élet düledező romjain épült fel. Az életet nehéz korlátok közé szorítani, az nagyobb és erősebb, mint merev formák és elavult rendszerek. A reformációt megelőző egyháztörténelmi folyamat magában hordta az új élet csiráit, melyek szükségszerűleg felrobbantották azt a rozoga épületet, amelybe az akkori társadalmi és egyházi élet meghúzódott. Luther a nagy reformátor a kat. egyház emelőin nevelkedett fel. Ez a történelem ironiája. Minden komolyabb vallásos mozgalomnak meg van a saját történelmi háttere. Így a nyiregyházi methodista gyülekezet történetének is. A nyiregyházi methodista mozgalom, protestáns mozgalom a szó legszorosabb értelmében s történelmi háttere szervileg összefügg az egyetemes protestánsizmus történetével. Előbb tehát röviden tisztáznunk kell a gyülekezet történelmi hátterét.

Mint ahogy a katolicizmus, úgy az eredeti protestantizmus sem jelentett végleges formát a vallásos élet számára. A történelem megisméltódott. A megalapozott protestantizmus beleesett ugyanabba a hibába, hogy az életet merev formák közé akarta konzerválni s ez által az élet hatalmával meghasonlott. „De a szél fúj ahová akar” és az élet a hivatalos egyházat megkerülve, új formákban jelentkezett. A sziléziai ébredési mozgalom, mely Schwenckfeld G. nevéhez fűződik, még Luther korában; Spener, Francke és Zinzendorf pietizmusa a 17. században Németországban, a methodizmus Angliában és hasonló vallásos mozgalmak voltak ezen új életnek erőteljes megnyilvánulásai. Nem irányultak ezen vallásos mozgalmak soha az egyházak ellen, mert komoly, egészséges vallásos mozgalmak sohasem folytattak egyházellenes tendenciát. De a hivatalos egyházi

körök, mint általában az egyháztörténelemben szembehelyezkedtek az új élettel, ami által nagyon sok érték szétforgácsolódott.

Azonban a hivatalos egyház rideg magatartása nemcsak a sajnálatos szétforgácsolódást idézte elő, hanem azáltal maga is először a lelket ölő orthodoxia, azután pedig a hitéletet romboló racionalizmus karjaiba esett. Ezáltal az egyház maga egyengette az útát az utolsó száz esztendőben olyan hatalmasan előretörő materialista Isten- és vallásellenes világnézet számára. Ez az istentelen világnézet nemcsak a fő és középiskolák termeit töltötte be, hanem döngette már az elemi iskolák kapuit is. Sőt mi több, helyet kívánt magának az egyházak teológiai katedráin és a templomok szószékein is. Szinte megdöbbenő az a közömbösség, amelyet a történelmi egyházak lelkészei sok esetben tanúsítottak. Tisztelet a kivételnek, de nagyon sok lelkipásztor, az önző materialista világnézet örvényébe kerülve, elhanyagolta magasztos hivatását s nem csoda, hogy ennek megvoltak a szomorú következményei. Az egyházak elvesztették úgy az intelligencia, mint a munkás tömegek osztályában befolyásukat. Ez a folyamat azonban tovább ment és befészkelte magát a közismert konzervatív parasztszféra rétegeibe is. A világháború s a forradalmi évek csak betetőzték ezt a válságot. Ez a válság nem kerülte el városunkat s annak vallásos tírpákjait sem. Aki nyitott fülekkel leereszkedik a nép közé, annak van alkalma hallani ezeket az Isten- és vallásellenes hangokat. Megjegyzendő még az is, hogy ezek a hangok rem az u. n. „szektáskodók” soraiból, hanem a történelmi egyházak tagsági könyveibe bevezetett, de valóságban sehová sem tartozó tömegekből hangzanak el.

Az egyház kezdte ugyan érezni ezt az elhidegülést s a veszély pillanatában irányt változtatva teljes erővel üzembe helyezte egyházi életét. Kezdte összeszedni az elszéledt nyáját s ébresztgette benne az egyházi öntudatot. Igaz, nagyon kevés eredménnyel, mert ez a válság csak tovább tart az elhidegülés, a szétforgácsolódás csak tovább folyik. A legkétségbeejtőbb benne az a körülmény, hogy mindezen bajokkal szemben az egyház tehetetlenül áll s képtelen a megtéréshez hívó kiáltást és az evangéliumban való hitet teljhatalommal képviselni. És miért? Mert maga az egyház nincsen az igazi megtérés tapasztalatának a birtokában és nincsen tisztában az evangéliom határozott feltételeivel. Ezt állapítja meg Heitmüller Fr. ev. lelkész „A közösségi mozgalom válsága” című könyvében.

Ez volna tehát a történelmi háttér egyoldalt. De még nem teljes a kép. Már az előszóban utaltunk arra, hogy a vallásosság az embernek veleszületett része, azt az emberiség történelméből szám-

üzni nem lehet. Így az elmúlt 100 esztendő nemcsak veszteséget, hanem nyereséget is jelentett az egyetemes egyháznak. Amilyen mértékben az Isten-ellenesek frontja megnövekedett, olyan mértékben megerősödött az Istenben hívők táborra is. Minden kétségen felül áll, hogy különösen az utolsó 50–60 esztendőben a vallásos élet sokakban megerősödött. Azt kell ugyanis látnunk, hogy Isten ebben a mindenfelé meghidegült keresztyénségben is megtartott olyan kisebb csoportokat, — néhol többen, néhol kevesebben voltak, — akiket az istentelen irányzat éppen az ellenkező irányba sodort. Ők nem tudtak megelégedni a hitnek pusztá elméletével, hanem Krisztussal, a Megváltóval való személyes összeköttetésre vágyódtak. Ezen vágyódó, sokszor elrejtett körök képezték mindig az igazi egyház magvát és alapját. Hála Istennek nemcsak romlásról, hanem komoly, megszentelt hitéletről is beszélhetünk. Nem kerülheti el figyelmünket az a körülmény, hogy a reformáció óta, de különösen az utolsó 60 esztendő egyháztörténelmét az ébredések és a vallásos élet újabb és újabb megmozdulásai tarkítják. A múlt század hetvenes éveit körül Európa prot. nyugati államaiban, különösen Németországban nagyon sok helyen lobogott az ébredés tüze. Ez volt a német közösségi mozgalom (Gemeinschaftsbewegung), mely ugyan az angol oxfordi-ébredés mozgalmával állt kapcsolatban, de alapjában véve nem volt egyéb, mint a német pietizmus II. javított kiadása. Ez a közösségi mozgalom a német vezető ev. körök, így Dr. Dibelius ev. főesperes szerint — az egyedüli nagyszabású evangelizációs mozgalom, mely az embert, még pedig a legegyszerűbb embert is a Bibliába bevezeti.

Ezekkel a közösségi mozgalmakkal kapcsolatban nagy szerepet játszottak az ébredés előidézésében úgy a régebbi, mint az újabb evangelizációs szabad egyházak és független kisebb közösségek is. A Methodizmus, a Baptizmus, a Hernhutti-testvérek, Quäkerek, az Üdvhadserég és egyéb kisebb evangéliumi közösségek komoly tényezőivé lettek az ébredés-mozgalmának, agresszív munkálkodásuk által felrázták a világ protestantizmusát. Ezek az újabb vallásos mozgalmak ugyanis szakítottak azzal a régi felfogással, mely szerint a vallás csak a templomra szorítkozik. Jüngst ev. lelkész „A Methodizmus Németországban” című könyvében a methodizmust pl. a következőképpen jellemzi: „Az a vallás, amely csak a templomra szorítkozik, amit vasárnaponként szoktak látogatni s amely dogmákból és ceremóniákból áll, az oly vallás nem kell a világnak. Amire nekünk szükségünk van, az oly vallás, amely az életbe markol, amely uralja a testet és lelket, amely minket jobb férfiakká és

nőkké tesz, amely megszenteli a mi családi és házas életünket, amely minket környezetünk számára áldások forrásává tesz. Ez a vallás pedig Jézus Krisztus vallása. Végtelen bizalmam van oly valláshoz, amely leereszkedik a legkomiszabb iszákoshoz is, hogy őt meglérintve az új élet számára megnyerje." Szóval ha a bűnösök nem jönnek a templomba, akkor az egyház menjen utánuk.

Továbbá szakítottak azzal a véleménnyel is, amely szerint az igehirdetés „klérushoz” van kötve. Mivel bibliai — értelemben mindnyájan „papok” vagyunk — az igehirdetés szolgálatában megnyíltak a kapuk laikusok számára is. Wesley elve az volt, hogy „mindenki, mindenkor munkában” legyen, aki az egyház tagja. Ezen elvek, új formák és módszerek a történelmi egyházak köreiből nagyon nagy ellenállásra találtak, de mivel bibliai alapjukat megdönteni nem lehet, nagyon áldásosaknak bizonyultak. Erről mindenki meggyőződhetik, aki korunk egyháztörténelmét tanulmányozza. Csakis ezen önkéntes, minden anyagi érdektől mentes laikus-erők táborában lehet az, hogy úgy a közösségi mozgalmak, mint a misszionáló szabad egyházak és egyéb kisebb vallásos közösségek olyan gomba-módra elszaporodtak és a világ minden táján megerősödtek. Ezen mozgalmak benső élet erejét mi sem bizonyítja jobban, mint az a sok árvaház, emberbaráti- és nevelő intézmény, melyeket a könyörülő és szolgáló szeretet szolgálatába állítottak. Továbbá lelki gazdagságukról tesz élő bizonyosságot az a tömörkedő nagyszabású, vallásos és építő irodalom, amellyel az utolsó évtizedek folyamán elárasztották a világot. Nem kevésbé az ének-költészet remekei, amelyek ma már nemcsak az ébredési mozgalmak nélkülözhetetlen javai, hanem az egész egyetemes egyház drága kincseivé váltak. Amely mozgalom nem képes újabb kincseket kitermelni, annak nincsen életereje és hivatása. Itten azonban az énekgyűjtemények egész sorozata látott napvilágot.

Tagadhatatlan továbbá, hogy ezen vallásos mozgalmak képezik alapját a jelenleg kiépített külmisszióknak is. Ezen komoly vallásos tömegek nélkül nem képzelhető el misszionáló munka. Mindezeket figyelembe véve, ezen vallásos mozgalmak isteni eredetét nem vonhatjuk kétségbe. „Mert gyümölcséről ismerik meg a fát. Minden jó fa jó gyümölcsöt terem; a romlott fa pedig romlott gyümölcsöt terem,” mondja az Ur Jézus. Aki nem tud örülni ezen közösségekben megnyilvánuló áldásoknak, az nem értette meg az Ur evangéliomát, (Luk. 15.) mert hiszen „történelmi tény — mondja Gauger ev. lelkész egyik dolgozatában, — hogy a közösségi mozgalmak sok helyütt a Szent Lélek kiváltságos helyeivé váltak, ahol a tékozló

fiuk hazatérnek s ahol a Lélek a hívőket elhívja, összegyűjti, megvilágosítja, megszenteli és a Jézus Krisztusban való hitben megtartja." Igaz, ezáltal nem akarjuk azt állítani, hogy az életnek csak ezen közösségekben volna helye. „A szél fú, ahová akar!” A Szent Lelket egyetlen közösségnek sem lehet monopolizálni. Sőt, nyíltan be kell vallanunk azt, hogy a Lélek sok esetben ezen közösségekben sem található és a Lélek gyümölcsei mellett nagyon sokszor a test megalázó cselekedetei is napvilágot látnak. (Gal. V. 11-26.)

Nem akarunk szemet hunyni a tények előtt. A reformáció óta a lelkiismeret szabadságával, az egyéni meggyőződés elve alapján, nagyon sokan visszaéltek. Az evangélium alapján álló közösségek mellett az igazi evangéliumtól többé kevésbé eltérő és szektáskodó (mozgalmak) közösségek is alakultak. Ez a szétforgácsolódás és széthúzás nem igen válik dicséretére nagyon sok közösségnek és nem is lehetett azt kár nélkül gyakorolni. A prot. egyházi körök nem jó szemmel nézték ezt a szétforgácsolódást, mert benne a protestantizmus gyengülését látták. Igaz, nagyon sok hiba történt ezen a téren úgy a történelmi egyházak, mint az újabb vallásos mozgalmak részéről. Nagyon sok szakadás elkerülhető lett volna és nagyon soknak nem volt bibliai alapja. Komoly tanulmányozás alapján azonban — a szétforgácsolódás kárát elismerve ugyan, — meg kell állapítanunk azt is, hogy az még sem történt az össz-protestantizmus rovására. Minden kisebb vagy nagyobb egyházak és közösségek, legyen nekik biblikus vagy kevésbé evangéliumi tanításuk, megmaradtak erős protestánsoknak. Sőt nagyon sok esetben ők voltak a protestáns eszme előharcosai és zászlóvivői.

Az újabbkori vallásos mozgalmak tehát történelmi szükségesség volt az istentelen áramlatok megfékezésére. Kegyelmes égi Atyánk pedig maga gondoskodott újabb és újabb ébredésekről. Ezen vallásos mozgalmak Isten Lelke által a 20. század kezdetén hatalmas lökést kaptak az ugynevezett Wallesi ébredési mozgalom által. Ez már inkább megszentelő mozgalom volt, melynek hullámai átcsaptak a kontinensre és nyugatról kiindulva elterjedtek Európa legkeletibb részeire is. Ez a folyamat nem hagyhatta érintetlenül szeretett hazánkat, így Nyíregyházát sem. Ma már nincsen város és falu, amelyben ne ismernék az u. n. „hívőket.” Ilyenek Nyíregyházán is vannak. A „hívő” fogalom nem mint felekezetek közötti megkülönböztetés értendő, ahogy sokan helytelenül értelmezik, hanem a léleknek Istenhez való viszonyát jelenti, mely teljesen független felekezeti kérdésektől. Történelmi hátterük szervileg összefügg a nyugati államok s részben az Egyesült Államok protestáns jellegű vallásos

mozgalmaival. Onnan lettek eredetileg úgy erkölcsileg mint anyagilag támogatva. Ezekkel a mozgalmakkal minden komoly egyháztörténelemnek foglalkoznia kell. Ez nem nyiregyházi, hanem világjelenség.

A materialista, Isten-ellenes világnézet előretörése, a történelmi egyházak közömbössége, álmodása egyoldalt és mint ezeknek reakciója, a vallásos újraéledés másoldalt képezi a nyiregyházi methodista közösség történetének alapját. De még mielőtt azzal foglalkoznánk röviden ismertetni szeretném a többi Nyiregyházán működő kisebb vallásos közösségeket:

Vallásos közösségek Nyiregyházán.

A magyar honi vallásos ébredés jelentékeny részét a baptizmus képviselte. Nyiregyházán is ők voltak az elsők. Munkájuk még a múlt század 95-ös éveibe nyúl vissza s azóta mint komoly biblikus, vallásos élet harcosai folytatják városunkban áldásos munkájukat. Jelenleg Rózsa-utca 7. szám alatt van szép kis imaházuk, Sallay László prédikátor vezetése alatt. Igaz, a baptizmus eddig nem tudott Nyiregyházán erőteljesen kifejlődni, ennek talán helyi körülmények adják meg a magyarázatát, amiről később fogunk majd megemlékezni. De mivel a baptizmus lényegére nézve evangelizáló és szervezetére nézve misszionáló egyház, nem maradt nyiregyházi csoportja sem tétlenül, hanem szép eredménnyel a vidéken terjeszkedett.

A 20. század első évtizedében egy erőteljes lelki ébredés volt tapasztalható az ág. ev. egyház kebelében, melyet még ma is sokan az „első nagy ébredés” néven emlegetnek. Ez kegyelmi idő volt Nyiregyháza, de különösen a nyiregyházi ev. egyház számára. Az ébredés mozgalma nem talált osztatlan megértésre, egyesek nem értették meg ezt a kegyelmi időt, hanem rideg magatartásukkal lényegesen hozzájárultak ahhoz, hogy a felébredtek sorából a jelenlegi methodista gyülekezet kifejlődjön.

Ezen első ébredés gyümölcseként működnek Nyiregyházán az ev. egyház keretén belül a Veczán testvérek közösségi egyesületei is. Tehát ezek is 25 éves multra tekinthetnek vissza. Igaz, ezek a Veczán testvérek által vezetett egyesületek sem tudtak erőteljesen kialakulni. Nagyon sok belső viszályon és megrázkódtatáson mentek keresztül; valahogyan hiányzott bennük az egyesítő erő. Mindazáltal voltak ennek a közösségnek is evangéliumi kihatásai és áldásos gyümölcsei, melyek leginkább Veczán János misszionárius nevéhez fűződnek. Ő szervezte és hosszú éveken át vezette a Virág-utcai Bethánia-egyesületet. Szépen kezdett gyökeret verni ez a munka

kint a bokrokban is. Sajnos, hogy az utóbbi időben belső viszályok következtében ez a munka is kettészakadt. A Bethánia-egyesület szűkebb keretek között tovább működik, míg Veczán János nagyobb töredékkel a Debreceni-utcában folytat evangelizációs munkát.

A Bethánia-egyesület felvégi ága a Rákóczi-utcában özv. Soltész Gyuláné vezetése alatt fejt ki áldásos evangelizációs munkát.

Vannak azonban ezeken kívül kisebb, az egyháztól független közösségek is. Így pl. a Tompa Mihály-utcában találjuk a „szabad testvérek” közösségét. Ez a közösség a methodizmus keletkezése óta működik Nyiregyházán. Tulajdonképpen a methodizmusból vált ki, de belső szervezettségénél illetve szervezetlenségénél fogva nem tudott számba vehető eredményt elérni. Kissé egyoldalulag a gyülekezet benső fejlődésére és építésére helyezik a hangsúlyt, olykor a gyülekezet misszionáló feladatának a rovására. Kifelé való minden zárkózottsága mellett azonban komoly biblikus életre törekszik s határozottan egy komoly evangéliumi irányzatnak a képviselője.

Vannak Nyiregyházán nazarénusok is. Számuk nagyon kevés, ami szűkkeblű gondolkozásukra vezethető vissza. Nagyon zárkózott életet élnek s vallásos szűkkeblűségükben minden más közösséget elítélnek. Vannak adventisták, u. n. szombatosok is. Jelenleg a Csillag-utcán gyakorolják vallásos összejöveteleiket. Különös, ó-testamentomi izű tanaik miatt a többi felekezetekkel és közösségekkel nem tartanak fenn közösséget.

Ujabban dolgozik a hatóságok előtt sem kedvelt millenisták szektája is, mellyel azonban — az előbb felsorolt közösségek, az állam- és egyházellenes nézete és téves bibliai felfogása miatt semmilyen közösséget nem vállalnak.

A nyiregyházi gyülekezet mint szabad közösségi mozgalom.

1908—1920.

Röviden tehát felsoroltuk a városunkban működő vallásos közösségeket. Most pedig rátérünk eredeti tárgyunk taglalására. Gyülekezetünk városunk vallásos közösségei között a legnagyobb. Ezt nem dicsekvésből, hanem tények alapján mondjuk. Ez a gyülekezet nemcsak Nyiregyházán, hanem országos viszonylatban is a legnagyobb „hivő” gyülekezetek egyike. Miért terjed a methodizmus Nyiregyházán? — kérdezték már többen tőlünk. Milyen körülmények működtek itt közre, hogy az annyira kifejlődött? Miért multa felül a methodizmus a baptizmust, holott az utóbbi majdnem két évtizeddel korábban kezdte működését? Ezek érdekes kérdések, melyekre azonban csak a helyi viszonyokat ismerők képesek felelni.

Először a legutolsó kérdésre adnánk meg a feleletet. A baptizmus kezdettől fogva nemcsak mint vallásos, hanem mint egyházi mozgalom lépett fel Nyiregyházán. A nyiregyházi luth. tirpákság jelleménél fogva nagyon konzervatív, nem könnyen kapható új ismeretlen egyházak számára. Ez faji tulajdonság. A nyiregyházi tirpák nagyon bizalmatlan újításokkal szemben. Másodszor tudvalevő, hogy Nyiregyházát jó nagy részben tót ajku tirpákság lakja, amely 30—40 évvel ezelőtt vallásos életének gyakorlásában szíves faji és konzervatív voltánál fogva még erősen ragaszkodott a tót nyelvhez. A baptizmus ellenben csak magyar nyelven kezdte működését s ez által a nyiregyházi vallásos tirpákság lelke zárva maradt előtte. Harmadszor a baptizmus bizonyára nem rendelkezett akkoriban kellő evangelizáló erővel s úgy látszik nem kapott erre a munkára Istentől megbízást. Az a meggyőződésünk, hogy a nyiregyházi tirpáknak az ő minden külsőségtől mentes, bensőséges lutheri vallásosságával a közösségi-mozgalom, — mert hiszen az volt eredetileg a methodizmus Nyiregyházán, — jobban felelt meg, mint a baptizmus. Itt faji, nyelvi, egyházi és lélektani momentumok is közbejártak.

A nyiregyházi tirpákok.

Ezzel a felelettel azonban már megérintettük azokat a körülményeket, melyek gyülekezeti életünk megerősödéséhez lényegesen hozzájárultak. Egy nagyon fontos körülmény, melyet nem lehet

figyelman kívül hagyni, — a nyiregyházi vallásos tírják nép maga. Voltak olyanok, akik a methodizmust Nyiregyházán tírják gyülekezetnek nevezték el. Nem minden alap nélkül. A tagok 90%-át tényleg a tírják elem képezi, amely tudvalevőleg a nyiregyházi ev. egyház tömbjét is alkotja.

Nyiregyháza város és az ev. tótok telepítése szétválaszthatatlanul együvé tartozók, mint egy lapnak a két oldala. Rendkívül takarékos, igénytelen, szorgalmas és szívós nép ez. Tudjátok mi van Nyiregyházán? — mondja Krudy Gyula: — Van hajnaltól napestig tartó munka, amilyen kemény és elszánt munkát hirtől sem ismernek Magyarország egyéb táján. Van tírják konokság, amely addig birkózik a terméketlen, sziksavas földdel, vagy a csavargó természetű futóhomokkal, amíg végül maga alá gyurja. „Szarvasról. Csabáról jöttek a tírjákok ősei, hogy zsellérséget vállaljanak a Károlyi- és Dessewffy uradalmakban, de hét évtizedes kemény munka után már birtokosai a földnek. Megvette a zsellér a földesúr földjét. A bevándorolt tírjákok bizony rövidesen kifizették a grófokat és bizonyosságot tettek ama régi közmondás igazsága mellett: „Adj a tótnak szállást, kiver a házadból.“ Az a föld, amelyen lábukat egyszer megvetették, többé nem siklik ki a talpuk alól, verejtékükkel szentelt röggé, elválaszthatatlanul magukhoz ölelt hazájukká válik.

De van még Nyiregyházán több is ennél: Van — rezes Biblia — Transcius (cseh-tót evangélikus énekes-könyv) minden háznál. Van vallásosság, mely nem igen található Magyarország más vidékein. Vallásosság, melyet 4—5—8—10—12—15 kilométeres távolság sem gátol abban, hogy Isten házába menjen. Nem találtunk még egy hasonló népet a világon, mely télen-nyáron egyformán vasárnapról vasárnapra reggel korán kilenc órákor már a templomban üljön. Ez valóban önmegtagadást jelent különösen ma a rádió korszakában, amikor a kényelemnek hódolva ágyban fekvő is lehet prédikációt hallgatni. A rádió nem tudja helyettesíteni a gyülekezet közösségét. Pár évvel ezelőtt egy dunántúli sváb községben a nyiregyházi tótok mintájára beakartuk vezetni a 9 órai istentiszteletet, illetőleg imaközösséget. De eredménytelenül. Pedig csak egy pár lépés, legfeljebb egy kilométer távolság választotta el őket az imaházról. Ez túl korán volt a sváb atyafiaknak. Csak, aki Nyiregyházán helyben van, győződhetik meg ennek az önmegtagadásnak és áldozathozatalnak áldásos voltáról. Micsoda áldás rejlik abban, ha valaki 10-15 kilométeres utat is megtesz, hogy az Ur házában gyülekezeti közösségben az Ige táplálékában részesüljön, Ami a sváb atyafiaknak

terhet jelentett, az a nyiregyházi tírják számára számba se jöhet. Beleszivódott ez az önmegtagadás a vérébe és jellemébe.

Ez a nép vallásáért nagyon sokat szenvedett. Különösen a település első 30 esztendejében. Verejtékes és keserves 30 esztendő volt az. Az akkori elfogultság és felekezeti türelmetlenség folyton zaklatta őket vallásuk gyakorlásában. Első lelkipásztorukat Vandlik Mártont elűzte innen a felekezeti türelmetlenség. Fából és nádból összerótt szerény imaházukat felső parancsra egy éjszaka le kellett bontaniok. Ez az intézkedés ugyan teljesen feldulta az ev. tótok nyugalma, amibe semmikép belenyugodni nem tudtak. Készek voltak inkább kivándorolni, mindent itthagyni, de apáik hitvallásából nem engedtek. Derék, gerinces nép volt az. Már-már komolyan foglalkoztak a kivándorlás gondolatával, azonban Vandlik Márton — akkoriban Debrecenben tartózkodott — bölcs, nemes és prófétai ihletszerű buzdítására csak tovább maradtak, türetek és szenvedtek. Méltán kiérdemelték maguknak a „tírják”- tűrő, szenvedő nevet. Sohasem lett volna Nyiregyháza azzá, ami ma, ha nem ilyen szorgalmas, kitartó, szívós, takarékos és rendkívül vallásos nép veti meg az alapját.

Ez a vallásos nép képezte tehát alapját annak az ébredési mozgalomnak is, amely a XX. század tizes évei körül az ev. egyház kebelén belül megkezdődött. Nem csoda, hogy az utolsó 60—70 esztendő ébredési áramlatai ezen vallásos nép körében is termékeny talajra találtak. Mert hiszen, még mielőtt az ébredés mozgalma megkezdődött volna, egyes bokrokban — téli estéken — összejöttek a lelkek közös éneklésre és imádkozásra. Magam is — még kis fiú lévén — nagyon jól emlékszem ezen énekösszejöveletekre.

Olykor elővették a polcra a poros Bibliát is, olvastak belőle, de nem volt, aki azt nekik megmagyarázza. Azért, mint egy ismeretlen könyvet ismét félretették. Vasárnaponként szorgalmasan jártak a templomba. A templomtól való távolság nem jelentett akadályt. Komoly vallásosságuk és lelki táplálék utáni éhségük abban is megnyilvánult, hogy evangélikus létükre nem egyszer el-ellátogattak a róm. kat. és gör. kat. templomokba is. Valahogyan nem elégitette ki őket a saját vallásuk lelki tápláléka. S hogy lelküket megnyugtassák, sokan közülök — főképen asszonyok — évente legalább egyszer el-elzarándokoltak Máriapócsra is. Ilyenkor az édesanya magával vitte egy-két gyermekét is. Nagyon jól emlékszem arra, amikor hat-hét éves koromban édesanyám több ismerős asszony társaságában, engem is elvitt Máriapócsra. Ott a buzgóságban, a mi vallásos luteránusaink fölülmúlták a legbuzgóbb katolikusokat is.

Közöttük nagyon sokan bőjtöltek is. Számtalanszor tartottak hét-heti bőjtöt, vagy hetenkint két napot. Ezt már a gyermekek is gyakorolták. De mindez nem tudott nekik kellő lelki nyugalmt adni. Nem csoda, — mert hiszen minden vallásosságuk mellett az életük csak a régi maradt. Nem ismerték a boldogság egyedüli forrását — Krisztust, sem az Ő evangéliumát, mely szerint nem érdemből, nem a törvény cselekedetei által, hanem kegyelemből, hit által lehet üdvözülni. Ott volt a Szent Írás a gerenda mögött, de nem tudott világítani, mert nem olvasták s így olyan kutak után ástak, melyek vizet nem tartanak. Ők naponta imádkozták a Miatyánkot: „Szenteltessék meg a Te neved!” de naponta káromolták is ezt a szent nevet, „És bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.” de ők nem tudtak megbocsátani és napirenden volt a perpatvar. Ennek a népnek a lelke mélyén égett a vágy tisztább, magasztosabb, őszintébb s istenibb élet után. Isten adta a vágyat, Ő élesztette lelki szomjuságát — de mint tikkadt, száraz pusztaságra Ő adta az ébredés élető esőjét is. Igaza van a költőnek, amikor mondja :

Ne kutassad szenvedésem, óh ne kérdezd mi bajom,
Istenemhez vágyik szívem, Ő utána szomjazom.
Adhatjátok a világnak minden kincsét énnekem
Isten nélkül nem lesz boldog soha az én életem.

Óh, mikor jön az a boldog, üdvöt nyújtó, drága nap,
Amikor majd szemmel látom alkotómat, Uramat.
S mentve minden gyarlóságtól, Benne élek üdvösen
És magasztos üdv-köréből, nem ragad el semmi sem.

Ez a vágyam nemsokára teljesül majd jól tudom,
Aki ezt a vágyat adta, enyhet is ad gazdagon.
Édes béke váltja majd föl földi létem napjait
S ez a szomjas pusztá egykor Édenkertté változik.

Szóval van édes hazánknak északkeleti sarkában egy szépen fejlődő város, abban egy páratlan, nagyszerű nép. Bölcsője valahol a Kárpátok bércein és völgyeiben ringott. Onnan hozta magával szívósságát, szorgalmát, takarékoságát, igénytelenségét, földszere-
tetét és a kissé anyagiasság izü szerzés gondolatát. De hozott ő mást is : dalos szívet, zenei tehetséget, minden szép és jó iránti érzéket, mélységes vallásosságot és tiszta evangéliumi hitet. Szükség hazájából a mindennapi kenyér gondja hajtotta őt ide. Idegenbe jött

— de hazára talált. Igaz, sok szenvedés árán. De ő megtanult tűrni és szenvedni. Nép, amely szeret imádkozni és dolgozni. Ezt a népet Isten állította ide, Ő véste szívébe az örökkévalóságot, az Isten utáni vágyat és a maga idejében adott neki egy lelki ébredést, melyhez hasonló kevés volt Magyarországon. Mert, hogy ébredés volt arról tanubizonyságot tesz a felébredtek serege. Ilyen ébredést csak Isten hozhat létre.

Igen is Isten jött és meglátogatta népét. Ez megmagyaráz mindent. Ez gyülekezetünknek alfája és omegája. Isten és még egyszer Isten egyoldalt és a nyiregyházi vágyódó nép másoldalt — ez a kettő. Ez adta meg az igazi adventet, melynek áldásai előtt minden hívő léleknek meghajolni kell. Az igazi advent — a közeledő Ur s a várakozó nép — harmadik kelléke — a kiáltó szó a pusztában. Hála az Urnak, ez is volt. Isten műve az újra-ébredés — de emberi eszközök által. Kik voltak Isten eszközei?

Az ébredés hajnala. 1906—1909.

Ugy 1905—6 táján megjelent Nyiregyháza utcáin egy különben ismeretlen SZÉLES TAMÁS nevű egyén. A szem- és fültanuk bizonyágtétele alapján nehéz róla egy teljesen egységes képet kapni. A bizonyágtételek azonban egyes főpontokban teljesen megegyeznek. Született Nagykállóban, polgári hivatásánál fogva csendőr volt. Állítólag valamilyen büntett elkövetése következtében — büntetés elől menekülve — kivándorolt Amerikába. Ott különös módon megtért. Állítólag valamilyen félholt állapotba esett. Az orvosok véleménye szerint azonban nem halt meg; harmad napra felébredt s amint mondotta, hogy beszélt az Ur Jézussal, aki őt világgá küldte az Evangéliumot hirdetni. Így jött el Nyiregyházára is. Leginkább gyalog járt, hajdonfővel; kenyeret és tejet evett. Ruházata tetőtől talpig fehér volt. Hirdette az utcákon: Emberek térjete meg, mert negyven nap mulva Isten elveszti ezt a várost. Prédikált, mint Jónás Ninivében.

A Gólya utcában, ahol mindig egy pár asszony együtt üldögélt az utcán, akadt meg Széles Tamás és hirdette az evangéliumot. Pár pillanat alatt egész sereg nép verődött össze s megkérték őt, hogy legyen szives nekik este szolgálni az Igével. Ő ezt örömet megígérte. Özv. Emberiné házának az udvarán gyülekeztek. A szemtanuk szerint óriási volt az érdeklődés. Még az udvaron levő eperfák ágain is ültek emberek, különösen katonák. A mi emberünk evangelizált, erősen hangsúlyozta a megtérést. Az éneke-

ket maga diktálta, így pl.: „Az áldott orvos közeleg”, vagy „Föl barátim drága Jézus zászleja alatt”. Ezt a két éneket a hallgatóság már könyv nélkül megtanulta tőle. Ez így folyt hosszabb ideig esté-ről-estére, olykor eltartott éjfélig, sőt éjfélt utánig is. Ez a különös ember nem kerülhette el a hatóságok figyelmét sem. Mint idegen különködőt letartóztatták és állítólag kitoloncoltatták a város területéről. Mások szerint a hatóságok bekísérték ugyan, de mindig szabadon bocsátották, azután megnősült és kivándorolt Amerikába.

Többet nem hallottunk róla. Megjelent — eltűnt. Ismeretlen maradt Nyíregyháza számára. Bolond volt? Egyesek annak tartották. Nem tudjuk. Annyit azonban tudunk, hogy ez az ismeretlen ember volt az első magvető, aki megindította az ébredés folyamatát. Tudjuk, hogy ez volt tulajdonképpen kiinduló pontja az összes nyíregyházi közösségnek, a baptizmust kivéve, de azt is megtermékenyítette. Itt volt — elment és még sem. Elhangzott beszédei egyesekre mély befolyást gyakoroltak. Az emberek elővették többé-kevésbé elhanyagolt, poros Bibliájukat; kezdték azt szorgalmasan olvasni és megismerni saját elveszett állapotukat; kezdték keresni az Istent, kezdték egyes házakba összegyülekezni, közös éneklésre és imádkozásra. Kezdték lassan szaporodni is. Ezen első keresők között voltak komoly, józan lelkek akik teljes szívvvel keresték az Urat és lelkük üdvösségét. Igaz, lelki dolgokban nagyon tájékozatlanok lévén, hasonlítottak az efézusi tanítványokhoz, akik Pál apostol kérdésére: „Vettetek-e, mint hívők Szent Lelket? azt felelték: Sőt nem is hallottuk, hogy Szent Lélek is van”.

Jellemző tájékozatlanságukra nézve az a hiszékenység is, melyet a nevezett Széles Tamás beszédével szemben tanúsítottak. Ez u. i. többek között azt is hirdette, hogy 40 nap múlva elpusztul a város és azt az éjszaka folyamán a kakasok jelezni fogják. A mi embereink félelemtől áthatva egész éjjel virrasztottak. De csodálatosan azon éjszaka a kakasok nem kukorékolnak, csak éjfél táján a megjósolt hatalmas zivatar bekövetkezett, melyben a felébredtek a város pusztulását vélték megérkezni. A város még ma is itt áll. Tehát bolond volt? Ezt mondhatják sokan. Mégis csak nevetséges dolog egy ilyen kétes egyén szavainak hitelt adni. Mi azonban más véleményen vagyunk. Ez a Széles Tamás mégis csak eszköz volt Isten kezében. „A világ bolondjait választotta ki magának az Isten, hogy megszégyenítse a bölcséket; és a világ erőtleneit választotta ki magának az Isten, hogy megszégyenítse az erőseket. És a világ nemteleneit és megvetettjeit választotta ki magának az Isten, a senkiket, hogy a valakiket megsemmisítse: hogy ne dicsekedjék Ő

előtte egy test sem". (I. Kor. 1. 25—31.) Tetszett az Istennek ezt az utat választani. Mi emberek másképp csináltuk volna, de Isten így találta jónak. Sokan szeretnék Istennek előírni, hogy hogyan jöjjön az ébredés, de Isten nem engedi kizárólagos jogait senki által csorbitani. Nagyon gyarló, nagyon szolgai formában jött az ébredés első lökése. Nem csoda, hogy sokan megbotránkoztak alacsony voltán.

A fölébredtek között Povazsanyecz József kovácsmestert és sógornőjét Szuhánszky Andrásné kell méltatnunk. Ők voltak az ébredés tovább élesztői. Az ő házukban Szilfa- és Szarvas-utcában gyülekeztek a felébredtek. Ének, ima és biblia-olvasás volt az egész, semmi más. Szuhánszky András részeges ember lévén — nem szívesen viselte lakásán az összejöveteleket, azért végre Povazsanyecz házában állapodtak meg (1907) Povazsanyecz azonban körülbelül egy év múlva a történetek után átment a baptistákhoz — így a kis csapat hajléktalan maradt. Nagyon rövid időre Bernát Zsuzsánna Rózsa-utcai házában huzódtak meg, de mivel az is baptistákhoz tért át, újból a Szuhánszky-féle házban találtak hajlékra. Szarvas-utca 65 (most 85). Ezt a házat lehet az ébredés szülőházának nevezni. Ez volt a methodista gyülekezet bölcsője is. 1908—9-ben áldásos munka folyt itten. Összejöttek 50—60-an is. Kezdetben férfiak hiányában Szuhánszky és egy komoly fiatal leányzó, névszerint Holzer Erzsébet magyarázták az Igét. Közben két tehetséges ifju, Veczán Pál és János is megszerették az Urat, akik — különösen János — hamar a kis község élére álltak. A kezdők sorában tehát, akik egy őszi vasárnap délután térdeiken fogadást tettek, ott találjuk Szuhánszky Andrásné, Holzer Erzsébet, Garai Andrásné, Veczán Pált és Jánost édes anyjukkal, Reha Pálné, Burján Józsefné, Hutzman Ilonkát, Tomasovszki Juliskát. Ezek a lelkek képezték az első gárdát és gyarló hordozói voltak az ébredés tüzeinek.

Az említettek közül bennünket talán Szuhánszky Andrásné a leginkább érdekel. Ezt az asszonyt méltán lehetne a gyülekezet anyjának tekinteni. Anya volt ő Izraelben, aki sokat vezetett az élet útjára. Ő volt Garai Andrásnéval az első uttörő kint a bokrokban is. Élete végén sokat betegeskedett, éppen akkoriban sötét felhők jártak a gyülekezett felett, de Isten kegyelméből megadatott neki látni azt az időt is — igaz csak kora hajnalát — amikor a nagy fáva fejlődött közösség sok szenvedés után nyugodtabb időnek nézett elébe. Gyermeektelen lévén, ingatlan vagyonának egy részét, 6 hold földet a gyülekezetnek hagyományozott s ez által is megmutatta Isten országa iránti érzékét és szeretetét.

Holczer Erzsébet, Veczán János, Szuhánszky Andrásné és Szuhánszky András, az első szolgáló lelkek.

Hasonló eszköz volt az Ur kezében Holczer Erzsébet testvérünk is. Ő ugyanis 1909-ben meggyőződésből átment a baptisták közösségébe. Szükség volt ott rá, azóta áldott eszköze ott az Urnak. Nekünk azonban jól esik tudni azt, hogy valamikor együvé tartoztunk és hogy az Ur ezen ébredés által a baptista közösségnek is folyósított áldást és életet. S ha a múltban egyes baptista testvéreink a keresztség kérdésében vallott meggyőződésük miatt olykor-olykor kissé lenéztek minket, mint nem a teljes evangelium képviselőit, ne felejtsek el azt sem, hogy értékes tagjaik bizonyos százalékát annak a mozgalomnak köszönhetik, melyet mi képviselünk. Hála Istennek ma már megértés uralkodik és ennek így kell maradni.

Tagadhatatlanul eszközei voltak továbbá az urnak a Veczán testvérek, különösen János, aki az Urtól megáldott, örömteli arcu ifju volt és nagy buzgósággal fáradozott az Ur ügyén. De, hogy ez az ébredés tovább folyjon, egészséges mederben kialakuljon, tapasztaltabb, műveltebb eszközökre volt szükség. Az Ur erről is gondoskodott Csincsurák Sámuel evangelista személyében.

Csincsurák Sámuel evangelista működése.

A nagy ébredés kezdete. 1910.

1908 őszén két atyafi jött a nyiregyházi vásárra Nógrádból. Ezek is a közösségi mozgalom felébredteihez tartoztak. Nos, hát a hívők után érdeklődtek. Így jutottak el Szuhánszkyékhoz.

Kölcsönös felbuzdulás és megerősödés volt az eredmény. De még több. Ezen nógrádi atyafiak révén a kis gyülekezet bele kapcsolódott a nagy német közösségi mozgalomba. Ők ugyanis akkoriban már összeköttetésben állottak a hausdorfi missziós iskolával, mely Délkelet-Európa misszionálását tűzte ki céljául. Csincsurák Sámuel akkoriban ezen iskola növendéke volt s levelezésben állott a nógrádi atyafiakkal. Ezek irtak neki Nyiregyházáról is. Csincsurák testvér az eseményeket emlékezéseiben a következőkép adja elő:

1908-ban misszió intézetben voltam Németországban. Ugy november havában levelet kaptam Ozdinből (Nógrád m.) A levél így hangzott:

Kedves Testvérem az Urban!

Nyiregyházán voltam a vásáron kerekékkel. Nem akartam vasárnap utazni, még szombaton indultam Hrancsó testvérel együtt. Vasárnap jártunk a városban s kerestük a hívőket. Az emberek a baptistákat és a nazarénusokat emlegették, de nekünk sem az előbbiekhöz, sem az utóbbiakhoz nem volt kedvünk elmenni. Egy öreg néni ke végre azt tanácsolta nekünk, hogy menjünk el a Szarvas-utcára, ott valami „új vallás” kezdődik. Tehát mentünk. Megtaláltuk a házat s benne egy kicsiny, de eleven gyülekezetet. Irom ezt neked azért, hogy imádkozzál azért a munkáért.

Testvéred az Urban:

Sztruhár Pál.

A misszió iskola növendékeinél szokásos volt minden reggel egy bibliai jeligét huzni. Aznap reggel a következő jeligét kaptam: „Vigyázzatok és imádkozzatok...” Én akkor nyomban a bibliámba a következő szavakat jegyeztem fel, melyek még ma is ott állanak: „Nyiregyházán van egy kis gyülekezet — imádkoznom kell érte!” Soha azelőtt Nyiregyházáról nem halottam, senkit onnan nem ismertem, de azon órától kezdve állandóan imádkoztam azért a városért, hogy az Ur adjon lelki ébredést.

1910 tavaszán utaztam vissza haza Szlavóniába. Ilók községbe, ahol felnevelkedtem és megismertem az Urat. Utközben meglátogattam Óturát és Nógrádot. A nevezett Sztruhár család levelezésben állott a nyiregyháziakkal, Sztruhár testvér erősen azon volt, hogy Nyiregyházát okvetlen látogassam meg. Ő fedezte utiköltségeimet is. Nos, tehát örömmel mentem, — nem is sejtván milyen örömöket tartogatott ott az én Uram számomra. Szombat este érkeztem Nyiregyházára. Veczán János testvér várt az állomáson. Még az este volt szép kis összejövetelünk. Valami 7—8-an lehettek. Vasárnap délelőtt mentünk a templomba. Szuhánszky testvérnő bemutatott ott egy-két rokonának, akik a bokrokból jöttek. Együttal meghívta őket d. u. a gyülekezetbe. Holnap pedig kimegyünk a Verbőczy bokorba, tette hozzá. D. u. tódult a nép seregestől Szuhánszkyék házába, hogy az új misszionáriust hallhassa. A házigazda — az alkohol rabja lévén — bosszút forralt és fenyegetőzött, — majd csinálók én mézárszéket. Baltával fogom őket sorba aprítani és szerzek magamnak hirnevet. De az Ur, aki engem odaküldött azt nem engedte meg. Énekeltünk a Tranosciusból, imádkoztunk s magyaráztam az Igét. Áldott egy délután volt az. Az Ur lelke nyugodott rajtunk. Nem igen maradt ott szem szárazon. Maga a házigazda a konyha küszöbén állván nagyokat sóhajtvá teljesen összetört.

Másnapra kimentünk a Verbőczy bokorba. Nagy gyülekezetünk volt Greksza Mihály házában. Itt olyan erősen dolgozott a Szent Lélek, hogy az igehirdetés végeztével feltett kérdésemre: Ki akarja magát átadni az Urnak? Felállt egy fiatal asszony névleg Márkus Józsefné és nővére Greksza Pálné s könnyek között imában adták át magukat az Urnak. Az összejövetel után beszélünk egyet-mást. Én figyelmeztettem őket, hogy ne késlekedjenek a megtéréssel. Itt felállt az előbb említett Márkusné és sajátos energikus hangjával a férje felé fordult, aki éppen mellettem ült: „Ez az én férjem bár csak megtérne ő is! Ő egyébként jó ember csak a pipája köti.” „Hagyjátok meg neki a pipáját! Mit ott a pipa — elég ha elfogadja az Ur Jézust és hisz a Megváltóban” — feleltem én. Márkus bácsi felé fordulva megveregettem a vállát és mondtam: Ugy-e bár akarja szeretni az Urat és fog járni a gyülekezetbe? Miért ne — de mi lesz a pipával? Na ezt csak tessék hagyni, majd az Ur megmutatja, hogy mit kell vele csinálni. Ezzel széjjel mentünk.

Másnap reggel háziasszonyom egy bögre kávéát helyezett az asztalra. Én kérdelem, hát csak nekem, a házi gazdának miért nem? „Mi ma nem eszünk” volt a kissé komor felelet. És miért? „Ma

bőjtölünk s nagyon vétkeznénk, ha ennénk“. Grekszáné asszonyosság ezt a bögre kávé meg teszi maga, a férjének és nekem hoz két más bögrével. A bűnöket pedig magamra vállalom. Beleegyeztek — reggeliztünk. Reggeli után térdeinken imádkozva kértem az Urat házigazdaimért és ők is könyörögtek kegyelemért, Reggeli után kérdeztem őket: Nos hol vannak már a bűnök? Vajjon átjöttek reám? — Oh nem, — felelt a házigazda. Azokat az Ur Jézus felvette magára. — Milyen jó, hogy ezt elhittétek.

Másnap este elvittek engem Nagykovács határába, Császárszálásra. Ott is nyíregyházi ev. családok laknak. Itt Pápai István házában volt áldott összejövetelünk. A sátán bonyodalmakat akart itt csinálni. Egy férfi állandóan kötekedő hangon beleszólt az Ige hirdetésbe. De az összegyűlt egységes fellépése folytán végre elhallgatott. Az Ur itt csodásan működött. Az első, akit az Ige megragadott azon ellenséges férfiú testvérenek a fia volt. Ez őt annyira felbőszítette hogy lelövéllel fenyegetett. De a felébredt ifjak körülvettek, inkább készek voltak ők meghalni, csak hogy nekem ne árthasson. Az Ur nem engedte meg, hogy a gonosz kárt tegyen. Az ébredés lelke itt is jó talajra talált.

Nyíregyházán nagy ébredés kezdődött, óriási éhséget tapasztaltam Isten ígéje után. Ha eddig imádkoztam ezért a városért, ezentúl még inkább tettem és az Ur felelt imáimra. Nemsokára másodszor is meghívást kaptam Nyíregyházára. Két egész hétig voltam ott és minden este evangelizáltam. Vasárnap öt ízben is tartottunk összejöveteleket, a városban, a bokrokban és a szőlőkben. Akkor már kibérelt helyisége volt a gyülekezetnek. A Verbőczy bokorba érkezvén, Márkus József testvérem a következő szavakkal üdvözölt: Misszionárius Ur! ha maga akkoriban azt mondta volna nekem, hogy nem szabad dohányoznom, soha sem tértem volna meg. De mivel maga megengedte, azzal a kikötéssel, hogy csak fogadjam el az Ur Jézust — nos hát én elfogadtam és Ő megszabadított a dohányzás szenvedélyétől is.

Az udvaron szaladgált két eleven fiú. Az idősebbik lenge magyarban. Az apa gatyás fiúnak nevezte, ebből jó gazda lesz. Az ifjabbik gyengébb testalkatu, de komoly magatartással. Azt a gazdaság kevésbé érdekelte. Az apa karjára vette a kis fiút és azt mondta: Ha az Isten életben tartja ezt a gyermeket és engem megsegít, kitanítatom őt misszionáriusnak. Az apa ezen ígétét halála előtt be is váltotta.

Egy napon Szuhánszkyék háza előtt megállt egy talyiga. Fiala férfi lép be a szobába és kérdi: Itt van a misszionárius Ur? Igenis

Itt vagyok! Mit kíván? Eljöttem, nem jönne-e el a mi tanyánkra is? Miért ne, hiszen azért jöttem, hogy mindenkinek hirdessem az evangéliumot! De — de a férfiunak nem akart szó jönni az ajkára. Mi, de? „Nálunk a tanyában arra készülnek, hogy magát megöljék.” Ha megölnék — korábban megyek az Úrhoz, feleltem neki nyugodtan. Ha nem fél, akkor tessék felülni a talyigára. Felültem és utaztunk ketten együtt. Utközben tanítottam az utitársamat egy szép énekre a Transosciusból: „Én nyomorult féreg, én nyomorult bűnös.”

Megérkeztünk Pápai Mihály Markó bokori terjedelmes tanyájára.

Pápai bácsi bemutatott kedves feleségének, aki nagy szorgalommal a tűzhely körül forgolódott, készítette a vacsorát. Az emberek kezdtek gyülekezni, de mindnyájan úgy néztek ki, mint akiket a kukoricásból űztek volna ki. Engem is ijesztett a sátán. Meglásd, ma este megölnék téged. De az Ur segítségével legyőztem minden félelmet s megkezdődött a gyülekezet. Két órai együttlét után azt tanácsoltam, hogy menjünk haza. De az egész tömeg hangosan kért: beszéljen még nekünk az Ur Jézusról. Tehát beszéltem tovább. Már éjfél felé járt az idő, azt mondtam szét kell mennünk, de ha valaki szeretné magát átadni az Urnak, — az visszamaradhat. Mindnyájan maradtak. Az imaóra megkezdődött és kitöltetett a könyörgés lelke. Emberek, akik soha szívbeli imát nem ismertek — egyszerre imádkoztak. Imádkozott azon estén 53 lélek. Mikor mindenki távozott, a háziakkal még egyszer letérdeltünk és ők ketten együtt fogadást tettek az Urnak.

A tél folyamán még egyszer meglátogattam Nyiregyházát. Akkoriban ott találtam Sztruhár és Betina Zsuzsánna testvérnőket is Nógrádból. Ők inkább a leányok és nők körében, én pedig a férfiak táborában munkálkodtam. Az Ur pedig napról-napra szaporította a megtértek seregét. — Ennyi Csincsurák evangélista feljegyzéseiből.

Nem mulaszthatjuk el, hogy ezen férfiunak érdemeit röviden ne méltatnánk. Amit tett — Isten kegyelméből tette, nincsen mivel kérkednie. De hála legyen az Urnak, hogy ezt a férfiut alkalmas időben ideküldte. A fa meg volt rakva, szikra is volt a fa alatt, de nem akart lángra kapni. Füst is volt elég, de füst még nem tűz és ime jött Csincsurák evangélista, az Ő mélységes, józan bibliai tudásával, egészséges nézeteivel... és égett a tűz. A nagy ébredés lángra lobbantása tehát az Ő nevéhez fűződik. A gyülekezetnek számos értékes tagja benne lelki édes atyját tiszteli. A városban, a Verbőczi—Zombori—Markó—Salamon—János—Varga bokrokban és a Császár-szálláson már lobogott erősen az ébredés tüze és át-át csapott a szomszédos tanyákra is.

Rohacsek János evangelista működése. 1910.

Ezt a tüzet fejleszteni, tetőpontjára vinni azonban Rohacsek János evangelistának adatott. (Nem tévesztendő össze a későbbi Rohacsek Józseffel, akivel az előbbi csak névrokon.) Rohacsek János, jelenleg Bácskában működő misszionárius, szintén a nógrádi atyafiak révén jött Nyiregyházára, Itt már kész ébredést talált — de annak lobogó erőt, teljes lendületet az ő páratlan örömteli, merész evangelizáló és bizonyosságtevő tehetsége adott. Vig kedélyű, éneklő természet. Hangja felvette a versenyt a jól csendülő haranggal is, Nemcsak a házak, hanem a mezők is megteltek vele. Birta a személyes bizonyosságtevésnek oly nagy adományát, mint ritkán mások. Nos, ő Nyiregyházán elemében volt. A lángoló tüzet felélesztette, a szomszédos alvó rakásokat pedig lángra lobbantotta. Lobogott most már a tűz a Sipos—Bundás—Lakatos—Báji—Szeles—Debrő Sváb- és a Nádasai bokorban is. Átcsapott a tűz a Kisteleki és az Orosi szőlőkbe is. Az emberek ifjak, öregek estéről estére 5, 10, 15 kilométert is megtettek, hogy az evangeliumot hallhassák. Körülbelül 4—5 hétig tartott itt missziója. Valóságos népvándorlás volt egyik bokorból a másikba. Ez a tél volt az ébredés áramlatának a kimagasló pontja. Ehhez az ébredéshez hasonló azóta sem volt Nyiregyházán és alig volt párja hazánkban. Mint valamikor az Ur Jézus korában tódultak az emberek nem is százastul hanem emlékszünk egy tavaszi összejövetelre a Verbőczy bokorban, — amelyen Galát János misszionárius prédikált, — amikor is ezrekre menő sokaság feketéllett, szép holdvilágos estén, Márkus József tágas udvarán. Felejthetetlen látvány maradt ez a sok résztvevő számára. Amikor felhangzott a tömeg ajkáról a Tranoscius egyik éneke, mintha az ég orgonája szólalt volna meg. Még a csillagok is örömtől ragyogva feszülten hallgatták az üdvüzenetet. De nem is lehetett ott mást tenni. Mindenki tátott szájjal hallgatott s a nagy tömegek ellenére olyan mélységes csend volt, hogy mindenki világosan hallotta az evangelista megtérésre hívó szózatát. Ilyen nagyszámu összejövetel az ébredéssel kapcsolatban nem volt több Nyiregyházán.

Rohacsek János jellemzésére egy pár eseményt kívánunk közölni: Az egyik összejövetel alkalmával egy ismeretlen nénikét melegen üdvözölt, mintha már rég ismerte volna. A néni csodálkozva kérdi: Hogy, hát ismer engem? Hogyne nagyon jól ismerem magát, ép tegnap olvastam a bibliámban, hogy maga egyike a legnagyobb bünösöknek. És ez hatott. Viszont egy estéli összejövetel alkalmával

egy alkoholista férfi is ott állt a hallgatók sorában. Bárány ködmön rajta, belül a bal zsebében egy fél liter pálinka. Rohacsek mit sem tudva a pálinkáról — az ember gonosz szivéről beszélt — rámutatott a mi alkoholistánkra: Ugyebár maga is ott rejtegeti a gonoszt a ködmön alatt. A misszionárius a szívére gondolt, de az alkoholista majd elájult az ijedségtől, azt hívén, hogy az evangelista a ködmönön keresztül is látja a pálinkás üveget.

Ha ezen két evangelista szerepét mérlegeljük, nehéz megítélnünk melyik jelentett az össz munka számára többet. Mind a kettőnek volt itt missziója. Az egyik plántált, a másik öntözött, a növekedést pedig az Ur adta. A dicsőség az Uré egyedül. Rohacsek János szerepe látszólag hangosabb, nagyméretűbb, eredményesebb volt. Ő az ébredés lángjával dolgozott. Ellenben Csincsurák Sámuel küzdött a füsttel, fujta a parazsat, lángra lobbantotta a felgyülemlett fát. Szerepe látszólag csendesebb, méreteiben kisebb, szerényebb, de alapjában véve mélyrehatóbb volt. Végeredményben anélkül, hogy Rohacsek János szerepét kisebbitenénk, Csincsurák Sámuelt kell az ébredés atyjának nevezni. Evangelistákat nem lehet csinálni

Ezt a hivatást nem lehet a teológián elsajátítani — ez Isten adománya. Ilyen isteni adomány volt ez a két evangelista az Isten után vágyódó nyíregyházi nép számára. Ha Isten cselekszik, akkor mindig csodálatos dolgok történnek. Ha Isten beszél, akkor nekünk hallgatnunk kell. Isten cselekedett, Isten beszélt Nyíregyházán is és tetszett neki ezt tenni gyarló, egyszerű emberek által.

Csincsurák Sámuel evangelista

Az ébredés terjedése.

A természet világában a tűznek vannak törvényei, így az ébredés tűzének is. A tűznek veszedelmes ellensége, vagy inkább barátja az erős szél. Tudjuk mit jelent tűz csapás esetén a szél. A kettőnek az összetalálkozása virágzó községeket hamvaszt el. A nyíregyházi vallásos ébredés is kapott ilyen szelet. Ez a szél

a felébredtek tömege volt. Ők vitték ezt a tüzet házról-házra, bokorból-bokorba. Egyes bokrok és családok valóságos tűz-fészkéivé lettek az ébredés lángjának. Így például a — Verbőczi-bokor szinte fogalom lett a felébredtek táborában. Központi fekvésénél fogva mintha predestinálva lett volna erre. Ide gyülekeztek 8—10 kilométeres körzetből is az emberek. Verbőczi-bokor — de áldott hely voltál! Ide jöttek a szomjazó lelkek százai és ezrei. Itt találták sokan lelki nyugalmost és békességüket. Itt volt egy egyszerű, fehérre meszelt házikó, jó tágas szobával, amelynek szomorú multja volt, mert benne az alkohol, a dohány füst, a kártyázás, a hiába való ocsmány beszédek szelleme honolt, de csodák csodájára átváltozott — Isten szent hajlékává. Két kis kivilágított ablaka olykor kérő, olykor hívó, olykor örömtől áthatott hangon hirdette a sötét emberi éjszakába: „Jöjjetek én hozzám mindnyájan, akik megfáradtatok és megterheltek és én megnyugosztalak titeket.” Óh hogyha a falak tudnának beszélni, elmondanák, mennyi áldás folyt már innen. Innen kapták a tüzet közvetlenül a Markó—Zombori—Bundás—Bánfi—Pupos—Báji—Sipos—Szeles—Varga—Belli—Czigány—Sulyán és Mohos bokrok. Innen közvetve vagyis a Zombori-bokron keresztül Salamon—Debrő—Róka—János—Sváb- és Kovács-bokrok is. Innen indultak karácsony szent estéjén ifjak és öregek, hogy énekszóval az alvó bokrokat felrázzák. Itt nevelt az Ur szőlője számára alkalmas eszközöket.

Nem messze ettől a kis házikótól áll egy másik nagyobb ház. Ez a két ház együvé tartozott. Mig az egyikben az összejöveletek folytak, addig a másikban az utazó evangelisták és a felébredt ifjuság meleg otthonra találtak. De nemcsak itt. Voltak — hála Istennek — ilyen „Gájusok” másutt is. Ki ne emlékezne a Pápai család meleg otthonára a Markóban. Vagy a Nagy András házára a János bokorban. Mennyi áldás folyt például a Skolnyik testvérek Zombori és Salamon-bokori házából is. Ugyanezt látjuk a Pápai és Hulvej családok házában a Császár-szálláson. De hála Istennek a későbbi munka folyamán is akadtak „Gájusok”. Ilyen például a Sipos István háza a Siposban, Morauvszky János háza a Magyarban, Gutján János háza a Bájjiban, Lakatos Pál háza a Puposon és Hurai—Valent családok háza a Vargában.

De még valamit nem lehet figyelmen kívül hagynunk. Az ébredés tüzeit terjesztő szél csodálatos titkos forrásokból táplálkozott. Hála Istennek — a nyíregyházi tír pákságnak ez is egy nemes vonása, hogy erős kollektív érzékénél fogva szereti ápolni a rokoni

kötélékeket. Ezen mélyen ápolt rokoni- és vérbeli kötelékek az ébredés terjesztésének legfontosabb tényezőivé lettek. És ez így van rendjén. Komoly keresztények számára nem közömbös a rokonok sorsa és lelki üdvössége. Csak a Kain féle vallásosság — mert hiszen ilyen is van, Kain is áldozatot mutatott be — nem törődik atyja-fiával. A rokoni kapcsolatok hatását végig vezethetnénk a felébredtek egész vonalán. A Povozsanyecz és Szuhánszky féle rokoni kapcsolatokról beszéltünk már. Szuhánszky azonban sógor-ságban volt néhai Bánszky Mártonnal és Pristyák Mihállyal a Császárszálláson. Ez utóbbi pedig sógora és szomszédja volt id. Pápay Istvánnak. A Pápay család — sógorságban állott a Hulvei családdal — viszont el volt terjedve a Verbőczy—Markó- és Zombori-bokrokban is. Ez a család különösen nagy szerepet játszott az ébredés történetében úgy anyagilag, mint erkölcsileg. Általok ment az ébredés tüze a Creksza-féle rokonságra, ezeken keresztül a Pokoraczky és Sipos-féle ágazatra is. Pápayék révén érintett a a Lovas Kovács család is. A Zombori bokori Skolnyik család (Pápay leány) révén jutott a tűz az elterjedt Skolnyik-féle rokonságra, úgyszintén a János bokorba, — ahol viszont Nagy Andrásné, (Henzsel leány lévén) tovább adta a tüzet a Henzsel-féle rokonságnak a nyírszöllősi határba. Ezt látjuk a Varga bokori Hurrai—Nagy—Valent- és a puposi Lakatos család rokoni kapcsolataiban. Ez nyilvánul meg a Báji-bokori Gutyán—Márföldi (Skolnyik-féle rokonság is) és Moravszky családok rokoni kötelékeiben; valamint a városi Jakubcsák—Garay kapcsolatos és a Tóth-féle rokonság ágazataiban is. Ugyanezt tapasztaljuk a Manda—Badur-bokori Rausz—Bogár—Pampuch—Potoczky—Cselovszky és Laczkovszky családok vérbeli kapcsolataiban is megnyilvánulni,

Fölösleges volna ezt a vonalat még tovább vezetni. Ezzel kapcsolatban nem mulaszthatjuk el azt is megemlíteni, hogy az ébredési folyamat nagyon sok esetben a vérbeli rokonság szétszakadásához is vezetett. Tekintve, hogy a felébredt családok, alkohollal, dohányzással, világi táncmultságokkal és e-félékkel teljesen szakítottak s minden tekintetben komoly biblikus hitéletre törekedtek, ezáltal ellentétbe kerültek legközelebbi rokonaikkal. Egyes családokban óriási harcok folytak. Voltak gyermekek, akik kénytelenek voltak menekülni a szülői házból, vagy ki lettek közsítve. Voltak asszonyok, akiket a férjeik ütlegeltek, kizártak. Ezért sokan a felébredteket a családi béke megbontásával vádolták. De ne felejtjük el, hogy ez az evangelium egyik sarkalatos igazsága. Az Ur Jézus maga mondja : „Felgyújtani jöttem a világot s úgy szeretném, ha már égne! Azt

gondoljátok, hogy békességet hozni jöttem a földre? Azt mondom néktek: nem, hanem meghasonlást! Mostantól kezdve egy öttaguból álló családban három kettővel, kettő hárommal meghasonlik. Meghasonlik az atya a fiával, a fiu az atyjával, az anya a leányával, a leány anyjával. Az embernek ellensége lesz az ő házanépe. (Luk. 12. 49–53.) Ez a meghasonlás a bűn megítélésében leli magyarázatát. A felébredtek ugyanis Péter apostol szavai szerint vélekedtek: „Elég volt, hogyha a múlt idők pogányok módjára, bujaságban, feslettségben, részegségben, tobzódásban, dinom-dánomban és undok bálvány imádásban töltöttük.” E felett azonban a világi élvezetek felé hajló rokonság csodálkozik és bosszankodik. (L. Pét. 4. 2–5.) Ezen meghasonlásnak eredményeképpen nagyon sok vérbeli kapcsolat megszakadt. De vannak erősebb, mélyebb kötelékek a vér és test kötelékeinél. Ez a lelki közösség. Aki Krisztusért megtagadta az övét — az százszor annyit nyert helyőkébe. (Márk. 10. 28–31.) Az evangelium tapasztalatá lett és ezen közös lelki tapasztalatok alapján új kapcsolatok jöttek létre. Természetesen nem minden esetben történt szakadás, sőt ellenkezőleg nagyon sok vérbeli kapcsolat a közös Isten-tapasztalat alapján erősebb, mélyebb és közvetlenebb lett.

A felébredtek szervezkedése.

1909–1912. a nagy ébredés évei. Tetőpontját 1910. és 1911. telén érte el. Az ébredés tüze természetesen tovább folyt és folyik — hála Istennek — még ma is. 1911–1912-ben a felébredtek tábora már nagy volt. A szervezkedés és a vezetés kérdései aktuálisak lettek. Mi lesz a felébredtekkel? — Talán új felekezet? — Ki veszi át a vezetést? Ki a szervezés munkáját? Komoly vallásos ébredési mozgalmak életereje abban is mutatkozik, hogy az életet új formába tudják önteni. Az élet nagyobb és erősebb mint a forma, de ahol élet van, ott formát terem magának. Hiszen az élet egyik legerősebb ösztöne a forma alkotás. Nem csoda, hogy a felébredtek tömegében is — még mielőtt a szervező egyéniség a láthatáron megjelent — észlelhetjük a szervezkedés és a megalapozás jelenségeit.

Először is a gyülekezet idejére és mikéntjére történtek megállapodások. Úgy a városban, mint a bokrokban heti 3 órában állapították meg az összejöveteleket. Szerdán este biblia óra. Pénteken este imaóra és vasárnap este evangelizáció. Ez a rendszer legtöbb helyen máig is fennáll. Vasárnap délelőtt elvből nem voltak összejövetelek. A felébredtek evangélikusok lévén egyöntetűen a luth. templomba mentek. Ez nem volt törvény, de természetes

követelmény és benső szükségesség. Ők voltak a templom legbuzgóbb látogatói. Vasárnap délután tartották a közös evangelizáló és építő összejöveteleket. A vezetést ezeken az összejöveteleken felébredtek komolyabb és tehetségesebb tagjai végezték. A városban leginkább a Veczán testvérek.

Szükség volt természetesen egy központi helyiségre is. A nyíregyházi tírpákság zöme a bokrokban lakik ugyan, de szeret „haza” menni, mert így hívják tótul még ma is várost. Hogy a már öregedő Szuhánszky családot tehermentesítsék, 1909. telén Burják József Maláta-utcai házába tették át az összejöveteleket. Szuhánszkyéknál maradt a vasárnapi iskola; özv. Soltész Gyuláné vezetése alatt már ez a munka is nagyszerűen folyt. Sem Szuhánszkyék, sem Burjákék nem fogadtak el anyagi ellenszolgáltatást a helyiségekért. Mivel a Burják-féle helyiség nem igen felelt meg, azért 1910-ben a Tompa Mihály utcában béreltek egy házat (Páskó ház), ezt 1911-ben felcserélték a Soltész-féle házzal a Virág utcában. Az anyagiakat egyes személyek önként viselték. A Virág utcából mentek át 1912. őszén a saját házukba — Szarvas utca 43. sz. alá.

A helykérdés mellett sokkalta égetőbb volt a vezető személy kérdése. A felébredtek seregének feltétlen szükségük volt egy műveltebb, tapasztaltabb lelki vezetőre. Veczán testvérek, (János és Pál) ugyan mindent elkövettek, hogy a gyülekezeti életet ébren tartsák, de úgy kellő tapasztalat, mint megfelelő szervezőképesség hiányában képtelenek voltak a mozgalom jövőjét és vezetését biztosítani. A Szuhánszky család — gyermektelen lévén — Csincsurák evangelistát örökbe akarta fogadni és megkérték, hogy költözzön Nyíregyházára. Ez a terv a felébredtek táborában nagy tetszést aratott. Csincsurák evangelista már-már a költözködés gondolatával foglalkozott. De az Ur közbelépett. Ugyanis épen akkor járt körutján URBÁN MÁRTON, a Délkelet-Európai-Misszió nagyérdemű igazgatója Németországból, Horváth János evangelista kíséretében. Eljöttek Nyíregyházára is. Itt az evangélikus elemi iskola dísztermében nagyszabásu evangelizáló Isten-tiszteletet tartottak. Jelen lehettek azon a felébredtek 50 %-a. Rendkívül nagy éhség volt tapasztalható Isten ígéje után. Urbán igazgató Horváth János evangelistával belátták, hogy Nyíregyházán feltétlen szükség van egy tehetséges evangelistára és tapasztalt vezetőre, még pedig olyanra, aki perfektül beszél magyarul és tótul. Csincsurák Sámuel — fiatal korát is tekintve — a magyar nyelvet sem bírta, Urbán igazgató szerint nem jöhetett figyelembe s így ideköltözése is elmaradt. Az igazgató úr figyelme nyomban a Bácskában működő Rohacsek József evangelistára irányult.

Innen tovább utazva meglátogatták Bácskát is. Rohácseket akkoriban amerikai utra készen, nagyon kellemetlenül és váratlanul érintette a missziói igazgató ur terve. „Nyiregyházán voltunk. Nagyon nagy éhséget tapasztaltunk Isten igéje után. Oda feltétlen valakinek menni kell. Nem találunk arra alkalmasabb embert, mint magát, tekintve, hogy magyarul és tótul is beszél. A munka érdekében fáradoznak ugyan egyes fiuk, akiknek lehetnek jó szándékaik, de az ő tapasztalatlanságuk révén az egész munka pótolhatatlan károkat szenvedhet.” (Ennyit Urbán igazgató úr szavaiból.) Rohácseknek ez a terv sehogy sem tetszett. Mert az ő összes szép terveinek a megsemmisítését jelentette és lépés volt a bizonytalanba. Feleségével együtt nagyon sok nyugtalanságot okozott neki ez a látogatás. Nem akart, — de az ő erős unszolásukra, hogy lelkiismeretét is megnyugtassa, nem akarván semmit elmulasztani abból, amit az Ur parancsolt neki — megígérte, hogy ellátogat Nyiregyházára s akkor majd meglátja mi lesz.

Rohácsek József

Rohácsek Nyiregyházára jött látogatóba. Az állomáson Sollesz Gyuláné fogadta. Császárszálláson hirdette az Igét először. Az érdeklődés nagyon nagy volt. Nos, az átéltek alapján világos lett előtte, hogy egyelőre el kell temetnie minden tervét és Nyiregyházára költöznie. Így jött Rohácsek József Nyiregyházára. Ezzel megérkeztünk gyülekezetünk legfontosabb, de egyuttal legkényesebb fejezetéhez. A szervezkedés, az alapítás, a fejlődés, a szenvedés és a kibontakozás fejezete ez.

Rohácsek József evangelista működése 1911–1920.

Rohácsek József rendkívüli tehetség volt minden tekintetben. Ezt még a legnagyobb ellenfeleinek is el kell ismerniök. A felébredtek seregének erre a tehetségre szükségük volt. Páratlan szervező tehetségénél fogva hozzáfogott a gyülekezet megszervezéséhez. Ifju korában Bécsben lévén, megismerte a methodista egyház szervezetét. Lényegében methodista mintára szervezte nyiregyházi gyülekezetét is. Természetesen nem ment minden nehézség nélkül. Az első nagy

— a gyülekezet létalapját veszélyeztető — nehézség a Veczán testvérek oldaláról jött. Ezek ugyanis Rohácsek előtt nagyobbára kezükben tartották a felébredtek vezetését. Különben tehetséges, örömteli ifjak voltak, akik az ő elgondolásuk szerint a legjobban kívánták az Urat szolgálni, de még nem voltak teljesen tisztában a bűn komolyságával, valamint a gyülekezeti élet nevelésének és fejlődésének nehézségeivel sem. Rohácsek helyes mederbe akarta terelni ezen értékes ifju erőket, de erős ellenállásra talált, János volt a legengedékenyebb, aki Rohácsek tanácsára kiment a hausdorfi-misszió-iskolába Németországba. Pál azonban nem akart engedni módszereiből s így a szétszakadás veszélye fenyegetett. A felébredtek többsége mindent elkövetett a békés megoldás érdekében, de Veczánék inkább a szakadás mellett döntöttek. Nagyon nehéz napok voltak azok. S nem lehetett előre tudni, vajjon nem fog-e az ébredés mozgalma ezáltal szomorú katasztrófával végződni. Sötét felhők tornyosultak a felébredtek fölött, de a felhők mögött sütött és világított a kegyelem Istenének a fényes napja. Veczánék egy kis töredékkel elszakadtak, a zöme azonban hűségesen megmaradt. Vitás volt a két tábor között az eredeti törzs kérdése. Kik szakadtak el a törzstől? Senkit megbántani nem kívánunk, de történelmi tény, hogy a felébredtek 80—90 %-a Rohácsokkal tartott, a törzs tehát itt maradt. A Veczán-féle töredék a szakadásnak a szellemét további fejlődésében is számtalanszor ismételte.

Szarvas utca 43. (1912—1923.)

A szakadás aktuálisá tette ismét a helykérdést is. Rohácsek a többség kívánságától alátámasztva egy alkalmas háznak a vételét indítványozta. Szarvas-u. 43. sz. házas belsőséget találták — a jövőt is figyelembe véve erre a célra — a legalkalmasabbnak. Igaz, ennek az egyszerű háznak 16.000 Korona volt a vételára. A nagy telket kellett megfizetni. Hatalmas összeg a háboru előtti időben. Veczánék elleneztek a házvételt, sokan meg is ijedtek, de a felébredtek táborában óriási volt a lelkesedés és az áldozatkészség. Szuchánszky Andrásnak volt egy 10.000 Koronás betétje, melyet kölcsönképen nyomban a gyülekezet rendelkezésére bocsátott. Rövid időn belül összegyűlt 8.000 K., tehát a vételár fele, a másikat pár év leforgása alatt törlesztették. Szuchánszky András a pénzt visszakapta, földet vett érte s halála után a gyülekezetnek adományozta. Felejthetetlen élmény marad számunkra az első áldozatkészség. Tudunk egy családot, amely pénz hiányában 400 K.-t akart erre a célra kölcsön

felvenni. De az Ur úgy intézte, hogy a legközelebbi vásár alkalmával olyan szerencsés eladást eszközöltek, mely csoda számba ment. Nemcsak hogy a 400 K-t tudták folyósítani, hanem nekik is maradt egy szép összeg. Viszont egyes gyermektelen családok nagyobb áldozatot is hoztak. Így pl. Bánszki Mártonné testvérnőnk 2000 négyszögöl területű földingatlant adott el és annak a vételárát 1500 K.-t a gyülekezeti ház javára adományozta. Ugy szintén Ambrusz András tv. aki eladott házingatlanának az ellenértékét majdnem teljes egészében a gyülekezet rendelkezésére bocsátotta.

Az ébredés mozgalma megmutatta nekünk azt, hogy az egyházban elsősorban nem pénzre, hanem komoly hitéletre van szükség.

Ahol komoly hitélet van, ott az anyagi kérdések maguktól oldódnak meg. A közismert nyíregyházi takarékoság, amely — Krudy Gyula szerint — túlhaladja a más vidéken ismert fös vénységet is, egyszerre áldozatkészséggé változott át. Senki őket nem sarkalta, csak a Szent Írás alapján megtisztult saját lelkiismeretük. Ez a lelkiismeret élő hittel párosulva csodákat művelt. Nem hiába mondja Mulford: „Higyj valamit, már ez a hit olyan erőket áraszt az elérendő cél felé, hogy közelebb vagy hozzá”. Igenis „minden lehetséges annak, aki hisz.” Alig egy-két évi ébredés után a fölébredteknek egy 16.000 K. értékű saját ingatlanuk van.

Felmerült azonban az a kérdés, hogy kik lesznek az ingatlan törvényes birtokosai? Kellő mérlegelés után úgy határoztak, hogy egy jótékonycélu egyesületet alapítanak, melyet szabályszerűen elismertetnek s az ingatlan az egyesület tulajdonát fogja képezni. Így jött létre az úgynevezett „Béthel” jótékonyági egyesület, mely azonban a későbbi sajnálatos események miatt nem tudott jogerőre emelkedni. A Szarvas-utcai házunk sok huza-vona után csak Wallrabenstein Jakab lelkész tv. fáradozására jutott végleg birtokunkba.

Rohácsek és a Biblia.

Szarvas-utca 43. Tehát ismét Szarvas-utca. Ebben a házban folyt a szervezés, a fejlődés áldásos munkája. Rohácseknek mindenre kiterjedt a figyelme, — de az alaptónus, a központi gondolat, mely az egész munkát áthatotta — a Szent Írás talaján megiltsútt, józan, komoly hitélet volt. Rohácseknek első és minden gondja odairányult, hogy a felébredtek serege megtanúljon józanul, egészségesen, bibli-kusan gondolkozni, érezni és cselekedni. Azért különös gondot fordított a Szent Írás olvasására. Olyan tiszteletet és megadást Isten Igéje előtt ritkán tapasztaltunk, embereknél, mint önála. A Biblia és Rohácsek — külön történet. Amikor is ifju korában megtért, nagy teherként a szívére nehezedett az a tény, hogy az ő népének a 20. században még csak Bibliája sincsen. Ha Szent Írást olvasni akart, kénytelen volt cseh nyelven olvasni azt. Ez a gondolat nem hagyta nyugodni. Megtanult tökéletesen héberül, görögül, latinul, alaposan tanulmányozta a tót nyelvjárásokat és lefordította a Szent Írást népének anyanyelvére. A Biblia embere volt keresztül-kasul. Sorozatos bibliamagyarázatai, melyeknél az eredeti szöveget használta, felejt-hetetlenek maradtak a gyülekezet számára. A gyülekezet öregebbjei számtalanszor emlegetik ezeket az órákat, melyek áldásos imaórákkal voltak egybekapcsolva. Nem kellett ott imára nógatni. Imádkoztak ott 30—40-en egymás után. Jaj de jó volt az Ur lábainál úgy együtt lenni s az élet vízből új hitet és erőt meríteni. Hogy mindenki imádkozhasson, röviden imádkoztak. De így sem jutottak hozzá mindnyájan. Akkor az abc. rendszert vezették be. Vagyis egy vasárnap az A—L betűvel kezdő nevek imádkoztak, a következő vasárnap pedig a másik része.

A biblia hatása meglátszott a gyülekezet életében is. Próbatag felvételénél megkívántatott az Új Testámentomnak legalább egyszeri átolvasása, nem kevésbé személyes bizonyágtétel, legtöbbször könyörgés formájában. A gyülekezet tagjai találkozásuk alkalmával

kölcsönösen kikérdezték egymást, hogy mit olvastak ma? Dohányfüst, rágyújtás helyett a Szent Írás járta. Vannak a gyülekezeti tagok sorában személyek, akik a Bibliát nem kétszer-háromszor, hanem 30—40-szer is átolvasták. A Szent Írás ezen tisztelete átment az élet minden terére. Az egyén, a család, a hivatás, a mindennapi munka, mind a Szent Írás befolyása alatt állott. Téli estéken, fonókákon, vagy tengeri hántásnál a felébredtek kicserélték egymás közt vallásos élményeiket és bibliai ismereteiket. Közbe-közbe rázendítettek egy-két szép énekre. Különösen jó hatása volt az evangéliumnak a családi életre. A reggelinél elmaradhatatlan volt az Új Testamentom. Ezt a reggelivel kivitték a mezőre is. Sem aratás, sem kapálás nem gátolta meg őket abban, hogy a Szent Írást olvassák. Ugy vélekedtek, hogy ha a test számára van idő, miért ne lenne a lélek számára is. S ha a dohányzóknak van idejük, hogy a dohányzás szenvedélyének hódoljanak, miért ne lenne nekünk Isten Igéje olvasására.

Ez áldásos befolyással volt a fejlődő gyermekek számára is. Nyiregyháza családjaiban soha az előtt annyi bibliát nem olvastak. Soha annyit nem imádkoztak. Milyen szép volt, amikor az édesanya gyermekeivel a kukoricaföldön nehéz munka után kissé lepihent és odaszólt gyermekeinek: Jertek gyermekek imádkozzunk. Itt senki sem lát, egyedül az Isten.

Nem csoda, hogy az ilyen komoly vallásosság hatott. A felébredtek bensőleg fejlődtek, szorgalmasan evangelizáltak. Az ébredés tüze lobogott minden oldalon. Igenis, a világosság emberei voltak ők, akik mint a csillagok világítottak a sötét éjszakában. Az egyedüli zsinórmérték, mely szerint az ember ebben az életben kár nélkül eligazodhat, a Szent Írás. Az egyedüli forrás, melyből Isten akaratát világosan megismerhetjük, a Biblia. Az egyedüli biztos eszköz, amely egy népet felemelni képes, az evangélium. Az egyén, a család, az egyház, a nemzet egyedüli világossága, az evangéliumok Krisztusa. Komoly jellemesség, határozott, egészséges, józan meggyőződés, igaz kereszténység csak a Biblia talaján fejlődhet. Ez volt Rohácsek határozott meggyőződése. Ezt a szellemet honosította meg gyülekezete körében is.

Rohácsek a Szent Írás szorgalmas olvasása mellett egyéb építő vallásos és hasznos irodalom olvasására is serkentette a felébredteket. Ez a nép megtanult egyszerre olvasni. A legnagyobb sikert és áldást Roy Krisztina felvidéki író nő vallásos iratai és elbeszélései érték el. „Isten nélkül a világon“, „A szolga“, „A három barát“, „A rajongók“, „Nap országában“ stb. Elbeszélései rendkívüli áldást, komoly bibliai

tartalmuknál fogva isteni gondolkodást jelentettek a nép számára. Nem volt ház, ahol ezek a könyvek nem lettek volna találhatóak. Látván továbbá kultúrában való elmaradottságunkat, gazdasági kérdésekben oktatott; beszélt a levegő fontosságáról, a tisztaságkérdéséről; kifogásolta padlózatlan szobáinkat, stb. Erre megkezdődött egyeseknél a szobák padlózása. Viszont mások tanácsára — gyermekeik és a gyülekezet érdekében — családi harmoniumokat szereztek be. A nyíregyházi bokrokban egyszerre hat harmónium és két pianó talált elhelyezést.

Rohácsek és a gyülekezet laikus munkásai.

A komoly hitélet fejlődése érdekében Rohácsek komoly laikus munkatársak nevelésén fáradozott. Ezek számára külön órákat tartott s bevezette őket az általános műveltség minden ágába, de főképen teológiai, bibliai és egyháztörténelmi ismeretekbe. Munkás gárdát kívánt a gyülekezeti munka számára nevelni. Alapelve az volt: hogy a szolgáló és vezető tagoknak szükségük van lelki nevelésre, hogy ezen gonosz világban mint bölcsek tudjanak forgolódni és nem mint tudatlanok. Az a felfogás, hogy Jézus tanítványai is egyszerű tudatlan emberek voltak — nem helytálló. Mert noha ők nem műveledtek Egyiptom bölcsességében mint Mózes, nem tanultak matematikát, kémiát, de megtanultak helyesen gondolkozni. Senkinek sem volt olyan jó iskolája, mint éppen a tanítványoknak. Ők a legnagyobb Mester iskolájába jártak, tehát a gyülekezet laikus erőinek is tanulniuk kell. Ez a fáradozása nem maradt gyümölcstelen. Az idők folyamán olyan értékes munkás gárda fejlődött ki, mely bármely gyülekezetnek diszére válna. Ez a gárda hordozta vállain a gyülekezet épületét akkor is, amikor vezető nélkül maradtak.

Rohácsek és az énekkar.

De nemcsak ez. Rohácsek rendkívüli karmester és zenetehetség is volt. Először hangjegy — és énekelméletre oktatta ki alaposan az arra képeseket. Nemsokára nagyszerű énekkart létesített s azt szakszerűen kiképezte. S amikor a gyülekezet tágas udvarán körülbelül 40 ifju és leány (fiatalabb házasságok is) rázendített egy két szép énekre, akkor nemcsak a gyülekezet üdült fel, hanem örültek a mennyben az angyalok is. Azonban nemcsak az énekkart, hanem a gyülekezetet is megtanította énekelni. Azt az ügyességet és odaadást,

melyet a gyülekezeti éneklés kiképzésénél tapasztaltunk, nem lehet elfelejteni. A gyülekezet harmónium hiányában — csak hegedű segítségével — olyan szabályos ütemben énekelt, hogy azt élvezet volt hallgatni. A Sion könyv tót — a Halleluja és Hozsanna magyar énekei a fölébredtek drága kincseivé váltak és viszhangzottak tőlük nemcsak szobák és udvarok, hanem a mezők is. Nem csoda hiszen szeret ez a nép szívből énekelni.

A gyülekezet vezetése alatt — minden kétséget kizárva rohamosan fejlődött. Ez a rohamos fejlődés azonban a szenvedés csiráit rejtegette magában. 1913-ban már jelentkeztek az üldöztetés, a megpróbáltatás sötét, fekete felhői. A megpróbáltatás a szenvedés korszaka talán kevesebb hullámot csapott és korábban is ért volna végett, ha nem jön közbe a világháború.

Az ébredési mozgalom függetlenségi törekvései.

Ami ezután következik az harc, szomorú testvérharc volt. Megemlékeztünk már arról, hogy a vallásos ébredés az ev. egyház kebelében történt. Ezt bizonyítja már az is, hogy a város „Alvégén” és a bokrokban játszódtott le, ahol tudvalevőleg többnyire evangélikusok laknak. Eszmemenetünkéből világosan azt is láthattuk, hogy itt nem új felekezet alakulásáról, hanem kimondottan vallásos ébredési mozgalomról volt szó, amely szervileg belekapcsolódott a nyugat-európai közösségi ébredési mozgalmakba. Ezt bizonyítja Urbán misszió-igazgató esete, aki teljesen egyházhű alapon kívánta Délkelet-Európa evangelizálását keresztülvinni. Ugy Csincsurák, mint Rohácsek János, valamint Rohácsek József az ev. egyházhoz tartoztak és határozottan az egyházhű közösségi-mozgalom emberei voltak s mindmáig azok maradtak. Csincsurák evangélista az ev. egyház keretén belül folytat kék-kereszt és evangelizáló munkát Nógrádban. Ugyanezt teszi Rohácsek János is a Bácskában. Nem is szólva Rohácsek Józsefről, aki ev. lelkész és vallástanár a Felvidéken. Ezen állításunkat megerősíti másodszor az a körülmény is, hogy a felébredtek serege hűségesen ragaszkodott az ev. egyházhoz. Buzgón látogatták az ev. templomot s megmaradtak még máig is az ev. egyház tagjainak. Nem akartak különválni. Nem voltak szakadárok, ahogy sokszor elnevezték őket. Nem, egyáltalán nem! A gyülekezet szervezője és alapítója sem akarta. Ő egy kék-kereszt egyesületet alapított, mely hű akart lenni az egyházhoz, nem több. Ezáltal is bizonyítékát adta józan bibliai ismeretének és egyháztörténelmi

érzékének. Nem mindenki van hívatra új egyház alapítására. Rohácsol erre nem érzett hivatást. Nem voltak szakadási szándékai. Mikor Nyíregyházára jött — egyes barátai ellenzése ellenére — sorban meglátogatta az ev. egyház vezetőit. Velük akart együtt dolgozni. Csak később, a sok szenvedés és megnevelés után kezdett egy külön, szabad ev. gyülekezet gondolatával foglalkozni. De ezt nem szívesen.

A konkurencia, a lélekhalászás a vallásos élet terén szomorú és beteges jelenségek. De még szomorubb, ha a megszentelődés palástja alatt szakadnak. A megszentelődés legmagasabb foka a szeretet. Nem ítélkező, nem megvető, hanem felkaroló szeretet, mely az elesett testvért felemeli. Nagyon sok szakadásnak az egyháztörténelemben nem volt bibliai alapja. Inkább a kegyes test szülőttei voltak. Mindig különös és sajnálatos jelenség, ha a megszentelődési mozgalmak szakadási mozgalmakká válnak. Azért, hogy valaki jobb, nem szakadhat el bűnben élő testvérétől anélkül, hogy farizeussá ne váljék. Jézus megmaradt a zsidó egyházban és hűségesen ragaszkodott annak vallásos hagyományához. Őseink szent hagyományait — áldás van abban! — nem lehet kár nélkül elherdálni. Jézus becsülte a zsidók templomát, de nem a benne megnyilvánuló kufárszellemet. Igaz — ezért a hivatalos zsidó egyház Őt keresztre feszítette. Nem találta az az egyház, amelyhez Ő olyan hűségesen ragaszkodott — más helyet számára a keresztnél. Pál apostol halálosan szerette népét és egyházát, de az egyház kiközösítette őt. Luthert lehetne a legbúzóbb katolikusok egyikének nevezni, de a római egyház átok alá helyezte őt. Wesley a methodizmus alapítója haláláig csökönyösen ragaszkodott az angol történelmi egyházhoz. Egyik röpiratában (Érvek az egyházból való kilépés ellen) a következőket írja: „Isten a Reformáció óta időről-időre támasztott magának élő bizonyágtevőket az egyházban. Ha ezek megmaradtak egyházukban, annak istentelen állapota mellett is, mint élő kovász sok jót tettek és befolyásuk által mindig nagyobb jelentőségre tettek szert. Ellenben, ha valamilyen okból kiváltak és külön pártot alapítottak, fokozatosan elvesztették befolyásukat s a meddő szóharc és szeretetlen ítélkezés örvényébe estek. Sokan a mi időnkől is elhagyták egyházukat és különálló közösségeket alapítottak, azzal az ürüggyel, hogy ott jobban szolgálhatnak az Istennek, de vajjon szentebbek és hasznosabbak lettek-e ezáltal? (Nuelsen: „Methodizmus története” 132. o.) Tehát Wesley nem akart szakadni, de halála után a methodizmus mégis elszakadt. Miért? Nem szakadtak el, de az egyház rideg magatartásával kizárta őket. Csak ez az egy

alapja van a szakadásnak, amikor a történelmi egyház öreg tömlőibe nem képes az új bort befogadni, azt magából kiveti.

Nem akarjuk eltitkolni ugyan azt, hogy a mozgalomnak voltak látszólag olyan jelenségei is, melyek a különválás gyanuját kelthették fel az egyházban. Rohácsol az egyház istentiszteleteivel párhuzamosan is tartott összejöveleket. Erre a komolyabb, íráskutató tagok érdekében szükség volt. De ez még nem jelentette a szakadás előjeleit. Ha figyelembe vesszük, hogy Nyiregyháza város 18.000 ev.-ának csak egy temploma van. Ha annak csak harminc $\frac{1}{10}$ -a akarna a templomba menni, már is legalább két templomra volna szükség, és a 70 $\frac{1}{10}$ hol marad? De különben is a közösségi mozgalom férfiai ugyanakkor, amikor száz százalékgig ragaszkodtak az egyházhoz, egyuttal eleitől kezdve — az egyház iránti szeretetből! — a mozgalom teljes függetlenségét követelték úgy az egyházi hivataltól, mint annak hatóságaitól. Nekik sokkal több egyháztörténelmi ismeretük volt, sem hogy ne látták volna azt, hogy az egyházi hivatalhoz és hatósághoz való kötés minden lelki mozgalomnak a halálát jelentené. A közösségi mozgalom csak akkor tud az egyháznak Istentől kapott áldásaival tartósan szolgálni, ha független marad — minden közössége mellett — az egyházi hatóságtól. A hivatalos egyház azt nem tudta megérteni; de a közösségi mozgalom elvesztette volna isteni hivatását, hogyha magát kiszolgáltatja az egyház uralmának. A mozgalom immáron több mint 50 éves múltja világosan bizonyítja, hogy helyesen járt el, amikor függetlenségét követelte; a szakadás gyanuja pedig nem következett be, mert Istennek Lelke vigyázott a rendre. Megértjük az egyház félelmét, de a felébredtek mostoha állapotát is, mert hiszen úgy tekintették őket, mint valami gonosztevőket. Schlatter prof. írja: „Teljesen megértem népünknek ezreit, akik hasonló érzélemmel gondolnak az egyházra, mint az olyan gyermek, akinek rideg mostohája és aljas, önző édesapja van.” Megértjük, hogy ez az állapot a felébredtek táborában is bizalmatlanságot ébresztett az egyház ellen. Egyesek benne az élet megölőjét látták. Elismerjük, hogy egyes tudatlanok szájából olykor olykor elhangzottak kevésbé kíváncsok megjegyzések is az egyház ellen. De ez nem volt az általános szellem, inkább gyarló kinövés, amit a felébredtek többsége nyomban elfojtani igyekezett. Nem akartak a nyiregyházi ébredési mozgalom hivei sem elszakadni és mégis miért lett a mozgalmából külön gyülekezet?

Az ébredés mozgalmának lényege és célja.

Mielőtt a fenti kérdésre feleletet adnánk, a közösségi mozgalom lényegét és célját kell ismernünk. A német közösségi mozgalom eredeténél fogva kimondottan ébredési mozgalom volt az ev. egyházban. Ebben rejtett az ő isteni küldetése az egyházban. Az a kérdés tehát, mi az ébredés lényege? Isteni reakció a természetes ember közömbössége, alvása, formai egyháziassága és a szokás vallásossága ellen. Reakció az egyház elvilágiasodása és azon felülkerekedett nézet ellen, mely szerint a külsőleg egyházhoz tartozók, bensőleg is az egyház tagjai, vagyis keresztyének volnának. Az ébredéseket nem emberek csinálják, hanem isteni kijelentésen, illetve közlésen alapszannak. Ezt mondja Barth K. prof. „Prolegomena” című művében is. „Az ébredéseket a Szentlélek kitöltése dönti el. A Szentlélek közlése nélkül az ember a természetes ember álmát vagy halálát alussza tovább s van neki — ha van — vallása. De az ébredés által az élő Isten uralma tör magának utat — a természetes ember vallásosságán keresztül is — az emberekben. Ilyenkor az embernek nem a prédikáló személlyel, nem vallásos és egyházi formákkal, nem ceremóniákkal, hanem magával az élő Isten valóságával van dolga”.

Tehát reakció a külső formai és holt vallásosság ellen, de ezen reakció nem irányul az egyház ellen. „A közösségi mozgalom atyái és vezetői — szívvel-lelekkel — ragaszkodtak az egyházhoz” írja Mund ev. lelkész „Harc az egyházért” című könyvében. Szabadok voltak minden szektáskodó szellemtől. Céljuk nem új felekezetek, vagy szabad egyházak alapítása volt, hanem az evangélium ébresztő szellemű továbbadása úgy szavakban, mint írásban. Egyházacska az egyházban. Só és világosság a gyülekezetben — nem több. „Mi a mi munkánkkal a történelmi egyházak talaján állunk. Szerveire a nekik kijáró tekintettel kívánunk lenni, de nem függhetünk tőlük, hanem egyedül Isten ígétjétől. A mi feladatunkat abban látjuk, — hogy a történelmi egyház intézményeit egyoldalt kiegészítsük, más oldalt fejlesszük. Az utóbbit evangélizációk és közösség — táplálás útján. Lelkeket kívánunk Krisztushoz vezetni s az által a történelmi egyház élő tagjává tenni”. Így nyilatkozott egy ülés alkalmával a német közösségi mozgalom bizottsága 1899-ben. Tehát egy evangélizációs — és megszentelődő mozgalom akart a közösségi mozgalom lenni az egyházban. Még pedig abban az egyházban, mely Heitmüller ev. lelkész szerint egyoldalt merev lutheranizmus

s más oldalt Isten — és Krisztus — ellenes liberalizmus életet ölő karmaiban szenvedett.

De sajnos a történelmi egyházak a közösségi mozgalmak isteni küldetését nem ismerték fel, hanem határozottan ellene fordultak. Ez az egyháztörténelem tragédiája. „Az övéi közé jöve, de azok nem fogadák be őt”. A hivatalos egyház nemcsak tanácstalanul, s a megértés teljes hiányával fogadta az ébredések mozgalmát, hanem nyíltan élesen szembe helyezkedett vele. „Tetszett az Istennek — írja helyesen Mund ev. lelkész, — hogy az egyháznak a közösségi mozgalom által ébredést adjon. De ő az egésztest tekintve — a meglátogatásnak ezen kegyelmi idejét nem ismerte fel, hanem nagy egyetemességben megkísérelte az „Istennek ezen művét” fékezni és teszi a mai napig is. Ebben a pontban tehát Isten ellen harcol.” Igazán szomorú, hogy az egykor szenvedő, üldözött egyház a hatalom magaslátán állva maga is üldözővé lett. Igaza van Krocker Jakabnak, amikor írja: „Valljuk be őszintén, mi nem csak a lélek kardjával, hanem Kain bunkójával is vágtuk egymást. Mert nemcsak az őstörténelemnek van Kainja, aki az Ur oltáránál megölte a gyengébb atyafiát, hanem az egyháztörténelemnek is, még pedig a legifjabb napjainkban is. Az egyháztörténelemben mindig tombolt a test és a lélek harca, mindig küzdött a forma az egyesek az Urral való közvellen közösségével. Kain az ő formai, de lélek nélküli áldozatával sohasem bírta elviselni azt, hogy az ő közelében Ábel az ő áldozatában kiélje Isten iránti szeretetét és odaadását. Ez az egyháztörténelem legsötétebb fejezete.”

És mi volt ezen visszautasításnak és támadásnak gyakori eredménye? Az, hogy a felébredtek tömege kénytelen volt az egyházon kívül tömörülni és fejlődni. Ami által az egyház számára, mint só és világosság elvesztek. Nevezetes egyházi körök Németországban, mint egyháztörténelmi tényt könyvelik el, hogy a közösségi mozgalom, a Methodizmus, a Baptizmus és hasonló evangelizáló csoportok történelmi szükségesség voltak az egyházban. A történelmi egyházak álmodása, anyagiassága, liberalizmusa és elvilágiasodása szükségessé tették az ébredési mozgalmakat. „Mi vétkeztünk, s nem csoda, hogy az ébredési mozgalmak, mint vádlók jelennek meg egyházi életünk láthatárán”. Ezt mondja többek között Schlatter A. prof. „Élmények” című könyvében, valamint Mund ev. lelkész „A közösségi mozgalom vád az egyház ellen” című dolgozatában. El kell ismernünk, hogy ahol az ébredési mozgalom bármilyen név alatt megjelent, ott komoly biblikus élet fejlődött ki. Ott sok ezer meg ezer lélek Istenben rejlő élethez jutott. Ott az emberek

nem elméletből, hanem tapasztalatból ismerték meg az evangéliumok Megváltóját.

Szomorú, végtelenül szomorú, hogy a hivatalos egyházi körök a legtöbb esetben — tisztelet a kivételnek — nem szívesen látták az ébredés folyamatát és számtalanszor ádáz harcot folytattak ellene. De a Lelket nem lehet monopolizálni, merev egyházi formákba önteni. Az működik ott, ahol akar. És megtörtént. Mund ev. lelkész szerint, aminek nem kellett volna megtörténnie, hogy az ébredési mozgalmak megkerülték a történelmi egyházak lelkészi hivatalait. A legtöbb esetben az egyház hivatalos papjainak a mellőzésével, sőt nagyon sok esetben azok erős ellenállása mellett folytatódott az evangelizálás komoly munkája." Nem vonhatjuk kétségbe, hogy normális keretek között az ébredésnek a hivatásos papi szolgálat gyümölcsének kellene lenni. A papság feladatát a Szent Lélek a könyörgés és az igehirdetés szolgálatában állapítja meg a Szentírásban (Ap. cs. 6. 4.) A papi szolgálat lényeges célja, hogy azáltal lelkek térjenek meg. Ha megtérések, újjászületések hiányoznak, több mint valószínű, a szolgálat élettelen. Francke Ágoston az egyház nevében helyesen imádkozott: „Adjál nekem gyermekeket, különben meghalok!” Egy egyház, melyben nincsenek megtérések, újjászületések, — gyermeksírás és gyermekkacagás — az halófélben van.

A hivatalos papi szolgálat gyümölcstelenségére tetszett az Istennek egyszerű prédikátorok, sőt sok esetben tanulatlan laikusok igehirdetése által ébredést küldeni. — Miért tette ezt Isten? — Miért kerülte el az egyházak hivatalait? Ez Isten országának titkai közzé tartozik. Jézus maga hálákat ad az Atyának, hogy elrejtette ezeket a bölcssek és az értelmesek elől és a kisdedeknek megjelentette. „Igen Atyám, mert így volt kedves Te előtted!” Mund ev. lelkész ebben azonban Isten vádbeszédét látja az egyház hivatalos papsága ellen. Essen ev. lelkész erről a kérdésről a következőképpen elmélkedik: Ez egy jelenség, — mely az egyháztörténelemben újra — és újra ismétlődik és szorosan összefügg Isten országának egyik alaptörvényével. (Mát. 11. 25.) (Kor. 1. 26 és a köv.) A legtöbb haladás az egyházban ritkán azoktól származik, akik az egyházban a külső tekintélyt és a hatalmat képviselik, hanem legtöbbször kicsiny körökből, vagy egyes személyiségektől, kiket az Ur felébreszt, Ezeknek kezdetben nagyon sok félreértésben és ellentállásban van részük, míg keresztül törnek s az egész egyház számára új áldások közvelítőivé válnak."

Az ébredési mozgalomnak is sok támadásban és kritikában részesültek. Jogos és jogtalan kritikában. Sok szenvedésen mentek

keresztül. De ma történelmi távlatból figyelve — ki vonná kétségbe, hogy az a szellem, mely az ébredés férfait betöltötte — Istentől volt és hogy az általuk előidézett mozgalom isteni szükségesség volt az emberiség és az egyház számára.

Az elmondottak alapján — nyugodtan megismételhetjük azon állításunkat, hogy a nyiregyházi vallásos ébredés teljesen azonos a német ébredési mozgalmakkal. Só és világosság akart lenni az egyházban. De mint általában, Nyiregyházán sem talált osztatlan megértésre. Kezdetben váratlanul jött minden. Eleinte mintha megértésre talált volna a vallásos újraéledés és az ébredés tűzének lángjai nyaldosták mára temlom szószerét is. Új hangok csendültek meg azon. Elismeréssel kell adóznunk Méltóságos Paulik János ig. lelkész úrnak, aki nagy megértéssel kezelte a mozgalmat és szorgalmasan el-ellátogatott a felébredtek összeföveteleire. Maga is megihletett az ébredés lelkével, egész új hangon hirdette az evangéliumot. Gyermek voltam még, amikor egyik vasárnap délelőtt prédikációjára először fogant meg szívemben az a vágy és elhatározás: Ha Isten éltet, én is lekipászló leszek. Az első lökést erre a magasztos hívásra tehát a nagy ébredés alkalmával, az ev. templom padsoraiban kaptam. Isten a tanum, hogy ezen soraimat is nem az egyházzal való ellentétből, hanem a vele való közösségből írom. Sajnos nem minden oldalról tapasztaltunk megértést. Egyes végekről nagyon fagyos szelek fújtak.

Szomorú az egészben az, hogy testvér harcol testvér ellen. Az egyházban harc folyt az egyház gyermekei ellen. Egy napon a próféta ifjak panaszkodtak az agg Elizeusnak: Ime ez a hely, ahol nálad lakunk. igen szoros nekünk, Hogy ezen szükségnek véget vessenek, azt indítványozták Elizeusnak, hogy mindegyik, — tehát közös erővel — lemennek a Jordán partjára és egy-egy fát felhoznak, egy tágasabb hajlék építésére. Elizeus erre azt felelte: Menjetek el! De az ifjak közül az egyik arra kérte: Jöjj el te is velünk! És Elizeus azt felelte: Én is elmegyek. Ez a lelkek benső harmóniája volt. Az öreg Elizeus azt mondotta az ifjaknak: Menjetek el. Az ifjak pedig azt mondták az öregnek: Gyere velünk. S így esesült az ifjú erő a tapasztalattal. Az ifjuság és a kor közös szolgálatra.

Sajnos nem mindig uralkodott az egyházban ilyen lelki harmónia. Nagyon sokszor történt és történik ma is az ellenkezője. Az öregek maradnak, — az ifjak mennek és szakadék napról-napra növekszik. S habár az igehírdetők azt a feladatot kapták, hogy az atyák szívét a fiakhoz térítsék, nem mindig sikerült az nekik. Sőt, sajnos nagyon sokszor megtörtént, hogy az apák megölték a fiakban a Lelket. Ilyen

díszharmónia a kor és fiak, a múlt és a jövő között nagyon káros következményekkel járhat. Az öregek elvesztik az ifjak erejét s az ifjak a vének tapasztalatát. Ezt látjuk a zsidó nép történetében is. Ez a nép sem akart az ifju próféta-lélekkel, a Názáretivel együtt haladni. Mennyi életet és világosságot veszített a római egyház, mert maradt és az ifjakat menni engedte, kiknek szívébe az Ur telterőt és vágyat adott, hogy új épületfát hozzanak s a jövő számára tágasabb hajlékot építsenek. S mi történt nagyban, az történik kicsinyben napjainkban is. Ez történt Nyiregyházán is. Testvéreim, — valljuk be őszintén, nem könnyű a kettő között a harmóniát fenntartani. Tény, hogy az öregek a múltban, az ifjak pedig a jövőben élnek. Mi ifjak voltunk, az evangélikus egyház pedig anyánk volt. Mi újabb, tágasabb hajlékot kívántunk és azért nem értettek meg minket. Soha sem volt könnyű az apáknak a fiakhoz megérteni. És mégis ez Istennek terve mivelünk. „Amire nekünk szükségünk van, az mozgási szabadság az ébredő lélek számára és eltávolítása a merev egyoldalú papi és teológus egyház korlátainak”, írja Heim K. ev. prof. Ha a hivatalos egyház több megérlelt tanúsított volna, soha ez az ifjú nemzedék el nem szakadt volna.

Az ébredés mozgalma a szenvedések tüzeiben

Az ébredés mozgalma tehát 1913–14-ben már kemény támadásokban részesült. Eleinte nemcsak az ev. egyház, hanem a politikai hatóságok türelmét és jóindulatát is élvezték. De jöttek bántó körülmények. Egyes személyek az egész mozgalmat nemzetiségi törekvések vádjával illették. S nem tagadjuk, hogy egyes jelenségek ezt a gyanút alá támasztották. Ma történeti távlatból ítélve elismerjük, hogy sok minden elkerülhető lett volna. A vádak elhangzottak s a mozgalom számára eljött a szenvedés, a zaklatás órája. Egyes vádhirerek alapján a hatóságok figyelembe vettek. Ez rendjén van. A hatóságok kötelessége a rendet fenntartani és minden bűnt megtorolni. Tudjuk a történelemből, hogy a hatóságok legkellemetlenebb dolgai közé a vallás kérdései és a felekezetek közötti ellentétek tartoznak. Nehéz volt a hatóságoknak eleget tenni az egyházi felekezeti türelmetlenségnek is, amely az idevándorolt ev. tót atyafiak első 30 évében megnyilvánult. Tudjuk mi azt nagyon jól, hogy ha hatóságok nem volnának, szomorú anarchia kezdődne. A hatóságok isteni hivatását úgy Jézus, mint Pál apostol világosan hangoztatták. Komoly hívő keresztyén a hatóságokat nem káromolni, hanem

azokért imádkozni hivatott. A harc kezdete a világháború kitörésekor Rohácsek József Nyiregyháza területéről való kitiltásával végződött.

A világháború az egész társadalom figyelmét lekötötte. A közös szenvedés valahogyan elszakította a benső surlódás szálait. Valahogyan nem volt erő és idő egymást bántani. A felébredtek seregéből is az apák, az ifjak elmentek hazát védeni. Idehaza mintha csendesebb szellők fujdogáltak volna. Rohácsek a háború alatt rövid ideig Miskolcon mint kórházi lelkész, azután Stanislauban (Galicia) mint segédlelkész és vallástanár működött az ottani német ev. egyházban. A gyülekezet azonban remélte Rohácsek visszatérését, s hogy családja Nyiregyházán maradjon, megfelelő házat vett számára az Ér utcában. Ebben a házvételben is az áldozatkészség szelleme csendül ki diadalmasan. A háború folyamán a gyülekezet vezetését egyszerű laikus erők végezték. Így leginkább az áldott emlékü Molnár András testvérünk, akinek az Úrtól rendkívüli adományai voltak. Természetesen hathatósan támogatta az evangelizálást és a lelki közösség munkáját Rohácsek József felesége is, aki magas műveltségével és finom vallásos érzékével sok áldást jelentett.

A háborús évek — a gyülekezet belső megszilárdulását és külső fejlődését hozták magukkal. Az ébredés tüze a háború első éveiben tovább terjed. Nem csoda, hiszen minden recsegett-ropogott. Az emberek Istenben kerestek megnyugvást. A felébredtek élő hite vonzó erővel birt. A Sipos-Belfi-Cigány-bokrokban pl. a háború alatt történtek ébredések. Azt lehet mondanunk csodálatosan áldott idők voltak a háború nehéz évei is. Harcban lévő testvéreink sok lelki tapasztalatról és Isten csodálatos megőrzéséről számoltak be vagy levélben, vagy szabadságuk alkalmával. Azután jött a forradalom az ő mindent felforgató eszméivel. Az általános amnesztia reményében a gyülekezet küldöttséget menesztett Stanislauba, hogy Rohácsket hazahozza. Rohácsek akkori principálisa dr. Zöckler ev. lelkész nagyon jó elhelyezést akart neki adni. De Rohácsek köszönettel visszautasította, mert mint mondotta: Szíve és kötelessége odahívja, ahol eddig is szenvedett s ahol leginkább szükség van rá.

Jött a kommunizmus szomorú korszaka. Ezt követte a román megszállás, utána pedig a gyülekezet szenvedésének tetőpontja. Rohácsket vizsgálati fogságba helyezték, gyülekezeti helyiségünket 3 hónapra bezárták, minden összejövetelet betiltottak. Nehéz idők voltak azok. A felébredtek serege meg volt szokva közösséghez, ezt most el akarták venni tőle. Eddig még 70–80 % el-ellátogatott a templomba is, de mivel úgy érezték, hogy a támadás abból az

egyházból érte őket, melyhez hűségesen ragaszkodtak — megszűntek templomba járni. Az egyházban kezdte legnagyobb ellenségét látni, amely legkedvesebb kincseitől — a közösségtől és vallásos meggyőződésétől akarta megfosztani. Nem volt szabad összejönni, együtt énekelni, imádkozni és bibliát olvasni. De azért kis csoportokban, házanként összejöttek. Soha annyit nem könyörögtek, mint azokban a napokban. Könnyek folytak, buzgó imákat rebegtek az egek Urákoz. Nem volt ennek a népnek semmije és senkije — egyedül az Istene, — akihez imádkozni tudott. S az élő hitből fakadó buzgó imádság erején meglőrt még minden hatalom.

Soha nem volt ez a nép olyan egységes, olyan szilárd, olyan határozott, olyan meggyőződéssel teljes, olyan élő hittel teljes, mint a szenvedés eme óráiban, „Imaházunkat elvették, de meggyőződésünket, belső lelki élményeinket nem veszik el soha!” „Prédikátorunkat bezárták, de Isten ígését nem lehet bilincsekbe verni!” Ilyen és ehhez hasonló bizonyosságtételek hangzottak el a felébredtek ajkairól. A szenvedések sötét óráiban voltak olyanok is, akik megijedtek, de voltak, akik áttörtek. István vértanu megöletése, Pál apostol feltámadásával végződött. A vértanuk vére az új élet magva volt mindig. Szabad lesz megjegyeznem, hogy ezen sötét napokra esik az én Isten-tapasztalatom is. Az én lelkem is akkor találkozott az élő Istennel, megragadott ő engem is, mint egykor Saul a damaskusi uton. Azóta a megfeszített minden vágyamat és törekvésemet lekötötte. Azóta én is a kereszten érzem magamat. Ez az Isten-tapasztalat képezte és képezi ma is közösségünk alapját és erejét. Ez a szenvedés azonban nagyban hozzájárult a gyülekezet egységes kialakulásához. Ez volt a jelenlegi methodizmus szülőórája.

De mit mondjunk? Erre a szenvedésre a felébredtek táborának szüksége volt. Egy vallásos mozgalomnak, amely nem tud, nem akar s amelynek nem volt szabad szenvedni — kétséges a jövője. Szenvedés — a nagy élettörvény! Ez az emberi nemzetség jele; ez a lét alapfeltétele. Szenvedés nélkül nincs élet, nincs jövő. Ezt hirdeti nekünk Golgotha, ezt a vértanuk halála. Az élet a halálból jó elő, hogy a gabonaszár nőhessen, először a magnak kell meghalni, még senki sem lett igazán naggyá a szenvedések tűzpróbája nélkül. Nem akarunk senkit sem vádolni, nem! Senkit bántani, senkit támadni, senkit kárhoztatni — a szenvedés kellett. Ezt a poharat nem emberek, hanem Isten adta kezünkbe. Jaj nekünk, hogyha a keresztet kikerültük volna. A jövő mindig a szenvedők oldalán van s azért áldott idők voltak azok. Megtanultunk mi akkor szívből imádkozni és rendületlenül hinni egy jobb jövőben.

Az ébredés mozgalma válaszüton.

A gyülekezés kérdése azonban égető seb maradt a felébredtek számára. Tenni kellett valamit. Összejöttek a gyülekezet vénei és teherhordozó tagjai. Megbeszélték az eseményeket és a teendőket. Minden tanács és támasz nélkül egy szép májusi vasárnap délelőtt-jén elhatározták, hogy küldöttséget menesztenek a fővárosba valamilyen támasz vagy tanács érdekében. Jakubcsák András és Szabó Ede testvérek vállalkoztak erre a feladatra. Molnár testvér azonban 18 éves korától eltekintve magyar és német nyelvtudása miatt e sorok íróját is ajánlotta. Így érkezünk 1920. június 1-én Budapestre. A Kékkereszt-egyesület vezetőjét kívántuk először is felkeresni, de nem találtuk otthon. Bolyongtunk céltalanul a főváros utcáin. Végre Szabó Ede testvér ismerve kissé a meth. egyház munkáját, azt indítványozta, hogy látogassuk meg Funk Márton szuperintendens urat, a meth. misszió akkori vezetőjét, abban a reményben, hogy

Funk Márton szuperintendens.

tőle jó tanácsokat és ut-baaigazítást nyerhetünk. A methodistákat addig jóformán még csak hirtől sem ismertük. Nem is csatlakozási szándékkal kerestük fel őket. Csak jó tanács után kuttattunk, mert hiszen az számunkra drága volt. Funk Márton szuperintendens nagy szeretettel és sok megértéssel fogadott. Előadta nekünk a meth. egyház szervezetét, rendszereit, ami lényegében megfelelt a mi szervezelünknek. Hiszen mint ismeretes a methodizmusnak nincsenek külön dogmái, — tanai. Egyesíti magában a kálvin és a lutheri tanokat. A methodizmus nem a tant, hanem az

életet akarja reformálni. Funk'szüperintendes egyáltalán nem befolyásolt minket a csatlakozás érdekében. Egyháztörténelmi képzettsége nem engedte meg azt neki, tudván azt, hogy az ilyen „átvett” gyülekezetek nagyon sok nehézségnek a csiráit rejtik magukban és ritkán szoktak hálásaknak bizonyulni. Mi hazajöttünk Tanácskoztunk, Rohácsek a a debreceni fogházból kiltartásra, türelemre, várakozásra, további szenvedésre intette hiveit, de a többség ennek ellenére mégis a methodistákhoz való csatlakozás mellett döntött. A veszély nagy volt. Esetleg bekövetkezik a gyülekezet kettészakadása. A türelem pártiak és a csatlakozás hivei mintha két táborra oszlottak volna a gyülekezetet. De mégsem. A türelmi csoport eszményibb volt gondolkozásában. A hit az várni tud és kész szenvedni ha kell. Az igazi jellemesség egyik erős pillére a hűség. Ezt a csoportot különösen Greksza Mihály testvérünk képviselte. Ez által olyan magas, fenkölt gondolkozásról, egyháztörténelmi érzékről, valamint megszentelt biblikus életről tett bizonyosságot, amelyet csak csodálni lehet. Ő az elhamarkodott csatlakozás következményeivel számított. A múlt kötelekeit nem akarta olyan könnyen elszakítani. Ezt hálátlanságnak tekintette a gyülekezet vezetőjével és a közösségi mozgalomhoz hű meggyőződésével szemben. Greksza testvérnek teljesen igaza volt, amit azonban nagyon kevesen tudtak megérteni. Meggyőződéséért és magatartásáért nagyon sokat szenvedett a gyülekezet tagjaitól, pedig az csak elismerést és dicséretet érdemelt volna. Funk testvér nagy megértéssel kezelte a türelmi csoportot, így különösen Greksza testvért is s ez képezte alapját a további együttműködésnek. Greksza testvér ugyan maga soha nem gondolt szakadásra. Ő sokkal alázatosabb volt, minthogy újabb tömörülésnek az élére álljon. Így a gyülekezet egysége kárt nem szenvedett

A történelem folyása azonban a csatlakozó csoportnak is adott igazat. Mindeneket figyelembe véve isteni vezetést kell látnunk a methodizmushoz való csatlakozásban. A feszültség Nyiregyházán ugy politikai, mint egyházi vonatkozásban túl nagy volt. Annak levezetésére nem volt járhatóbb út, mint a methodistákhoz való csatlakozás. Annál is inkább, mivel világos volt előttünk, hogy Rohácsek visszatéréséről szó sem lehet. Tehát csatlakoztunk. A csatlakozás menetét Funk Márton szuperintendens 1920—21. évi egyházi jelentésében a következőképen adja elő: „Hozzájárulásunk nélkül nyílt meg néhány ajtó. A felsőmagyarországi szabad tót gyülekezet 3 tagja, Szabó Ede, Jakubcsák András és ifj. Márkus József, jött fel hozzánk, a politikai események következtében nagy szükségbe jutottak. Prédikátorukat, Rohácsek Józsefet letartóztatták

A methodistákhoz való csatlakozás és az első 1/4 évi ülés emlékére.

és istentiszteleteiket betiltották. Szabó testvér ismerte a mi munkánkat és társai szívesen vették indítványát, hogy látogassanak még engem. Felvilágosítást kértek a mi hitvallásunk és gyülekezeti rendtartásunkra vonatkozólag és azután visszatértek az övéikhez. Már néhány nap múlva lapokon és táviratilag hívtak Nyiregyházára, mert sokan voltak akik kívánták a hozzánk való csatlakozást. Hogy elébe vágjunk minden nehézségnek és különösen, hogy politikai tekintetben nyerjünk világosságot, megbeszéltük e dolgot a közoktatásügyi minisztériumban, hol aggályok nélkül fogadták a csatlakozást. Szallós dr. egynehányszor meglátogat'a a nyiregyháziakat, még mielőtt a gyülekezet alapításához fogtam volna. Előzetesen még Rohácsék testvért is felkerestem a debreceni börtönben, hogy vele is megbeszéljem a történetedőket, testvéri bizalommal. Ilyen tervről ő azonban nem akart tudni semmit; sőt inkább azt remélte, hogy hamarosan ő veheti kezébe a nyiregyházi munka tovább vezetését. De nem állhattunk tovább ellent a nyiregyházai testvérek kéréseinek és így azután felvettük őket egyházunkba. Eddig 110-en csatlakoztak ott hozzánk. A testvérek közt őszinte a törekvés, hogy Isten igaz gyermekeinek bizonyuljanak. Különösen hűséges bibliatanulmányozás és gyermekded imádkozás jellemzi őket. A munka ott a legjobb reményekre jogosít."

A jelentésből is kitűnik, hogy Rohácsek minden erejével ellenezte a csatlakozást. Ő sokkalta jobban ragaszkodott az ev. egyház intézményeihez, melynek keretein kívül próbált munkálkodni. Ha már szakadni kell, akkor is inkább egy szabad ev. gyülekezet eszméje lebegett szemei előtt. De Istennek tervei magasabbak, mint az emberek legjobb akaratu szándékai is. Rohácsek meggyőződésének teljes tisztelet, de ebben a pontban ő nem látott világosan. Később ő is isteni vezetésnek vette a csatlakozást. Megtörtént itt kicsinyben, mint Wesleyvel és a methodizmussal egykor Angliában. Wesley u. i. amint már említettük is haláláig hűségesen ragaszkodott az Anglikán egyházhoz. Élete utolsó esztendejében reszkető kézzel írja egyik püspökének a következő levelet:

„A methodisták az államegyház tagjai. Ők hisznek az ő tanaiban és látogatják az ő istentiszteleteiket. Senkit akarattal nem bántanak, hanem amennyire tőlük telik mindenkivel jót tesznek. Hogy azonban ebben egymást buzdítsák, összejönnek közös imádkozásra és intésre Engedje meg feltennem a kérdést: Miért akarja Méltóságod ezeket az embereket az egyházból kiűzni? Ön kérdi: Ki űzi ki őket? Őméltóságod teszi azt, mégpedig egész kegyetlen módon. Ezek az emberek nem kívánnak semmi egyebet, mint szabadságot arra, hogy lelkiismeretük szerint az Istent imádhassák. Ön nem adja meg nekik ezt a szabadságot, hanem bünteti őket. Ezáltal Őméltósága az elé a kettős lehetőség elé állítja őket — vagy elhagyni az egyházat, vagy éhenhalni. Oh Méltóságos Uram! az Istenért, a Krisztusért, az irgalomért kérem, engedje meg ezeknek a szegény embereknek vallásos szabadságukat élvezni. Én az örökkévalóság határán állok. Talán Méltóságod is. Nemsokára mindketten ott állhatunk a mi Főpásztorunk színe előtt, hogy számot adjunk sáfárságunkról.”

Pár héttel később Wesley „További gondolatok az egyháztól való elszakadásról” címen meleg pásztorlevelet intézett a methodista közösségekhez. A levél záradéka így hangzik: „Soha nem volt szándékomban az egyháztól elszakadni. Jelenleg sincs szándékomban azt tenni, Nem hiszem, hogy a methodistáknak általában ilyen szándékaik volnának, ha én már nem is leszek közöttük. Mindent elkövettem, ami tőlem tellett és el fogok követni, — hogy ezt a lépést megakadályozzam. Tudom, hogy egyesek fáradozásom ellenére — mégis elszakadnak. Ezek lesznek olyan bátrak és vigyázatlanok egy külön pártot alakítani, hogy majdan egy száraz, gyenge szektáskodó párttá zsugorodjanak össze. Határozott ellentétben ezekkel még egyszer ünnepélyesen kijelentem,

hogy én mint az egyház tagja élek és halok és senki — aki az én véleményemet valamennyiben is tiszteli, nem fog az egyháztól elszakadni.

Wesley kegyeletének teljes tisztelet. A methodizmus sohasem lett volna azzá — ami ma, ha nincsen ilyen egyháztörténelmi érzéssel megáldott alapítója, de Istennek gondolatai itt nagyobbak voltak, mint Wesley legszentebb szándékai is. Wesley félelme a methodizmus jövőjét illetően nem teljesedett be. A methodisták nem meggondolatlanul, nem dacból, sem bosszúból szakadtak el az anglikán egyháztól, hanem kiközösítettek az egyházból, amely nem volt képes régi repedezett tömlőibe az új mustot befogadni. Hasonló esettel állunk szemben itt is. Rohácsek tanácsa és meggyőződése ellenére a különválás megtörtént, ha ugyan különválásnak lehet azt nevezni. Mert hiszen a nyiregyházi methodisták — valami 25 személyt kivéve — megmaradtak továbbra is az ev. egyház tagjainak. Fizetik tovább az előirt egyházi adójukat, csak vallásos életüket élik ki a mi közösségünkben. Rohácsek véleménye szerint a methodisták eljárása nem volt egészen fair — ahogyan Isten igazságossága szerint kellett volna megtörténnie. Nézete szerint a methodisták kész munkát vettek át, — ami tényleg megfelelt a valóságnak — s azt mint saját munkájuk eredményét könyvelték el, s ez nem volt Isten Lelke szerint, Rohácsek érveléseit megértjük. Az ő helyzetében más is így gondolkozott volna, mert hiszen feláldozta erre a munkára életének legszebb éveit. Nem könnyű egy munkát, mellyel szívünk-lelkünk összenőtt, — egyszerre elveszíteni. Viszont meg kell említenünk azt is, hogy a methodizmus csakis a nyiregyházi gyülekezet erőteljes kívánságára vette át a munkát. Így a felelősség nem is a methodizmust, hanem a nyiregyházi közösséget terheli.

Rohácsek vád alatt.

Erről a kérdésről eddig tudatosan hallgattunk. Hallgattunk, mert az egész ébredési mozgalom alapját nem ez a kérdés képezte. Rohácsek valahol a Vág környékén született. 17 éves korában Roy Krisztina írónő révén ismerte meg az Urat. Nagyon tanulékony, kritikus színezetű, idealista lévén, inkább szakított akkori nevelőatyjával, — szülei már nem voltak, — mintsem vallásos meggyőződésével. Hontalanul, rokonaitól elhagyatva Bécsbe jutott, ahol nyelvi és egyéb képességeinél fogva hamar nyert elhelyezést. Bécsben szorgalmasan látogatta a methodisták és a szabad reformátusok

összejöveleteit. Az utóbbiak révén jutott ki a neukircheni misszió-intézetbe, melynek 6 évig szorgalmas növendéke volt. Később mint láttuk, Urbán misszió igazgató befolyására Nyiregyházára került. A gyülekezet megalapítása és szervezése az ő nevéhez fűződik. Rohácseket sokat vádolták, az a kérdés jogosan vagy jogtalanul?

Vádolták, hogy mint nincstelen jött Nyiregyházára és itt meggazdagodott. Ezzel szemben a tárgyilagos tényállás e következő: A hausdorfi misszió intézettel kötött megállapodás szerint havi 120 K. volt Rohácsek fizetése, de a gyülekezet perselypénze és egyéb adományai a hausdorfi intézetet illették. Ez a megállapodás azonban nem tartott sokáig, Rohácsek családjával együtt egyedül az Urra lett utalva. A gyülekezettől fix fizetése egyáltalán nem volt, Az volt csak, amit az Urtól kikértek imáikban és amit az Ur küldött nekik az ő kegyelméből. Rohácsek szavai szerint: „Az Urnak tetszett azonban, minket, ami az anyagiakat illeti szükségből szükségbe vezetni. Teljesen az Urtól vártuk szükségleteink fedezését. Amit küldött ezzel rendelkezünk, amit nem adott, abba belenyugodtunk. Így megtörtént, hogy minden törekvés és határozott alapelv mellett semmilyen adósságot nem csinálni, egyszerre csak adósságom jelentkezett Horváth könyvkereskedőnél, amit csak Stanislauból tudtam rendezni.” Annyit tudunk, hogy Rohácsek Nyiregyházán sokat nélkülözött, de erről senki előtt nem panaszkodott, egyedül az Urnak. Az természetes, hogy idővel a felébredtek közül többen természetbeli adományaikkal támogatták. Ezen támogatások hiányában nem tudott volna létezni. De semmiesetre sem volt az dús fizetés, legfeljebb szűkös létminimum. A munka önkéntes adakozás, de egyúttal az önmegtartóztatás alapelvére épült fel, úgy a tagok, mint a vezető részéről.

Kétségbevonták teológiai képzettségét, s annak alapján kifogásolták lelkipásztori működését. Igaz, hogy teológiai képzettségének alapját kezdetben nem valamelyik egyetemen, hanem a neukircheni misszió intézetben nyerte. Teológiai képzettségét nem tesli parancsolatoknak törvénye szerint, hanem az enyészhetetlen életnek ereje alapján szerezte. (Zsid. 7. 16.) Rendkívüli szorgalma és vasakarata ereje folytán olyan magas műveltségre tett szert, mely a ritkaságok közé tartozik. Ő nem is az átlag ember, hanem a zsenik közé sorolható. Megtanult perfektül magyarul, németül, angolul, franciául, beszélt természetesen tótul és az összes szláv nyelveken. Tökéletes mestere volt a régi történelmi nyelveknek, a hébernek, görögnek és a latinnak. Otthonos volt a tudomány egyéb ágaiban. Kiváló karmesteri és zenetehetségéről már beszéltünk. De sokoldalú műveltsége mellett ő elsősorban

teologus volt. Nagyszerű evangelista, jó lelkipásztor és rendkívüli szervező egyéniség volt.

Hát a tót kérdés? Rohácseket a pánszláv eszme terjesztésével vádolták. Mi igaz ebből? Sajnos magyar nemzeti szempontból Rohácsek magatartása ebben a kérdésben kifogás alá esett. Tagadhatalan, Rohácsek rajongásig szerette népét s rendületlenül hitt fajának különös képességeiben. Dr. Sommer E. frankfurti teológiai tanár véleménye szerint az anyanyelv elhanyagolása a jellem csorbitásával is jár. Ez volt Rohácsek felfogása is. Ezen felfogását nem nyilvánosan, de személyes érintkezések révén hangoztatta. Az ilyen és hasonló felfogások a nemzet szempontjából kifogás alá estek. „Ne hanyagoljátok el anyanyelveteket, de tanuljatok meg perfektül magyarul is” — ezt is hallottuk Rohácsektől. Minden kétségen felül áll, hogy Rohácsek tótérzelmű ember volt, anyanyelvéhez erősen ragaszkodott, de azt is tudjuk, hogy egy lélek kedvéért számtalanszor magyar prédikációt is mondott. Anyanyelvről igen, — pánszláv eszmékről sohasem beszélt, de ha beszélt volna is, ilyen eszmék a nyiregyházi tírpákság körében talajra nem találtak volna. Ezek befogadására más politikai mult szükséges. Rohácsek például igazságtalannak tartotta, ha valaki tót anyanyelve létére magyar anyanyelvűnek vallotta magát. Erről a kérdésről lehetne vitalkozni, azonban az a meggyőződésünk, hogy a helyi feszült viszonyokat figyelembe véve Rohácsek magatartása ebben a kérdésben nem mondható bölcsnek. Az ilyen nézetek hangoztatása sok félreértésre adott okot és alkalmat az alkalom keresőknek. Rohácsek ezáltal magát lehetetlenné tette, a közösséget pedig nehéz helyzetbe sodorta. A gyülekezetet egy pánszláv tömörülés vádjával gyanúsították, holott nem akadt volna csak egy is közöttük, aki ezen fogalom értelmével tisztában lett volna. De nemcsak ez, hanem Rohácsek 12 havi vizsgálati fogsága, a vádpontok, a per lefolyása, a bírói ítélet — ezek mind homályos, ismeretlen terület maradtak a gyülekezet számára. Teljes adatok hiányában csak annyit tudunk, hogy Rohácsek ellen „hűtlenség” címen emelt vádat a kir. ügyészség. Ezen vád alapján került a debreceni vizsgálati fogságba, míg végre a debreceni kir. törvényszék őt a vád alól felmentette és szabadon bocsátotta. De mivel a nyiregyházi rendőrhatalóság kiutasítási határozata fennállott, nem térhetett többé Nyiregyházára. Szerepe a gyülekezet számára lezáródott. Pozsonyba ment, ott sikerrel letette az állami vizsgákat, úgy a bölcsészeti, mint a teológiai fakultásokon. Az evangélikus egyházban tanári és lelkészi alkalmazást nyert, míg a nyiregyházi gyülekezet a methodista egyház kötelékébe lépett.

Rohácsek József ev. lelkész.

a gyülekezet alapját képezte, az megmaradt, ami pedig gyarló volt benne, az megsemmisült. S hogy nem pánszláv tömörülés képezte a gyülekezeti munka alapját, azt misem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a gyülekezet Rohácsek után egy olyan vezetőt kapott Wallrabenstein Jakab személyében, aki tótul egyáltalában nem beszélt. Ha itt egy társadalmi tömörülésről lett volna szó, melynek alapját nemzetiségi, vagy pánszláv eszmék képezték volna, akkor egy tótul nem értő lelkész 7 éven keresztül nem tudta volna azt együtt tartani. Nem, egyáltalán nem a tót kérdés képezte itt az alapot, hanem a felébredtek közös Isten-tapasztalata, benső lelki élménye, melyet az Ur Jézus újjászületésnek nevez. Ezen vallásos élmények a gyülekezet megbánthatatlan tőkéjét képezték, mely felett a pokol kapui sem tudtak diadalmaskodni.

A gyülekezet és a tót kérdés.

Hát ez is van? Egyesek szerint ez is volt. Nekünk az a véleményünk, hogy ez alapján véve sohasem volt, de ha lett volna — ma ilyen kérdés nincsen. A tótosítás vádjá az alaptalan, rosszakaratu gyanúsítások világába tartozik, mely ellen szükségtelen védekezni. Az világos dolog, hogy Nyiregyházán az evangelizálás munkája leginkább tót nyelven folytatódott. Az itt működő első két evangelista tótul munkálkodott. Rohácsek idejében a munka 80%-ban tót nyelven folyt. De az egészen természetes volt. Ettől a gyakorlattól az ev. egyháznak sem lehetett eltérni. Különösen nem 25—30 évvel ezelőtt. A nép, amely különben magyar érzelmű, vallásos életében erősen ragaszkodott a tót nyelvhez. Még ma sem lehetne

Az egészet összegezve meg kell állapítanunk azt, hogy Rohácseknek volt missziója Nyiregyházán, de az ő ideje Isten akaratából itt lejárt. Magatartása az anyanyelv kérdésében ütköző pontot jelentett és az veszélyeztette a gyülekezet jövőjét is. Azért neki menni kellett. Tót érzelmű ember volt, de a gyülekezeti munka alapját nem faji, nem nyelvi, sem nemzetiségi eszmék képezték, hanem egyedül az evangélium. Rohácsek 100 %-ig komoly a Szentíráshoz határozottan ragaszkodó, vallásos lélek volt. Ami

ezt a népet nyelvétől megfosztani, mert annak leginkább az egyház látná a kárát, amely hivatva van az erkölcsi értékeket ápolni. Erőszak ezen a téren sohasem vezetett célhoz. A világháború óta nagyot változott a helyzet. A mai ifjúság nagyon hajlik a magyarosodás felé. Vannak az életnek természetes törvényei s azokat kell dolgozni hagyni. Ez a nép Isten vezetése folytán ide helyeztetett a magyar tengerbe. Természetes, hogy idők folyamán beleolvad a magyarságba. De igaza van Paulik J. Őméltóságának, amikor mondja: „Mindaddig amíg csak egy lélek van Nyiregyházán, aki tótul érti az evangeliumot, az egyháznak szent kötelessége azt a lelket saját anyanyelvén az evangelium táplálékával ellátni.”

Tény az, hogy a nyiregyházi tírpák ma sem a magyar, sem a tót fogalmakkal nincsen tisztában. De ezen erőszakkal változtatni nem lehet. Gyülekezetünkben pl. imaórák alkalmával magyar igemagyarázat után 80 %-ban tótul imádkoznak a hivek. És ki volna képes arra, már lelkiismeret okáért is, hogy ezt a népet ima-életéről megfossza? Hiszen ezáltal az ember legszentebb kincsei után nyulnánk, melyből csak kár származhatna ugy a népre, mint az egyházra. A cél tehát csak egy lehet: Mindenütt és mindenkinek szolgálni, felhasználni minden eszközt és alkalmat, amely rendelkezésre áll. Viszont megállapíthatjuk azt is, hogy gyülekezetünk saját akarátán kívül, a folytonos gyanúsítások nyomása alatt a magyarosodás terén felülmulta az ev. egyházat is. De ezzel nem akarunk kérkedni, mert nem a mi érdemünk, hanem a szükség s a természetes folyamat következménye.

A methodizmus Nyiregyházán 1920. juliustól – 1935.-ig.

A methodizmus Nyiregyházán tehát az idén csak 15 éves jubileumát ünnepli a valóságban. Mi a methodizmus? Dr. Lepsius ev. tanár szerint: Az igazi methodizmus nem más, mint helyesen értelmezett lutheránizmus. Így tehát nem volt nehéz a lutheri alapon álló mozgalomnak a methodizmusba bekapcsolódni. Az első kapcsolatoknak szálait Funk M. szuperintendens és dr. Szallós Artur methodista lelkész testvéreink szövögették. A csatlakozás első éveiben a gyülekezet és a nevezett két testvér között áldásos közösség fejlődött ki. Ezekre a napokra sokan hálával emlékeznek vissza. Nyiregyháza gondozása azonban Budapestről mégsem történhetett. A gyülekezet vénei azért Funk Márton szuperintendenstől

egy állandó felügyelő prédikátor idehelyezését kérte. „Prédikátor — az Isten adománya, — azt az Uról kell könyörögni, — mint egykor Anna Sámuel prófétát“, felelte Funk testvér. „Jelenleg még csak magyarul beszélő prédikátort sem tudnánk adni“. De jelöljön ki a gyülekezet ifjai közül egy komoly, erre a hivatásra alkalmas egyént, akit mi kiképzés végett Frankfurter teológiai szemináriumunkba küldhetnénk, mert csak ilyen úton volnánk képesek Nyíregyháza számára olyan vezetőt biztosítani, aki úgy magyarul, mint tótul szolgálni képes“. Molnár András testvér e sorok íróját ajánlotta, amit a gyülekezet egyhangulag elfogadott. Így került én nem sokára a Majna-Frankfurter teológiai szemináriumba, ahol áldásos 4 esztendő szabad volt eltöltenem.

Wallrabenstein Jakab
lelkész 1922—29.

Ezzel azonban legfeljebb a jövő, de nem a jelen volt megoldva. Funk testvér tehát ideiglenesen Harmann József laikus segéd munkást alkalmazta, míg Isten vezetése folytán 1922. márc. 19-én Wallrabenstein Jakab volt ev. lelkész személyében egy hivatott vezető vette át a gyülekezet vezetését. Wallrabenstein testvérünk nem beszélt tótul, minek következtében egyesek nem a legszívesebben fogadták. Mások viszont benne a hivatalos papot és nem a komoly lekipásztort látták. Nem titkolhatjuk, ebből kifolyólag nehézségei is voltak. De ezek idővel

eloszlottak. Idejövetelére feltétlen szükség volt úgy politikai, mint gyülekezeti szempontból. Magyar érzelméhez kétség nem fért, a tót nyelv nem bírása pedig a tótosítás gyanújának a méregfogát ütötte ki. Érdemeit nem szükséges hangoztatni. Ezek világosak úgy a gyülekezetben, mint a nyilvános életben. Neki volt itt missziója. Először is a hatóságok rokonszenvét nyerte meg a gyülekezet számára. Gyülekezetünk kezdett befolyásában és tekintélyében tért hódítani. De érdeme leginkább abban a rendkívüli tevékenységben merült ki, melyet a gyülekezeti és a szociális élet terén kifejtett. A szolgálat embere volt ő. Ebben nem ismert határt. Buzgalmát, lelkesedését, rendkívüli agilitását sokszor csodáltuk. Nem volt a leghíresebb szónok, de tolla nagyszerűen írt. A Békeharang és a Szentharc szerkesztése mellett egyéb irodalmi munkákkal és fordításokkal

gazdagította a magyar vallásos irodalmat. Igazi sváb típus, akinek hitvallása a munka. Nem elégedett meg a helyi munkával, figyelme kiterjedt egész Szabolcsra. Nagykálló, Kisvárdra, Oros, Döge, Szabolcs, Hajdudorog és a Nyírség egyéb falvaiban is kitűzte az evangélium zászlaját. A nyíregyházi bokrokon is tovább folyt a munka. A Báji bokorban pl. áldásos ébredés volt az ő idejében. (1925)

Szorgalmasan segédkezett ebben a misszionáló munkában a gyülekezeti ifjak és laikus erők tábora. Különösen Harmann József laikus prédikátor. Harmann testvérnek sikerült 1923-ban Miskolcon is megvetni a lábát. A miskolci munka 1923–1926-ig a nyíregyházi gyülekezet fiókja volt, leginkább Harmann testvér gondozása alatt. Ezáltal Wallrabenstein testvér a szabolcsi munkával magára maradt. Hogy a munka kárt ne szenvedjen, 1924-ben Victor Róbert segéd prédikátor helyezettett Nyíregyházára. 1925-ben azonban Victor testvér Miskolcra került, hogy az ottani munka önálló kerületté kifejlődhessen. Az 1926. évi konferencián Miskolc már mint önálló kerület szerepel. 1926-ban Harmann testvérünk is távozott gyülekezetünk köréből s a bulgáriai methodista egyház szolgálatába lépett. Wallrabenstein testvér tehát megint teljesen egyedül maradt.

Haszits János prédikátor

A munka kiterjedése 1927-ben szükségessé tette újabb munkaerők idehelyezését. 1927 szeptemberében Haszits János próbapredikátor és Rémai Mária misszió-testvér kaptak Nyíregyházán elhelyezést. Egyesült erővel folyt az evangelizálás munkája tovább. Haszits János testvér egyszerű csendes modorával hamar megnyerte a gyülekezet bizalmát, áldásos működése azonban csak másfél évig tartott, miután Nyíregyházáról Szegedre helyezte, így a munka ismét Wallrabenstein testvér vállaira nehezedett. 1929. júniusában az ő ideje is véget ért Nyíregyházán. Az egyház vezetősége a fővárosi magyar munka élére helyezte. Itt azonban 3 évi szolgálat után egyházunk szolgálatából kilépett. Wallrabenstein testvérünket u. i. még ifju korában megragadta az epileptikusokat gyógyító intézmény eszméje, Az eszme németországi tanulmányutján vésődött szívébe. Azóta nem tudott tőle szabadulni. Már Nyíregyházán is sokat foglalkozott vele. A Csaló-köz 5. sz. házat is ezen eszmékkel kapcsolatban vette meg a gyülekezet számára. A fővárosban — eszméje sokkal nagyobb lehetőségekre talált — végre megvalósult régi vágya.

Gyülekezeti munkája mellett erősen foglalkozott az epileptikusok intézményeivel. Ez természetesen a gyülekezeti munka kárára történt. Mig Nyiregyházán a gyülekezeti munka, hathatós laikus munkaerők folytán, jelentősebb kárt nem szenvedett, addig a fővárosban, a gyülekezeti munka és ezen eszme megvalósítása éles ellentétbe kerültek egymással. Wallrabenstein testvér ezt belátva, kilépett egyházunk szolgálatából, hogy végre maradéktalanul régi kedvenc eszméjének szentelhesse minden erejét és idejét. Utaink részben keltté váltak. Ő Budakeszin az epileptikusokat felkaroló, önfeláldozó munkájával foglalkozik, mi pedig tovább az evangelizálás szolgálatát folytatjuk. Wallrabenstein testvér elment — és mégsem. Emléke megmarad a nyiregyházi gyülekezet szívében. Nem lehet ezt a hét esztendő a gyülekezet életéből kiszakítani, sem nekünk, sem neki, mert hiszen életének legszebb hét évét ezen gyülekezet szolgálatába állította.

A Kápolna (1922–23)

Az előbb elmondottakból láttuk, hogy a gyülekezet lelkipásztori kérdése egyszerre megoldást nyert. De nem kisebb gondot okozott az imaház kérdése. Épületünk a Szarvas-utca 43. szám alatt viszonyainknak többé egyáltalán nem felelt meg. Szeretett püspökünk első ízben itt járva látta a helyiséget és az odaözlő tömeget, röviden annyit mondott: Itt valamit felté lenül tenni kell. Komolyan foglalkoztunk egy kápolnaépítés gondolatával. De az építkezésre hely és pénz kellett. Az Ur adott! Még mielőtt Wallrabenstein testvér Nyiregyházára jött volna, Funk Márton szuperintendes minden lehetőt elkövetett, hogy a szép gyülekezet megfelelő imahelyiséghez jusson. Funk testvér szíves kérelmére szeretett püspökünk Dr. Neulsen János kieszközölte, hogy a misszió-előljáróság a százados hálaalapból az építkezési költségek felét engedélyezte. (4.000 dollár.) De nem volt elég. Funk testvérnek a svájci konferencia megengedte, hogy gyűjtés érdekében a svájci gyülekezetekben előadásokat tarthasson. Funk testvér, aki alig ismerte Nyiregyházát 5–6 hetet töltött Svájcban és szívvel-lélekkel fáradozott, hogy Nyiregyháza számára kápolnát építhessen. Ez a gyűjtés 5.600 frank összeget eredményezett. Az építkezés fáradozásait Wallrabenstein testvérünk, anyagi oldalát pedig leginkább Funk testvérünk viselte. A kápolnaépítés tehát ezen két névhez fűződik. Funk testvérral szemben a gyülekezet különös hála van lekötelve, ugyszintén ismeretlen adakozóinkkal szemben. Svájci testvéreink sokat segítettek nekünk. „Az a szeretetteljes vendéglátás,

a missziói érzék és az áldozatkészség, mellyel Svájcban találkoztam, mély hálára készítet", mondja Funk testvér. A mi kápolnánk által a mi svájci testvéreinkkel össze vagyunk kötve. S valahányszor svájci vendégeink érkeztek, örömmel fejeztük ki hálánkat előttük. De az itt átéltek után valamennyi svájci vendégünk — azzal távozott tőlünk. Nem áldoztunk hiába, ezt az örömhirt elvisszük Svájcba.

Az anyagiakért tehát Funk testvér fáradozott, de a helykérdés megoldása új gondot okozott. Kérelmünket, hogy a régi épületünkkel határos telkünkön kápolnát építhessünk, a városi építő-tanács

elutasította, mert telkünket egy ujonnan nyitandó utca fogja keresztülszelni. Ez a gyülekezet számára nagy csalódást jelentett, mert hiszen ehez a helyhez sok szép, boldog emlék fűződött. Eredetileg is a nagy telek miatt vették meg drága áron ezt a helyet, — de hiába. Egyesek a helycserét még máig is sajnálják. Az Ur kezéből vettük az újabb és központibb helyet. Thomaskó testvér vezetésével az alkalmat megragadva megvettük a Dessewffy-tér 10. sz. alatti házas belsőseget (550 000 Korona) ennek üres utca menti telkére épült fel 1922—23-ban a mi kedves kápolnánk. A gyülekezet a maga sajátjából is előre 250.000 K-t áldozott, azonkívül minden szükséges fuvar díjmentes szolgáltatását vállalta, miáltal körülbelül 500.000 K-t takarított meg. Öröm volt látni, micsoda szorgalommal és egyöntelűséggel járult hozzá mindenki a kápolna felépítéséhez. Az építkezés folyamata alatt a perselypénzek s egyéb adományok egész sokasága ment a kápolna céljára. A gyülekezet viselte később az 1000 pengőt kitevő kápolnafestési költségeket is. Ezen a hűségen és áldozatkészségen nem csoda, hogy az Ur áldása nyugodott.

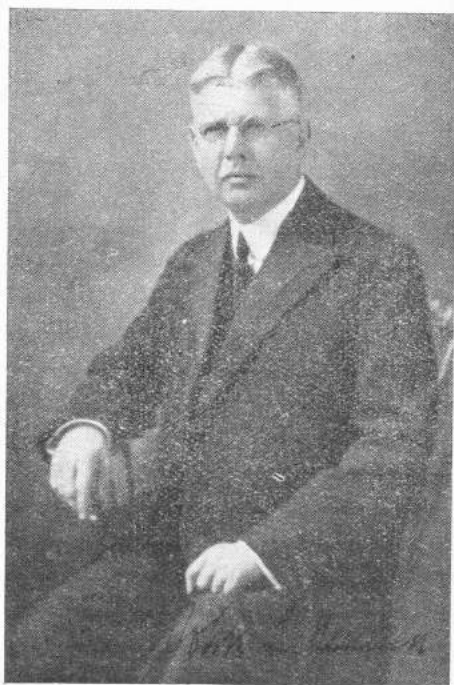
Kápolna avatás emlékére. 1923.

A korona elértéktelenedése következtében azonban az előirányzott 6 millió korona majdnem háromszorosára ment fel. Az építkezés befejeztével a svájci segély és a gyülekezet áldozatkészsége mellett is tetemes hiány mutatkozott. Szeretett püspökünk szíves

fáradozására a missziói előljáróság a százados hálaalapból még újabb 2000 dollár kiutalását engedélyezte. Ezzel az összeggel a kiadások fedezetet nyertek. 1923. pünkösdjén nagyszabásu ünnepély keretében, több hazai és külföldi vendégünk jelenlétében, felavattuk a kápolnát és átadtuk rendeltetésének. Azóta ez az épület sok szép, áldásos órának volt a színhelye. Falai közt sokszor szólt hozzánk a Szent Lélek. Sokszor folytak itt bűnbánati könnyek, de sokszor csendült meg a bűnbocsátó kegyelem diadalmas éneke is. A költővel mi is énekelhetjük:

Ismerek egy kedves kápolnát
Ott időzöm oly szívesen,
Ott éneklek testvéreimmel,
Ott Uramat dicsőítem.
Óh vándor jöjj e kápolnába,
Találva itt testvéreidet,
Itt telked velők nem sokára
Szíve mélyéből dalt repes.
Tán nem ismered e kápolnát?
Hová vágyam folyvást repül.
Ott buzdul a lelkem hálára,
Ott szívem imára hevül.

Óh vándor jöjj e kápolnába,
Hova vágyad folyvást repül
Szíved velem gyúljon hálára
S hangold egy imára velünk!
Vándor! Ismered e kápolnát?
Békesség ragyogja falát
Ott hallani szent tanuságot,
Ott hallani az Ur szavát.
Óh vándor jöjj e kápolnába,
Tudod a béke háza ez
Itt hangzik szentek bizonyosága,
Jöjj, hallgasd és üdvödre lesz.

Mielőtt tovább mennénk, nem mulaszthatjuk el szeretett püspökünk iránti hálánkat kifejezni, aki nagy megérléssel kezelte gyülekezetünk ügyét és szíves fáradozásával közreműködött, hogy e szép hajlék felépüljön. Nem kevésbé jár hála Funk testvérnek is. A kápolna felépítése tulajdonképpen az ő érdeme. Ezen kápolna falai közt 1931-ben búcsuzott el tőlünk utoljára. Ő elment, mert kötelessége hazájába hívta. Itt hagyta azt az országot, melyet annyira szeretett, melyért annyi sokat

Dr. D. Nuelsen János püspök.

fáradozott, melynek élete legszebb 23 esztendejét feláldozta. Nem csoda, hogy nehéz szívvel távozott. Nemcsak ő sírt, hanem a nyiregyházi gyülekezet és a kápolna falai is. Ő elment, de emléke élni fog, különösen a nyiregyházi gyülekezet szívében. Hála továbbá Wallrabenstein testvérnek is, aki az építkezés fáradalmait, igazán szűkös lakásviszonyok közt hűségesen viselte. Az Ur ezt bizonyára nem felejtí el neki.

Funk M. szup. evangelizációs útra készen.

A legujabb kor. 1929–1935.

Wallrabenstein testvérünk elhelyezésével kapcsolatban Rémai Mária testvér is Budapestre került. A régi munkásgárda tehát teljesen felcserélődött. Helyébe Dékány Elemér volt kaposvári prédikátor és e sorok írója kerültek. Egy ifjabb nemzedék. Az utóbbi által a gyülekezet régi óhaja nyert beteljesülést. A gyülekezetnek vannak u. i. az idősebbek között olyan tagjai, akik a magyar nyelvet nagyon tökéletesen bírják. Ezen testvérek érdekében az egyházi vezetőség — régi ígéretének eleget téve, — e sorok íróját szemelte ki, illetve már 8 éven keresztül képezte e munkára. Így kerültem én több mint 8 évi távollét után a gyülekezet élére. Életem és ezen gyülekezetnek a története szorosan összefüggnek egymással. Voltak, akik ezt nem tudták megérteni, de Istennek végzéseit emberek meg nem változtathatják, az kizárólag az Ur és a Szent Írás talaján meglisztult lelkiismeretnek az ügye. Erre a munkára kezdettől fogva

hivatást éreztem. Elhívásomban csodálatosan tapasztaltam az Ur kezét, — nem tudtam annak ellentállni, mert nem tanácsos, hogy az ember lelkiismerete ellen cselekedjen.

Dékány Elemér testvér odaadással állott a gyülekezet szolgálatába, különösen az énekkar vezetésében és a gyülekezeti ünnepélyek rendezésében kiválóan közreműködött, de alig két évi ittlét után Dunántúlra helyeztetett. Helyébe Vida Sándor próba-prédikátort kaptuk, de 7 havi szolgálat után ő is távozott. Így a lepergett 6 esztendő munkaterhe leginkább az én vállaimra nehezedett. Amit eddig 2, sőt 3-an is végeztek egyszerre, egyedül kellett tennem. Hozzá az ének- és zenekar vezetését is vállalnom kellett. A magyar és tót nyelvű igehirdetés is munkatöbbletet jelentett, amit súlyosbított az a körülmény, hogy 8 évig kimondottan német vidéken tanultam, és szolgáltam, természetesen úgy a magyar, mint a tót nyelv rovására. De Isten segítségével megbirkóztam a teherrel. Kezdetben nagyon sok nehézséggel kellett megküzdenem. A vezetésben való változás nem szokott teljes megrázkódtatás nélkül járni. A gyülekezet bensőleg a korintusi gyülekezet betegségeiben szenvedett. A „város“ és a „tanya“ közti ellentétek, a magyar és a tót imaóra kérdése, az ifjuság és az idősebbek közti surlódások a gyülekezeti munka egységét és áldásos fejlődését alapjában veszélyeztették. Voltak ezen bajoknak titkos forrásai, melyekből állandóan táplálkoztak. Nem kevésbé a gyülekezet pénzügyei is sok gondot okoztak nekünk. A csalóközi házvétellel és egyéb munkálatokkal kapcsolatban nagyobb adósság terhelte a gyülekezetet. S tudjuk, hogy a gyülekezet életére nézve egészségesebb és biblikusabb az adósságmentesség.

Hála Istennek, ezek a nehézségek eloszlottak. Isten segítségével adósságunk rendeződött, de nemcsak hogy rendeződött, hanem egy

Dékány Elemér prédikátor.

1650 pengő értékű új harmóniumot is sikerült beszerezni. Erre már feltétlenül szükségünk volt. Még 1929-ben kezdtünk gyűjteni. Abból az alapelvből indultunk ki, hogy addig nem veszünk harmóniumot, míg az összeg nincs összegyűjtve. Isten segítségével másfél évi gyűjtés után együtt volt az összeg. Az adakozásban az egész gyülekezet szorgalmasan kivette a részét. Tanyasi testvéreink a vasárnapi tojások árát gyűjtötték össze. Így még a nyiregyházi tyukok is jelentékeny részben hozzá-

járultak szép harmóniumunk megszerzéséhez. Legyen hála érte az Urnak. — De ami sokkalta több ennél a gyülekezet pártoskodása és egyéb beteges jelenségei is eltűntek. Ma már nincs város és tanya közti ellentét, nincs nyelvkérdés, nincs széthúzás, nincs ifjuság és kor közötti surlódás. Ezért a lelki harmóniáért nagyon sokat szenvedtünk, dolgoztunk és imádkoztunk. Az elmúlt 6 esztendőben nagyon sokat tanultunk. Átéltük a gyülekezeti élet számtalan problémáit. Tapasztaltuk a gonosz, konkolyvető ellenség hatalmát, aki a gyülekezeti élet romlásán fáradozik. De tapasztaltuk kegyelmes Atyánknak csodálatos közbenyulását. Valahányszor bajban voltunk és hozzá kiáltottunk, Ő lehajolt hozzánk. Szépek, nagyon szépen voltak ezek az évek, nem szeretnénk mi őket életünkéből nélkülözni. A szenvedés szűrés tövisei között teremtek az élet legszebb rózsái, amelyek drága illatot terjesztettek. Óh de csodálatos jó Urunk van nekünk! Igen, Jákóbbal kell nekünk is felkiáltanunk: Kisebbek vagyunk minden Te jótéteményednél és hűségednél, amelyeket velünk cselekedtél. Az énekköltővel mi is énekelhetjük:

Nem panaszkodom, óh nem! óh nem!

Csak inkább, csak inkább a hála zengjen!

Amire egy gyülekezetnek szüksége van: — újjászületések. Hála az Urnak ezek is voltak az elmúlt 6 esztendőben. „Senki sem jöhet én hozzám, hanem ha az én Atyámtól adatik az néki”, mondja az Ur Jézus. (Ján. 6. 37. 47. 65.) Tehát minden lélek isteni ajándék. Az Ur úgy vette. Az Ur nekünk is adott lelkeket. Nekünk is nyitott kapukat. Az első nagy ébredés Nyiregyházán és a várostól nyugatra — leginkább a büdszentmihályi-út mentén fekvő bokrokban játszódott le. A bokor — tanyák északnyugati, déli — és délnyugati része jóformán teljesen érintetlen maradt. Miért? Ez egy nyitott kérdés. Itt is testvéreink laknak. Ez a kérdés szívünkre nehezedett. Még 1929-ben elkezdtünk programszerint a déli és délnyugati bokrok lelki-ébredéséért imádkozni. Semmi támpontunk nem volt azon a vidéken. Az Alsóbadurban volt ugyan egy gyülekezeti tagunk, akinek házánál 5–6 éve tartottunk olykor evangelizációs összejövetelt, de teljes érdeklődés nélkül. A kapuk teljesen zárva voltak. Nem volt más tenni, mint imádkozni. Tehát imádkoztunk minden vasárnap d. e. közösen és titkos kamrácskákból is. Egyszer egyik peszimista testvérnőnk kételkedve kérdezte: Hogyan gondoljuk ott a kapuk megnyitását, amikor semmiféle kapcsolataink nincsennek? Az az Ur dolga — feleltem. Fő, hogy legyen kapcsolatunk az Urral. Csak könyörögni hittel tovább. És az Ur felelt. Egész váratlanul a Lóczi bokorba kaptunk meghívást. Először Greksza testvérünk ment ki

oda. S egy szép szeptemberi vasárnap délutánján kimentünk mi is a központból. Tele volt a szoba-konyha. Senkit nem ismertem, de a Lélek működését éreztem mint ritkán életemben. Ez volt Nyiregyházán életem egyik legszebb órája. Figyelmeztettem az egybegyűlteket, hogy olvassák szorgalmasan a Szentírást, járjanak hűségesebben a templomba, de különösen komolyan foglalkozzanak a megtérés gondolatával. Ezzel távoztunk, de az volt az érzésünk, hogy itt az Ur imáinkat meghallgatta és megnyitotta a kapukat. Ez történt 1930-ban a Lóczi és a II. Manda bokrban.

Vagy egy hónappal később Potoczky testvérnőnk a Badurbokorból hívott meg minket. „Igaz, nálunk az emberek nem akarnak összejönni, de megpróbálhatjuk.” Elmentünk. Vasárnap este volt Ott volt az egész bokr. Nem került fáradságba az összehívás. Ami 6 éven keresztül nem történt meg — most egyszerre megtörtént. Jöttek. Beszéltem a „Miatyánk“-ról és ott a Lélek csodálatos közvrellenségét éreztük. Gyönyörű este volt az. Ilyenkor az evangelisták is tanulnak. Ilyen estém még nem volt Nyiregyházán. Távoztunk. Az Ige azonban maradt. Az tovább működött. Az volt az érzésünk, ma este győzött az Ur. Ma éjjel a tékozló fiuk és leányok hazatérnek. És úgy is volt. Utközben hazafelé Tóth testvéremmel szép csillagos ég alatt hálát adtunk Istennek, hogy meghallgatott minket. Az ébredés tüze kezdett lobogni minden oldalon. Áldott esték voltak azok, amelyeken el-ellátogattunk a felébredtekhez. Valahányszor visszamentünk örömtől repesett a szívünk az átéltek felett. És azóta is a tűz tovább ég. Sok helyen még csak füstöl ugyan, de a felébredtek élesztik ezt a tüzet tovább. Hála az Urnak, hogy adott nekünk ezen a vidéken is komoly önfeláldozó, az Urat teljes szívből szerető testvéreket. Az ébredés munkája most már az ő vállukon van.

Valahányszor felel az Ur gyermekei könyörgésére — az kijelentést is jelent egyuttal. Voltak idők, amikor ritkán volt az Urnak kijelentése és nem vala nyilvánvaló látomás (I. Sám. 3. 1. 21.). amikor drága volt az Ur szava Izraelben. Ha nincs ima-meghallgatás — elszegényedik lelkünk. Isteni kijelentésre újból és újból szükségünk van. Isten ebben az újabb ébredésben kijelentette magát. Mi újból tapasztaltuk az Urat. Megtanultunk hinni, imádkozni. „Nálam nélkül semmit!” ezt mi is tapasztaltuk. Nem azé aki fut, sem azé aki akarja, hanem a könyörülő Istené. De viszont megiratott: kérjétek és megadatik néktek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyittatik néktek. Mert aki kér az kap, és aki keres az talál. Ez a mi földi életünk legmagasabb és legdicsőbb pontja. Nekünk imádkozni, kérni szabad és az Ur felel. Ezt a jogot senki sem

Ifjusági egyesületünk a jubileumi év emlékére. 1935.

veheti el tőlünk. Mi tehát imádkozunk tovább. Az Urtól várunk újabb ébredést. Vannak még érintetlen vidékek, Ezekért imádkozunk. Ez a felelet jön, jönni kell, mert hű az, aki ígéretet tett. Nem árthat nekünk semmi és senki, csak mi magunk, a mi testiségünk, hanyagságunk, felületességünk és hitetlenségünk. Mindezek után is megtört és bűnbánó szívvvel be kell vallanunk, hogy nagyon rossz imádkozók vagyunk. Óh Urunk, légy segítségül nekünk!

Gyülekezetünk és az ifjuság.

Hála Istennek ez is van. Gyülekezetünk ifjuság tekintetében az Urtól kezdettől fogva kiváltságokat élvez. Az ébredés tüzeének terjesztői nagyon sok esetben ifjak és leányok voltak. Nem egy ifju és hajadon az Ur Jézus neve miatt sok megpróbáltatáson és szenvedésen ment keresztül. Voltak, akiket a szülők elűldöztek a háztól. De inkább választották a száműzetést, semhogy Krisztustól elszakadtak volna. Inkább szenvedték a bántalmazást, szidalmazást, kiközösítést — de nem engedtek vallásos meggyőződésükből. Gyülekezetünkben az ifjuság megtérése általános jelenség. Az ifjuságé a jövő. Az ifjuságot megérteni, annak helyet adni és munkába állítani, a gyülekezet feladata, Nem lehet az ifjuságot megfosztani a világi élvezetektől — pl. a bortól és a táncról — anélkül, hogy valami jobbat ne adnánk helyébe. Olyan örömforrásokról kell gondoskodni, melyeknek az élvezete nemesítőleg hat az ifjuság fejlődésére, melyeknek nincsen keserű utóíze.

Az első és alapvető örömforrás Krisztus maga. Ő nélküle nem létezhet komoly ifjusági munka. Tudunk esetekről, amikor, énekkart létesítettek az ifjuságból, de abba kellett hagyni, részben folyton növekvő érdeklődés hiányában, de még inkább az énekkari tagok fegyelmetlenségéből. Az ifjak ugyanis az énekórát a leányokkal való találkozásnak használták fel. Alap nélkül nem lehet építeni. Az erő mely egy gyülekezeti énekkarnak egységet, odaadást, fegyelmet és hivatást ad — az Jézus Krisztus. Az énekkari tagok által tapasztalt Krisztus. Ezen az alapon gyönyörű énekkar alakult meg, még az első ébredés korában. Szeret ez a nép énekelni. Hát még az ifjuság — az mohón kap egy-egy új ének után. Ha egy új éneket megtanultak — hangos lesz ettől ház, udvar és mező. „Vigan énekelj az Urnak, te egész föl, harsanjatok fel, örvendezzetek és zengedezzetek!” írja a zsoltár író. No, hát ők is énekelnek. De nemcsak ők. hanem az öregek is. Ismerünk egy házat, ahol még a fejős tehenek is énekszóra engedték le a tejet. A háziasszony ugyanis fejés közben mindég

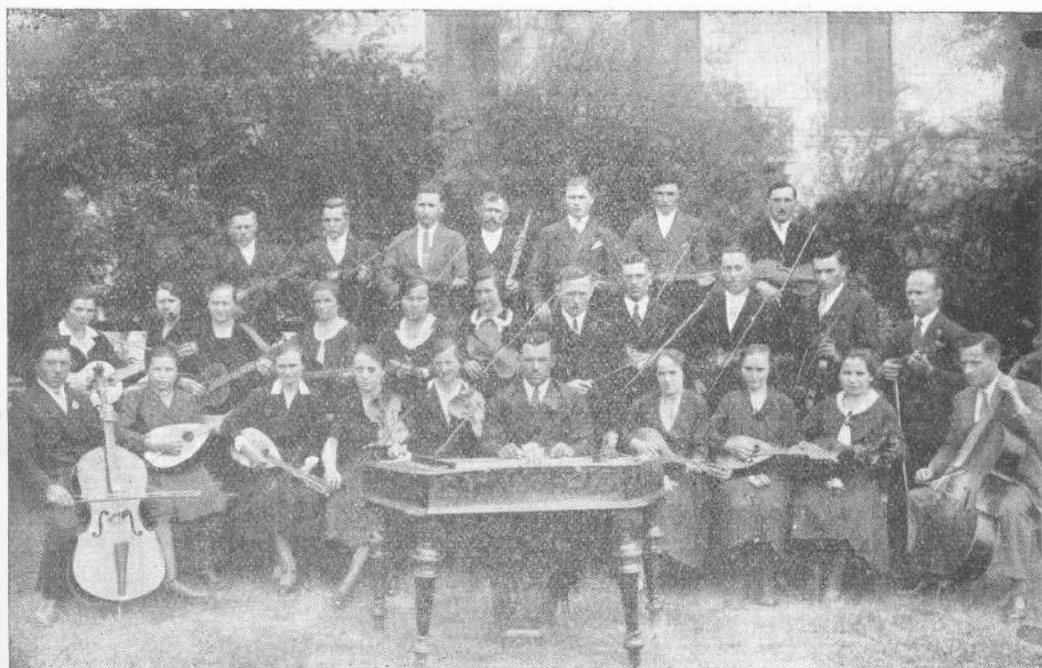
énekelt. Egyszer a fiának kellett fejni. De nem volt kedve énekelni — tehát fütyörészett, mert különben — amint mondotta — nem engednék le a tejet. „Ezek énekszóra szoktak tejet adni“. Mi mosolygunk rajta. Bizonyára az ifju sem vette egészen komolyan állítását. De az tény, hogy abban a házban nagyon sokat énekeltek. Gyönyörű dolog az, ha egy családban szülők és gyermekek sokat énekelnek. A mi szerény kis vegyes karunk is sokat énekel. Sok munka, sok fáradság, sok odaadás kell hozzá. De megéri. Nekünk sok örömet szereztek már a mi dalos pacsirtáink. Szent szolgálat ez is. Ma már nem tudnánk nélküle meglegenni. Csak énekeljetelek tovább ifju testvéreink, — abban a kápolnában, amelynek ti vagytok hívó harangjai.

A mi dalos pacsirtáink. 1935.

Az ifjuságnak munkát. Az ifjuságnak örömet. Ezen érzelemtől áthatva alapítottuk meg 1931-ben vonós és pengetős zenekarunkat. Már évekkel ezelőtt fuvós zenekarral kísérleteztünk, de az kellő szakember hiányában nem tudott kifejlődni. Különben sem felelt meg gyülekezeti céljainknak. Nos annál inkább bevált a mi vonós és pengetős zenekarunk. Egyesek ezt is bizalmatlanul fogadták. Gon-

dolták ez is csak hiábavaló kísérlet lesz. Ma — gyarló módra mondom — zenekarunkra büszkék lehetnénk. Mi nem is tudtuk, hogy mennyi zenei tehetség szunnyad a mi egyszerű paraszti fiainkban és leányainkban. A zene egyszerre lekötötte az ifjuság minden szabad idejét és mi nem kérkedünk, ha azt állítjuk, hogy zenekarunk a maga nemében az első és egyedül álló Nyiregyházán. Jelenleg 30 tagja van. Összetétele: egy nagybőgő, két gordonka, egy cimbalom, két brácsa, 12 hegedű, 5 gitár, 5 mandolin, egy mandola, egy klarinét. Ujabban további tíz személy nyeri kiképzését, Amit ez a zenekar „laikus” létére produkál az minden dicséretet megérdemel. Gyüleke-

A mi zenélőcsalagányaink. 1935.

zetünk zenekara által igazi nemes kulturát vitt be a nép életébe, az ifjuságra háramló nemes hatásról és a gyülekezet örömeiről a zenével kapcsolatban nem is beszélve, olyan nagyszerű látvány és olyan lélekemelő pillanat volt az mindig, amikor kedves kápolnánkban együttes zenekarunk megszólalt egyszerű Sion-énekeivel. Ujabban a zenekar részletekre is tagozódik. Különösen a gitár működik nagyon szép eredménnyel, Gyülekezetünkben valóra vált a zsoltár író felhívása, amikor írja: „Dicsérjétek az Urat, dicsérjétek Őt kürt-

zengéssel, dicsérijétek Őt hárfán és citerán; dicsérijétek Őt hegedűvel, dobbal és fuvolával. Dicsérijétek Őt hangos cimbalommal, dicsérijétek Őt harsogó cimbalommal. Minden lélek dicsérje az Urat!”

Mennyi öröm, mennyi boldogság, mennyi nemes érzet folyt már zenekarunk révén a gyülekezet életébe. Az ifjuság pedig kedves, nemes, szórakozást kapott a kezébe. Ez jobb mint a korcsma levegője. Nem titkolhatjuk el, hogy zenekarunk nagy vonzó erővel bír és sok áldást jelent az összmunkára nézve. Zenész fiaink nemcsak zenészek, hanem ügyes hangszer készítők is. Számos hegedű, mandolin és egy kisbőgő került már ki ügyes kezeikből. Zenekarunk által nem egy szunnyadó tehetség magára talált. Vannak fiaink között igazi művészek is, akikért kár, hogy nincs lehetőségük tovább fejlődni. A zene hatása kisebb gyermekeink körében kiszámíthatatlan. Azok már korábban kezdik. Ilyen úton egy zeneértő és zenét kedvelő nemzedék fog kifejlődni.

Gyülekezetünk és a gyermekek.

Valamikor gyermekkoromban áldott emlékü nagyapámtól jártam iskolába. Nagyapámat sokat hallottam imádkozni és énekelni. Naponta 15—20 éneket is elénekelt. Az énekeket már könyv nélkül tudtam. Természetes régi tót énekeket. Ilyen környezetben nevelődtem fel. Később a vi'ágháboru végeztével egy szomorú jelenetnek voltam a szemtanúja. Nem tudtam ezt a jelenetet elfelejteni. Egyik rokonunknál gépcséplés folyt. Volt iskolatársaim — mint szokás — segédkeztek a cséplésnél. Ebéd után a házi-gazda rövid hálaimát modott el a bevett táplálékokért. Volt játszótársaim azonban erre egytől-egyig felugrottak s megvető megjegyzésekkel távoztak az asztaltól. „Mit fogunk mi itt imádkozni“ mondták gunyosan. Ilyen magatartáshoz én nem voltam szokva s nagyon fájt, hogy iskolatársaimtól hallottam ezt. Utaink már gyermekkorban szétváltak. Egyeseket azonban későbbben is közelebből ismertem. Benn voltak már a házaselet kötelékeiben. Gyermekeik vannak. De ők sem templomba nem járnak, sem odahaza nem énekelnek, nem imádkoznak. Ők berendezkedtek egy ima nélküli életre. Oh szegény gyermekek, akiknek ilyen levegőben kell nevelkedniök. Mj lesz az új nemzedékből, mely nem tanul meg imádkozni? — kérdeztem magamtól.

**Vasárnapi-iskolai ünnepély
emlékére. 1923.**

De hála Istennek — ezen közömbös áramlatnak ellenállására adott az Ur ébredést Nyiregyházán s vele együtt megszületett a vasárnapi iskola is. Özv. Soltész Gyuláné nevéhez fűződik ez a munka. — Szuhánszkyék házában virágzó vasárnapi iskolára emlékezünk. — Soltészné Önagysága nagyon sok szeretetet vitt bele. Olyan virágzó ez a munka talán azóta sem volt. Ma már Nyiregyházán a vasárnapi iskolák egész sorozata működik. Gyülekezetünk mindig kivette részét ebben a munkában is. Erre a munkára szükség van, különösen ma, az istentelenség korszakában. Azonban mielőtt a gyermeket nevel-

nénk, szükség, hogy a gyermek legjobb és legtökéletesebb nevelőintézetét a családot emeljük. Nem elég az iskolától várni a valláserkölcsei nevelést. Ennek a családban kell kezdődnie. Csakis komoly a Szentírás alapján álló családok képesek ma egy újabb nemzedéket adni a világnak, amely az élet kísértéseiben szilárdan megállja a helyét. Azért a család komoly biblikus nevelése mindenkor fontos feladata a gyülekezetnek. S hogy ilyen felébredt családok gyermekei bibliai tudásban, vallásos nevelésben az átlagot jóval meghaladják, senki sem vonhatja kétségbe. Nem csoda ezek után, hogy ilyen „hivő” családok leányai keresettebbeké válnak a háztartási alkalmazottak sorában is. Mi nem kérkedünk, hanem nyugodtan állíthatjuk, hogy leányaink megbízhatóság tekintetében az első helyen állanak. Ugyanazt tapasztaljuk fiainknál is. Akár civilben, akár katonai életben fiainkat a megbízhatóság, becsületesség és tiszta erkölcs jellemzi. Jólesett nekünk nem egyszer elismerő szavakat hallanunk úgy fiainkról mint leányaikról. Nincsen jobb, hathatósabb, járhatóbb út az emberiség számára, hogy lelkiismeretessége és tiszta

erkölcsé veszendőbe ne menjen — mint komoly gyakorlati vallásosság. Igazi értéket, célt, erőt az életnek csak Krisztus tud adni.

Ma a népeket létalapjukban rendíti meg az egyke. Törvényt szándékoznak hozni — hazánk tényezői is — az egyke ellen. Előre megjósolhatjuk, hogy ezt a kérdést törvények csinálásával elintézni nem lehet. Az egyke ellen komolyan fellépni csak komoly vallásosság képes. Vallásosság melynek van lelkiismerete és hisz a sirontuli életben, hisz az ítéletben. Gyülekezetünk küzd az egyke ellen Brunner Emil svájci hittudós mondja: Ha valaki kijelenti nekem — ugymond — hogy ő keresztyén, azt felelem neki — mutasd meg! Az egykét folytatni és az egyke ellen küzdeni nem lehet. A gyermek szenvedést, harcot, önmegtagadást jelent. A mai nemzedék fél a szenvedéstől, a harctól és önmegtagadástól, élvezni akar. Küzdünk az egyke ellen és hála Istennek nem eredménytelenül. Vannak családok, akik az Ige hatása alatt bűnbánólag letértek az egyke útjáról. Van gyermek-sírás, van gyermek-kacagás. Van gond, van fáradság, de van igazi boldogság és életöröm is.

Gyülekezetünk és laikus munkásai.

Ezek is vannak. Ezek hiányában munkánk megállana. A keresztyénségnek legalább a fele nem tart semmiféle kapcsolatot az egyházzal. Ez a közömbös réteg különösen bizalmatlan a papsággal szemben. Ezeket a közömböseket sok esetben csak úgy érhetjük el, ha a gyülekezet laikus tagjai válnak eleven bizonyosságtevőkké. „Ahhoz, hogy Isten Igéjét hirdessük, nem szükséges feltétlenül valami hosszú prédikációt mondanunk“ mondja Brunner prof. Ezek a laikus igehirdetők a gyakorlati élet nyelvén beszélnek s bizonyágtételük egészen közvetlenül éri az embereket. Hála Istennek gyülekezetünk ezen a téren rendkívül megáldott. Istennek eme kegyelme képezte alapját a gyülekezet fejlődésének is. Voltak a gyülekezetnek ugynevezett paraszt prófétái, akik rajongó szeretettel és teljes odaadással hordozták szívükben az Ur ügyét. Igazi gyülekezeti élet ma már nem képzelhető el ilyen „papi“ szolgáló lelkek nélkül.

Három ilyen szolgáló lélek már az Urnál van. Nem felejtethetjük el gyülekezetünk két áldott emlékü testvérét: Bánszki Mártont és id. Márkus Józsefet. Mind a kettő teherhordozó oszlopa volt a gyülekezetnek. Mind a kettő közkedvelt, akiket csak szeretni lehetett, igazi emberbarátok. Bánszki testvérünk hosszú éveken át volt a gyülekezet lelkiismeretes pénztárosa s az Ur ügyének lelkes támogatója. Nem kevésbé volt az Márkus testvérünk is, méltán

lehet őt a jószívű adakozók mintaképének nevezni. A jószívű adakozókat szereti az Ur s így a mi Márkus testvérünket is, mint egykor Énókhót, korán magához vette. Nagyon fájlaltuk korai távozását, hiszen a gyülekezetben olyan nagy szükség volt még rá. Jó tanácsot adni, vigasztalni, buzdítani, örömet szerezni, szívből megbocsátani, még az ellenséget is szeretni voltak nemes tulajdonságai. Ritkán láttunk embert, akinek annyi öröme lett volna Isten országának növekedésén, mint neki. Olyan szívesen áldozta idejét

A presbitérium — a jubileumi év emlékére. 1935.

és erejét a gyülekezet szolgálatába. És mégis menni kellett — mert az Ur így akarta. Amilyen kedves volt életében, olyan volt halálában is. Halála az egész gyülekezet számára az örök élet és az üdvbizonyosság valóságát erősítette meg. Ha valakinél, akkor itten világosan tapasztaltuk, hogy aki az Urban hisz, az hogyha meghal is él. Ugy Bánszki, mint Márkus testvéreinkre a gyülekezet hálával és mély tisztelettel emlékezik vissza. Mi szerettük őket, mert ők is nagyon szerettek minket. Életük még ma is áldást jelent mindazoknak, akik megszentelt életükre emlékeznek.

Molnár András († 1934.)

nek kijelentéseit és imádkozó lélekkel hordozta az Ur népét a kegyelem trónja elé. Imádkozó lélek volt, szerette az Urat. Egy könyvnek az embere — a Szent Írás alapos ismerője. Eszköz az Ur kezében, amilyent csak az Ur tud nevelni magának. Hogy ki volt Ő a gyülekezet számára, azt csak azok tudnák elmondani, akik vele együtt a gyülekezet történetét átélték. De hiszen ő nemcsak történelem átlévő, hanem történelemcsináló volt. Nem lehet őt a gyülekezet 25 éves multjából kikapcsolni. Molnár testvér a Maláta-utcai Burják féle házban tért meg. „Az első este alkalmával világos lett előttem elveszett voltom. Éreztem bűneimnek terhét. Nem tanácskoztam sem testtel sem vérrel, hanem nyomban megragadtam az Urnak bűnbocsátó kegyelmét. Szorgalmasan olvastam a Szent Írást s nem sokára bizonyosságot is tettem Uramról” — így beszélt el nekem Molnár testvér megtérésének történetét betegágyán. A világháború lezajlása alatt Molnár testvér végezte a legnagyobb alázatossággal a lelkipásztor szolgálatát. Áldott idők voltak azok. Láttuk, hallottuk őt, ingujban, lenge-magyarban magyarázni az ígét. És neki — az egyszerű paraszt embernek volt egy nagyszerű a Szent Írásból merített teológiája. A bűntudat, a keresztség és a vér teológiája volt az.

Nem csoda, hogy ez a teológia sok bűnös szívben bűntudatot és bűnbánatot ébresztett s eszköz volt az újjászületés felé. Ritkán hallotunk mi embert olyan világosan a bűn és a kegyelem fogalmairól beszélni, mint őt. Hangja sohasem volt szenvedélyes, mindig alázatos, nyugodt határozott, megfontolt, a Biblia szellemétől

A harmadik s nyugodtan mondhatjuk papi lélek volt a mi áldott emlékü Molnár András testvérünk is. Korai halálával rendkívüli veszteség érte gyülekezetünket. Szinte pótolhatatlan ez a veszteség, mert ilyen embereket nehéz helyettesíteni. Isteni adomány volt ő a gyülekezet számára. Molnár testvér elköltözött. Koporsóját nemcsak nagyszámu családja fájdalommal siratta, hanem számtalan lelki gyermeke is. Ő Istentől megáldott, prófétai lélek volt. Boldog az a gyülekezet, amelynek ilyen paraszt prófétái vannak. Molnár testvér nyitott fülekkel hallgatta Isten Lelké-

ihletett. Egyszerű paraszt ember létére szókincese, valamint a szavak megválogatása csodálatra méltó volt. Akár magyarul, akár tótul kellett szolgálnia, számára mindegy volt, mind a kettőt birta. Prédikációi mélységet és sok szellemi intelligenciát áruktak el. De nemcsak mint bizonyágtevő, hanem egyidőben az énekkar vezetését is odaadó hűséggel végezte. Kotta elméletből a fiatalabbak számára oktatást is adott.

Igenis, sokat jelentett ő a munka számára, de természetes intelligenciája, rendkívüli tehetsége, felülről ihletett írásmagyarázó és szónoki képessége a legnagyobb alázatossággal is párosult. A tehetség, ha nem párosul alázatossággal inkább árt, mint használ. De mi nála alázatosabbat alig ismertünk. Igemagyarázatai élni fognak, ha teste már régen por is lesz. Belőlük nemcsak laikusok, hanem teológusok is tanulhattak s áldást merithettek. Mi mindig örömmel ültünk a hallgatók soraiban, ha ő magyarázta az Igét. De értékes volt számunkra az ő nyugodt, megfontolt, a Szent Írás alapján megtisztult ítélőképessége is. Minden vitás kérdésben az ő szava döntő volt a mérlegen. Nem volt bőbeszédű, szívesen hallgatott, ha szólt, akkor annak helye volt. Véleményében és ítéletében benne volt az ő megszentelt egyénisége, józan biblikus gondolkozása. Akik tudják és ismerik a gyülekezeti élet harcait, azok meg fogják tudni becsülni egy ilyen megszentelt egyéniség véleményét, tanácsát, a gyülekezet számára. Egy-egy ilyen véleményben maga az Ur Lelke szólal meg. Bizony sokat veszítettünk el mi benne, sokan lelki atyjukat és barátjukat. Ő szeretett minket, mi is szerettük őt. Amikor rágondolunk arra a szerető, szeliden mosolygó, alázatos arcra, akkor szeretnénk felkiáltani: Miért kellett neki olyan korán elmenni? Az Ur így találta jónak, Számára így kívánatosabb volt. Molnár testvér a szenvedés embere volt. Már évek, évtizedek óta megtört testtel rőtta az életnek útját. Sokszor láttuk őt bágyadtan, sápadtan, köhögéstől gyötörve feljönni kápolnánkba. De különben is sokat, nagyon sokat szenvedett, ezt csak azok tudják igazán, akik az ő lelki barátai közzé tartoztak. Molnár testvér azonban sohasem panaszkodott, legfeljebb bizalmas barátai előtt öntötte ki szíve fájalmát. Szívenedéstől még halálos ágyán sem mentesült. Több mint 8 heti súlyos betegség után lehelte ki nemes lelkét. A halálos ágyán sem panaszkodott, sőt boldogan távozott e földről. Meghalt, de él, mert prófétai lélek volt s azok nem hálnak meg soha.

Gyülekezetünk ilyen második paraszt-prófétája Greksza Mihály testvérünk. Hogy mire képes a Szent Lélek egy gyarló emberrel azt Greksza testvérünk életete kézzel foghatólag bizonyítja.

Greksza Mihály evangelista.

Ő, aki valamikor gyermek korában alig tudott írni és olvasni, ma annyi lelki tudással és szellemi intelligenciával bír, amit csak csodálni lehet. Joggal kérdezhetnénk felőle is: Honnan tudja ez az írásokat, holott azt nem tanulta? Igenis vannak kérdések, melyekre a természetes "ember nem képes feleletet adni. Az Urnak szüksége volt reá és Ő, aki a kövek-ből is tud magának fiaikat nevelni, nevelt magának benne egy evangelistát és papi lelket, amilyent ritkán lehet találni. Ezt nem kérdésből hanem meggyőződésből mondjuk. De hadd beszéljen Greksza testvér maga is valamit az ő életéből:

„A vallásos élet gyermek koromtól fogva nagyon érdekelt. Mindig nagyon megszorított az, ha valami rosszat követtem el, különösen akkor, ha valaki figyelmeztetett, hogy az nem kedves Isten előtt. Már mint iskolás kis fiú két napot böjtöltem hetenként. Gyakorolta ezt az én éldott édes anyám — nos hát én is. Édes anyám akkoriban még nem volt megtért lélek, de komoly vallásos volt és ilyen szellemben nevelte gyermekeit is. Már mint 4 éves kis fiú emlékszem, hogy térdeinken imádkoztunk s oly örömmel ébredtem fel reggelenként édes anyám éneklésére.

16 éves koromban elvesztettem édesapámat. Édes anyám két év múlva férjhez ment egy jobb módu gazdához, aki már a városban lakott. Én ezáltal nem vesztem semmit, inkább nyertem. Minden vasárnap elmentem a városba és ott egy szép vallásos társaság volt együtt. Engem vallásos emberek mindig nagyon érdekeltek. Ugyanis ott összejöttek a tanyáról a gyermekek, templom után közös ebéd volt. Ebéd közben el-elbeszéltek egymásnak, hogy mit hallottak a templomban. Ebéd után énekeltek egy-két éneket, mostoha apám röviden imádkozott és így távoztunk. Én otthon éreztem magamat, mostoha apám leányainál szolgáltam, úgy kezeltek engem mint saját gyermeküket.

Mulik az ifjúkor mint valami szép álom. Így mult el az enyém is. Eljött az ideje annak, hogy megnősüljek. Rövid időn belül jegyesemmel komoly megbeszélésem volt, amilyen ritkán van jegyesek között. Jegyesem u. i. azt kérdezte tőlem, vajjon nem fogom-e őt

gátolni az imádkozásban és a templombajárásban? Ez olyan kedves és megható volt rám nézve, feleltem neki: Miért is gátolnálak, hiszen azt én is nagyon szeretem. Ezt a közös életben szorgalmasan gyakoroltuk is. Egyik vasárnap ment a feleségem a templomba, a másik vasárnap én.

Egy szép tavaszi napon elmentem a városba bevásárolni. Benéztem édesanyámhoz is. Alig, hogy nyitom az ajtót, anyám nagy Bibliával a kezében fogad. Nézd fiam mit vettem én! Hát hol vetted, kérdem? De jó volna nekem is egy ilyen Biblia. Fiam én átengedhetem neked, hiszen az, akitől vettem megígérte, hogy szükség esetén hoz annyit, amennyi csak kell. Soha nem örültem úgy egy vételnek, mint ennek a Bibliának. Utközben gondoltam, hogy fog ennek az én feleségem örülni. Meggondolván a dolgot úgy határoztam, hogy nem mondom meg neki, mit vettem — találja ki ő. Alig érkeztem haza, feleségem kérdi: mit vásároltál? Vettem valamit, találd ki. Sok mindent találgatott, csak Bibliára nem gondolt. Végre megmutattam neki s megeggyeztünk, hogy fogjuk azt közösen, sorrendben olvasni.

Akkoriban valami különös dolog történt Nyiregyházán. Eljött u. i. egy Csincsurák Sámuel nevezetű evangelista. Ezt megtudták mostoha apám leányai (Greksza Pálné és Márkus Józsefné) s olyan kellemesen beszéltek róla, hogy magam is vágyat kaptam őt meghallgatni. Többek között azt is mondták, hogyha elfogadnánk őt, eljönne mihozzánk is. De hol tartanánk meg a gyülekezetet, kérdi Márkusné? Nem lehetne azt nálad? — és te el is mehetnél érte. Én ezt örömmel megígértem. Gondolván, milyen kedves dolog lesz az, ha az én házamban énekelni és imádkozni fognak. Bementem az evangelistáért, igazán rendkívül érdekes és kedves ember volt az. Utközben elmeséltem neki a Bibliánkkal kapcsolatos történetet. Beszéltem, hogy olvastam benne a magvetőről, de nem igen tudtam azt megérteni. Az evangelista kihuzza zsebbibliáját és már olvassa is nekem a magvető példázatát. Nagy hatással volt reám már az is, hogy ő azonnal tudta, hol van az megírva. Hazajöttünk. Gyülekeztek. Megtelt a ház, annyira, hogy sokan csak kívülről hallgathatták. Csincsurák evangélizált. Nem emlékszem, hogy miről beszélt, de az olyan megható volt reám s olyan addig nem tapasztalt öröm töltötte be a szívemet, hogy azt nem tudom elfelejteni. Figyeltem az evangelistára s nekem úgy tetszett, mintha angyalnak látnám arcát. Szívemben megszületett a megfeszített Krisztus.

Nagy változás történt a Verbőczy-bokorban. Isten könyörült három lelken (Greksza Pálné, Márkus Józsefné és én), akik befogadták az Ur Jézust s az Ur adott nekik az Ő világosságából, mely kezdett világítani a sötétségben és a sötétség azt nem tudta megsemmisíteni,

Grekszáné testvért az Ur magához vette, maradtunk tehát ketten. Kezdünk gyülekezni. Először csak a Verbőczipben, később hívtak minket a szomszéd bokrokba is. Márkus testvérnő nagyon alkalmas volt a buzdításra és intésre. Nekem erre sokszor nagy szükségem volt. Kissé nehézkes természetem mellett sok jó elmaradt volna, azért megértem az Urat, hogy kettenként küldte ki tanítványait, akik egymást kisegítették és kiegészítették. Az Ur megáldotta a mi gyenge bizonyágtételünket. Én magyaráztam az Igét, testvérnőnk intett, buzdított minket és az Ur adta a növekedést.

Egyes férfiak nagy befolyással voltak lelki életemre. Így Csincsurák evangelista az ő megszentelt jellemével és alapos bibliaismeretével, Rohácsek János az ő örömteli üdv-üzenetével. Egyszer u. i. a szomszédos bokrokban végeztünk látogatást. Kinn a mezőn dolgoztak az emberek, Rohácsek taligámon örömteli szívvél énekelt. Ebből az örömből mintha reám is ragadt volna. Nem tudom én azt az örömet kifejezni. Veczán János testvérem is sokban kisegített, jó könyvekkel ellátott. Később jött Rohácsek József mint állandó prédikátor. Ennek köszönhetek a legtöbbet. Gyakran látogattam őt. Ő is arra törekedett, hogy azok, akik hirdetik az Igét mélyebbre vezettessenek a Bibliába. Kottaelmélet, ének, zene, bibliaismeret, egyháztörténelem, helyesírás, számtan s egyéb ismereteket tanultam tőle. Valahányszor bementem hozzá, mindig nyertem valami jót.

Akkor történt valami váratlan családomban. Feleségem 3 havi betegeskedés után az Urhoz költözött. Egyedül maradtam két kis gyermekemmel nem tudtam ezt megérteni. Miért kellett annak így történnie. Mintha az Ur csak távolból figyelt volna és nem felelt esedezésemre. Ehhez járult a nagy világégés is. Ez csak betelőzte szenvedésemet. Ugy voltam, mint akinek tenni kellene valamit, de kezei kötve vannak. Mennem kellett, de mi lesz gyermekeimmel és vagyonommal? Szükségemben az Urhoz fordultam, hiszen Ő tud legjobban segíteni és segített is. Gyermekeimet egy gyermektelen házaspár csak úgy önzetlen szeretetből vette magához. Nagy András testvérünk és kedves felesége hajlékot, szülői szívet nyújtottak árva gyermekeimnek. Kis vagyonomat pedig jó szomszédomra Márkus testvérrre bízam, aki hűséggel és lelkiismerettel sáfárkodott vele. Így gondtalanul távoztam, hálát adva az Urnak. Ez a vezetés még jobb volt, mintha gyenge feleségemet kellett volna kicsiny gyermekeimmel egyedül hagynom. Feleségem jó helyen. Gyermekeim mint otthon, kis vagyonom pedig jó kezekben.

Eleinte csak kórházi szolgálatra lettem beosztva Lőcsén. Ott igyekeztem traktátusok és Szentírás terjesztésével munkálkodni. De

jött idő, amikor harctéri szolgálatra alkalmasnak nyilvánítottak. Ez nagyon sok bennső nehézséget okozott nekem. Csendes magányomba vonulva a következőképen imádkoztam: „Uram, mit fogok én ott csinálni? Gyilkolni? Inkább én halok meg, de gyilkolni — talán egy édesapát — nincs kedvem. Uram, segíts! Forró könnycseppek gurultak le az arcomon. Egész tanácstalan voltam. Leültem szomoruságomban s kihúztam zsebbibliámat, abban a reményben, hogy az Ur megvigasztal. Könnyes szemeim a 46. zsoltáron akadtak meg. Többször olvastam én ezt a zsoltárt, de ilyen áldással mint most még soha. Nem tudott volna engem megvigasztalni senki, de ez megvigasztalt, mert ez Isten szava volt. Mentem a többiekkel az orosz határra. 11 hónapot töltöttem a rajvonásban s ezután hadi fogságba jutottam. Fogságba jutásomkor 3 szűrást is kaptam. A harmadik szűrásnál kértem az Atyát, hogy lelkemet szabadítsa meg az ellenség kezétől. Amikor felkeltem hálát adtam az Urnak, hiszen az Ő védelme nélkül a lovak patáikkal széttapostak volna. Az én életem a Tied Uram, Te ajándékoztad azt nekem.

Az orosz forradalom után német katonaság vonult be és én sok viszontagság után szabad lettem. Mégegyszer elvittek az olasz frontra, ott voltam a forradalomig. Három forradalmat éltem át, Oroszországban, Olaszországban és idehaza. De még nehezebb volt ennél a gyülekezeti szenvedés. Édes anyám kérdi: Miért vagy olyan szomorú? Ő tudta legjobban megérteni, hogy miután vágyódom. Mindig szerettem u. i. Isten gyermekeinek a közösségét. Ezt egy ideig nélkülöztük. De az Ur vezetésével ismét megnyíltak a kapuk. A methodista egyház nagy szeretettel felkarolt bennünket. Nem lettem ugyan azonnal taggá, de methodista testvérekkel együtt dolgoztam. Úgy éreztem magam, mint a szabad csalogány, aki vígan énekel és ugrál ágról-ágra. Később a gyülekezet érdekében Márkus prédikátor testvérünk idehelyezése után léptem teljesen a gyülekezet kötelékébe.

Az Ur vezetése folytán másodszor is megnősültem. De feleségem komoly betegségbe esett. Sok szenvedésen ment keresztül és én vele. Egyet azonban megtanultam a sok szenvedésből, hogy az Istent szeretőknek minden javukra válik. Feleségemet orvosi rendeltetűre felvittem a Felvidékre, egy ideig ott bibliaárusítással foglalkoztam, de az Ur lelkének engedelmeskedve, otthonomba visszajöttem. Elkezdtem hirdetni az evangéliumot és nem eredménytelenül. Az Ur megáldotta a bizonyásgtételeimet, mint egykor megtérésem idején. Ezt látták az én lelki testvéreim is. Voltak, akik sokalták munkásságomat. De én örömmel végeztem. Ezáltal kapcsolatok jöttek létre, melyeket nem lehet szétszakítani. Egy adventista kolportör jött a

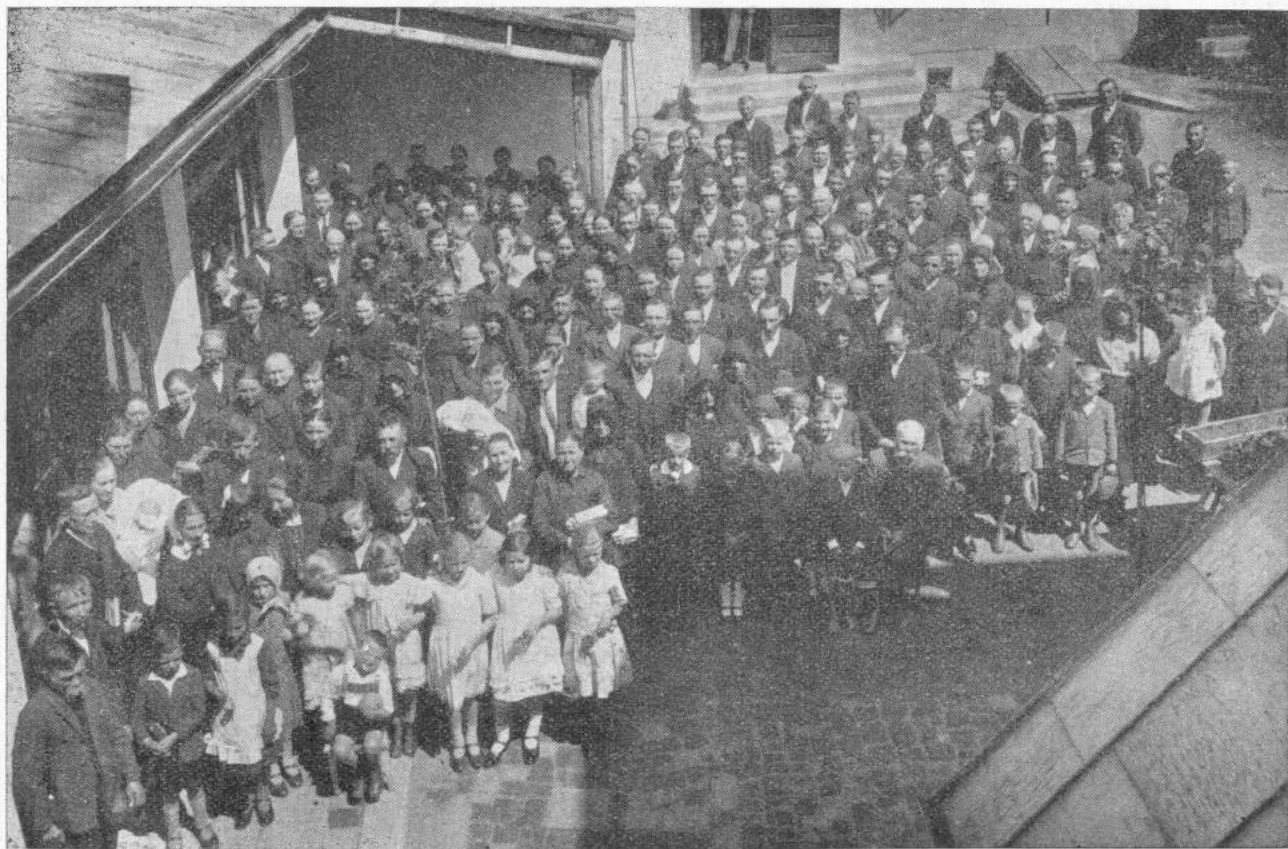
házamba s örömmel mondja, nos végre már láthatom magát. Akármerre jártam a tanyákon, mindenütt magáról beszéltek nekem az emberek. Egy testvérnő kérdésére, — hogy ki is az a Greksza testvér — azt felelték: Greksza testvért missionáriusnak tartják az emberek Nyiregyházán.

Benső szent kötelességemnek tartom továbbá a betegek látogatását is. Egyszer meghívtak egy beteghez. Éppen hordás volt akkoriban, Aki ért egy keveset a mezőgazdasághoz, megérti, hogy mit jelent hordáskor mindent abbahagyni és beteget látogatni. Megigérttem, hogy elmegyek, de az időben nem állapodtunk meg. Gondoltam, ha behordok lesz időm és elmegyek. De egy benső hang nyugtalanított. Mi lesz ha addig a beteg meghal? Engedtem a benső hangnak, még aznap estefelé talyigámon elmentem meglátogatni a beteget, A beteget meglátogattam, de nem voltam mindennel megelégedve. Az a benső figyelmeztetés nagyon hatott reám. Elkezdtem imádkozni. Ehez szükségem volt magányra és csendességre. Nos hát találtam. Udvarom egyik sarkában volt egy pelyvás, abban csendesedtem el az Ur előtt háromszor naponta. Könyörögtem az Urhoz, hogyha már olyan sokan élnek munka és gond nélkül, nem tudnál Te engem kissé a sok munka alól felszabadítani, hogy szabadabban hirdessem az evangeliumot és látogathassam a betegeket. Uram, Te tudod, hogy én olyan szívesen áldozom fel magamat. Neked van ezer meg ezer lehetőséged. Uram, ha azt akarod, hogy akadálytalanul szolgáljak az evangeliummal, akkor adj ahhoz lehetőséget és szabadíts meg engem ettől a nyugtalanságtól. S akkor mintha az Ur halkán szólott volna: — Én meghallgattam a te imádat. Örömkönnyek között hálát adtam az Urnak s újra leborulva annyit mondtam: ha Te hallottad könyörgésemet, akkor nem foglak többé kéréseimmel untatni, most már csak hálát fogok adni. Ezen tusakodásom két és fél évig tartott. Eleinte tettem azt részben szokásból, de idővel teljesen hatalmába kerített az ima szelleme s nem tapasztalt öröm töltötte el a szívemet, Aki ilyesmit nem élt át, az nehezen tud megérteni. (Ennyi Greksza testvér saját feljegyzéseiből).

Ezzel azonban testvérünk munkássága nincsen kimerítve. A mi a legfontosabb egy igehirdetőnél — az először is nem szónoki tehetség, nem sok tudás, hanem egy megszentelt élet. Nem lehet annak eredményesen szolgálni az Igével, aki maga sem él az Igében. Alig van szomorubb látvány, mint igehirdető, aki saját életével megcáfolja magát az ígét. Greksza testvérünk nem valami kiváló szónok, de szavainak csodálatos erői és súlyt ad megszentelt jelleme, S pótolhatatlan értéket jelent ő gyülekezetünkben. Hála az Urnak,

hogy megadta őt nekünk. S aki életét közelebből ismeri az csak annyit mondhat, hogy tetszett az Istennek ezt a cserépedényt sok szenvedés által értékes illattal megtölteni. Ez az ember nagyon sokat szenvedett. Mintha az Ur róla is azt mondta volna... „mert ő nékem választott edényem, hogy hordozza az én nevemet és én megmutatom neki, hogy mennyit kell az Én nevemért szenvedni“. Megtérése után súlyos baleset érte, alig, hogy kikerült a kórházból, meghalt kedves felesége. Jött a háború. De a szenvedés igazi korszaka csak azután kezdődött. Személyes a testvérekért, még pedig testvérektől. Nem lehet azt mind megírni. Ezt a szenvedést tetőzte be második feleségének évekig tartó súlyos betegsége. A félreértések, a gyanúsítások, a rágalmak egész özöne érte nemes lelkét. De erre a szenvedésre szüksége volt mint a szőlőfűrtnek az égető napra. A szenvedések tüzeiben edződött az ő jelleme és annál édesebb és több gyümölcs díszítette életét. Tetszett az Urnak szenvedések által őt megszentelni és sokak számára áldásos eszközzé tenni. Sok minden csak az örökkévalóságban fog nyilvánvalóvá lenni. Az Ur nem fogja szolgáját jutalom nélkül hagyni. Megemlékeztem ezen a helyen azt is, hogy Greksza testvérnek az élete csodálatos áldásként hatott egykoron az én gyermekéveimre is. Sok lelki áldást és világosságot általa kaptam az Urtól. Az első teológiát az ő életéből tanultam. Ez nem a szavak, hanem az élet teológiája volt. Csodálatos dolog az, hogy ha egy ember életében Isten kegyelme nem hiába munkálkodik.

Hála az Urnak, vannak még többen is, akikről beszélnünk lehetne. Hiszen a testvérek egész serege áldásos sójt jelentenek a gyülekezetben. Városi munkánkban különösen Garai András testvérünk segédkezik odaadással. Az Ur ezen testvérünket is sok lelki áldással és képességgel ruházta fel. Van neki is egy nagyszerű, sajátos teológiája, az örökkévalóság teológiája az. Az ember legfontosabb tennivalója, hogy elérje lelke üdvösségét. Ez a hang csendül ki Garai testvérünk minden bizonyágtételéből. Nem akarunk több nevet említeni. Csak annyit mondhatunk, hogy ezen laikus gárda nélkül munkánkat nem tudjuk elképzelni. Hogy csak egy példát említsünk a Báji bokrban az ébredés tüzeit Skolnyik János testvérünk gyűjtötte meg. Ezt a tüzet tovább élesztették Greksza és Lakatos P. testvéreink. Skolnyik János testvérünk is a megáldott evangelistáink közé tartozott. Sajnáljuk, hogy körünkől távozott. De bizonyára az Urnak Pozsonyban is szüksége van rá. Sok áldást jelentett és jelent még ma is Ambrusz András testvérünk is, különösen az ifjúság számára. Szobájában a gyülekezeti tagok mindig otthon érzik

A gyülekezet I. csoportja a jubileumi év emlékére. 1935.

A gyülekezet II. csoportja a jubileumi év emlékére. 1935.

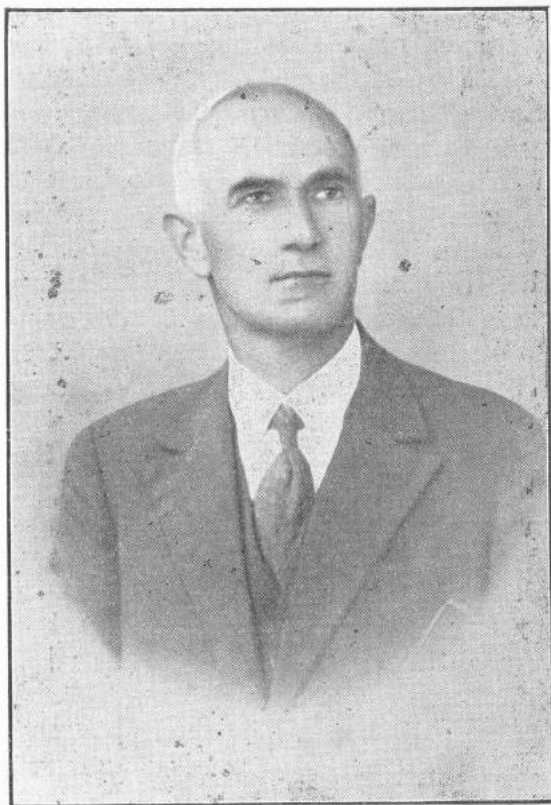
magukat. S Ambrusz tv.-nek mindenki számára van egy figyelmeztető szava. Nem felejtkezhetünk meg néhai Nádassy Józsefné szül. L. Kovács Zsuzsánna testvérnőnkéről sem. Ő is a határozott keresztényekhez tartozott s hűségét az Ur ügye iránt abban is megmutatta, hogy 2 hold földet végrendeletileg a gyülekezetnek hagyományozott.

Isten országa hasonlatos a mustármaghoz, amelyet elvett az ember az ő mezejére. Amely kisebb ugyan minden magnál, de amikor felnő, nagyobb a veteményeknél és fává lesz, annyira, hogy reá szállanak az égi madarak és fészket raknak ágain. A gyülekezet nemcsak közvetlen környezete számára jelentett áldást, hanem ágai kiterjedtek a távolba is. Adott az Ur általunk gyermekeket a baptizmusnak is s ágaink alatt pihent meg egykor a szabad testvérek közössége is. A miskolci gyülekezet pl. a nyíregyházi munka ágain kezdte rakni fészkrét. Ma már maga is fává nevededett. Nagykállói kis gyülekezetünk még máig is gyülekezetünk ágainak árnyékában húzódik meg. De nemcsak ilyen értelemben termett ez a fa gyümölcsöt, hanem a missziós munkások és munkásnők egész seregét eresztette már útnak ez a gyülekezet. Haszits János testvérünk és e sorok írója ezen gyülekezet gyermekeinek számítanak. Harmann József, Szabó Ede, Skolnyik János, Chalupka Mihály testvéreink hol délre, hol nyugatra repültek mint missziós munkások. Nagy Zsófia (Victor Róbertné) testvérnőnk egészen Amerikáig repült misszionálni. Kilenc leányzó pedig a diakonissza munka áldott mezejére hivatott el leányaink köréből, ezek közül hat még ma is végzi nemes hivatását. Nem tudjuk, hogy fiaink, vagy leányaink közül melyik lesz hivatva az Urtól az egyik, vagy másik munkára, de azt tudjuk, hogy ahol annyi ifju erő van, ott az Urnak csodálatos tervei is vannak.

A gyülekezet jubileumi ünnepélye

1935. április 10—14.

Gyülekezetünk már több ízben volt áldott évi- és egyéb hitmélyítő konferenciáknak a színhelye. 1925. évi konferencia felejthetetlen élmény maradt számunkra. Szeretett E. Blake volt párisi püspök igemagyarázatai még ma is élnek a gyülekezetben. 1931-ben szintén egy áldott évi konferencia áldásaiban részesültünk. De mindezeket felülmúlta 1935-ben megtartott 25 éves jubileumi konferenciánk. Erre az ünnepélyre nagy várakozással tekintettünk, de az minden várakozásunkat felülmúlta. A 25 éves dicső múltnak a méltó határhöve

Tessényi—Jakob János
jelenlegi szuperintendens.

véreink, akik a közös múlt alapján hozzánk tartoznak, de nem tudtak közöttünk lenni.

Kedves Testvéreim az Urban!

A ti gyülekezetetek jubileumához sok áldást kívánok az Urtól. Nagyon jól emlékszem, amikor 1912—13-ban Rohács testvér vajudott a problémákkal, nem tudta mitévő legyen. Foglalkozott a velünk való egyesüléssel is. De jobbnak találta a függetlenséget. Később Szabó testvér mint kolportőr járt többször nálunk. Megtanult minket szeretni. Felejthetetlen marad számomra az a nap, amelyen jelenlegi lelkipásztorotok, Szabó és Jakubcsák testvérekkel irodámban megjelentek. Egész nap bolyongtak a főváros utcáin, hogy valahol támaszt találjanak. Mi beszélgettünk, tanácskoztunk és imádkoztunk. Lelkünk leginkább az imában forrt össze. Ebből született meg a mi közösségünk, ebből a forrásból merítettünk erőt a munka nehéz

volt ez az ünnepély. Mi ezen határkőnél megállottunk, hogy visszatekintsünk, de egyuttal előre is nézünk. Ez az ünnepély már a jövő 25 év történetének a kezdetét képezi. Azért nem is akarunk sokat beszélni róla. Számos bel- és külföldi vendégünk Isten kegyelméből gazdag áldásokban részesítettek minket. Ilyenkor éreztük azt, hogy mennyire együvé tartozunk és hogy mit jelent Isten gyermekei számára a lelki közösség. Akik nem tudtak megjelenni, kedves soraikkal kerestek fel minket. Így különösen Funk és Dékány test-

óráiban, ez köt össze engem még ma is veletek. A helyzet akkoriban nehéz volt számotokra és számunkra felelősséggel teljes. A kommunizmus után román megszállás következett. Ti az üldözöttek és a gyanúsítottak voltatok. Én tárgyaltam akkoriban az államtitkárral — a vallás és közoktatásügyi minisztériumban. Ott nagyon ajánlották nekünk, hogy ezen gyanusnak beállított munkát vegyük át, akkor tudjuk, hogy hányadán vagyunk. A methodistákhoz bizalmunk van s vezetőit ismerjük. Munkám először is Debrecenbe vezetett, hogy ott a kir. ügyész jelenlétében Rohácsekkel tárgyaljak. Az a meggyőződésem, hogy a gyülekezet Isten akarata szerint döntött, amikor egy akarattal a velünk való csatlakozás útjára lépett. A döntő össze-jövetelt a Szarvas-utcában nem fogom elfelejteni. Emlékszem nagyon jól, milyen nagy lelkesedéssel jött haza Szalós testvér. Felejthetetlen marad az az óra is, amikor sokan, különösen id. Márkus József, Molnár András, Jakubcsák András, Bánszky Márton, Pápai testvérek és sokan mások, így a testben rokkant, de lélekben élő, energikus Ambrusz testvér is, az Ur ismeri a többi neveket, együtt voltak és én Rohácsek levelét közöltem velük. Rohácsek óva intett a csatlakozástól, de a gyülekezet többsége mégis a csatlakozás mellett döntött. Azóta az első harcosok és bizonyágtevők közül egyesek már eltávoztak az Urhoz. De az áldás megmaradt. Nagyon örültem a híreknek, melyeket e napokban a Békeharang-ban olvastam. Te ifju nemzedék Nyiregyházán, tartsd meg erősen apáid drága örökségét!

S hogy várostok legszebb helyén kedves kápolna áll — ne felejtsetek el, — azzal sok áldozat van egybekötve. Csak arra emlékeztetek, hogy akkoriban testvérek jeggyűrűiket és fülbevalóikat leszedték, hogy a kápolnaépítés céljaira áldozhassák. Mi elhatároztuk hitben a kápolna építését. Pénzünk még nem volt. De hit, remény, szeretet ez a három adomány megvolt. A némethoni területi gyűlések alkalmával sok harcot kellett folytatnom ezen újonnan született gyermekért, melyet magyar missziónak hívtunk. Hónapokon keresztül utaztam Svájcban, hogy gyülekezetből-gyülekezetben elbeszélhessem milyen csodás kapukat nyitott nekünk az Ur. Felejthetetlen marad számomra az a szeretet és megértés, melyet Spörri G. svájci szup. velem szemben gyakorolt. Ő egyengette az utat a gyülekezetekbe. Mindezt szeretett püspökünk jó indulata támasztotta alá. Sokan áldoztak akkor, sokan imádkoztak, sokan az utolsót adták az Ur oltárára. Oh vajha ez a szellem megmaradna. A Lélek az amely megelevenít.

Isten sok szépet művelt velünk, örömmel állunk előtte, de egyúttal meglőrvé s alázattal kérdezzük magunktól: mi minden

történhetett volna még, ha a mi számtalan gyarlóságaink és hibáink nem lettek volna. Az utókornak azonban tudni kell, hogy a mi látható munkánk mögött Nyiregyházán sok komoly harc, sok elrejtett könny folyt. Az vigasztal minket, hogy a mi gyarlóságaink mellett is őszintén kerestük az Ur ügyét a mi szeretett magyar népünk javára. Munkánk sokszor nehéz volt. De az Ur segítségével sikerült minden akadályt legyőznünk. Az Ur áldjon meg titeket. Hogy a gyülekezet munkája tovább folyik, a távolból is meleg érdeklődéssel és örömmel figyelem. Szívem veletek van. Imádkozom értetek.

Testvéri szeretetben veletek egybekapcsolva maradok sok szívélyes üdvözléssel

Lipcse, 1935. március 20.

Funk Márton.

Kedves Testvérem az Urban!

„A szél fúj ahová akar s annak zúgását hallod, de nem tudod honnan jön és hová megy: Így van mindenki, aki Lélekből született.“ (Ján. 3. 8)

Az Isten országát ama szent Elem hordja tova, amely Elemről az Ur Jézus, mint fuvallatról beszél. Isten Lelke ott jelenik meg, hol sokszor nem várták, oda megy, ahová nem is gondolták. Képes a legreménytelenebbek felelevenítésére, a legnehezebben elképzelhető dolgok megvalósítására...“ Az elsők lesznek utolsók s az utolsók elsők...!“

Ezen isteni Fuvallat megjelenéséről, illetőleg annak Nyiregyházán való megmozdulásáról nem igen tudnék bővebbet mondani, mert sajnos nem tartózkodtam Nyiregyházán az isteni élet hajnalhasadásakor. Én csak arról beszélhetek, amit nyiregyházi szolgálatom idejében láttam és átéltem. Arról beszélhetek, amit ott találtam. A nyiregyházi nép különböző kiválóságokkal van gazdagon megáldva. Érdekes népszokásaik némelyike művészi érzékük szüleménye. Így pl. rajzművészeti tehetségek minden családban találhatóak. Zene-érzékük kiváló. De minden tehetségüket felülmúlja azon adományuk, hogy lelkükben egy csodálatos, mélységes vallási-alanyt birtokolnak.

Találtam rövid szolgálatom ideje alatt mélységes nyomokat, melyeket elődeink szánottak. Nyiregyházán sokan Isten Ígését nemcsak hallani akarták, hanem azt megtarlván a szívekben él. Rég elhintett magvak építő munkája még ott él a gyülekezet szívébe. S ameddig ez így lesz, a pokol kapui nem fognak rajta erőt venni. A gyülekezetben mindig felejthetetlen emlékekkel és örömmel töltött el, hogy ott nagy számban voltak azok, kik lelkivonatkozásu ügyekben

mély bibliai ismeretükből származó és a Szentlélek józanságával párosult ítélőképességről tanúskodtak. Ez egy igen fontos lelki követelmény, melyet sajnos igen sok gyülekezetben nélkülöznek Isten gyermekei. Az ördög, a bűn és a világ mélységeinek megítéléséhez nélkülözhetetlen adomány ez. Adja az Ur, hogy a gyülekezet ebben az adományban bővebben gazdagodjon a jövőben.

Ezen röviden vázolt csodálatos lelki tulajdonságok mellett az Urnak Lelke felkerekedett, megihlette a lelkeket és lerakta a gyülekezet szent magvát. S most szabad a gyülekezetnek egy jubileumi időre visszatekinteni s azon üdvösséget magasztalni, mely adatott nekünk a Jézus Krisztusban. Magasztaltassék jubileumunk alkalmával az Ur Jézus neve.

Az idő azonban eljár. Az Ur ígéje int bennünket, hogy az ő népe készüljön egy nagy jubileumra, amikor is az Ur haza viszi az ő szeretett mennyasszony-gyülekezetét. Kedves Testvéreimnek sok áldást kívánva maradok

Borjád, (Baranya m. 1935. március 10.

testvéri szeretettel
Dékány Elemér.

Kápolna és oltár jubileumi díszben.

A mi kápolnánk.

Szép városunk fölött ünnepélyes csend van
Szólnak a harangok vasárnap este van.
Városunk szívében, szép kertnek közepén
Egy kedves kápolna mosolyog mifelénk.
Kedves, mert egyszerű, nincsen torony rajta,
Némán áll, csendesen, nem szól a harangja,
De minek is szólna, ott fenn az erkélyen,
Dalos csalogányok énekelnek szépen.
Gyönyörű a hangjuk, bájos a zenéjük,
Melyik hang merne versenyezni velük?
Fölöttük az égen csillagok fénylenek,
Alattuk a kertben sietős emberek,
Meg-megállnak, halkán fölfelé tekintnek,
Hánytvetett keblükben húrok megpendülnek
Mert fenn az erkélyről hangzik csodás ének,
Mennyei balzsamként megtépett szíveknek.

Olajfa illattal terhes levegőben,
Friss májusi szellő suhan át a kerten.
Levélről ágakra ugrik a friss szellő,
Lopja a hangokat ott fenn az erkélyről.
Virágillat, szellő — csalogányok dala,
Szívekbe markoló csodás harmónia.
Jó nekünk itt lenni, minden szív ezt sugja,
Drága vagy Te nekünk, erkély és kápolna.
De fönt a városban tizedet üt az óra,
Ráborult az éjnek sötét takarója.
Elnémult az erkély, a pacsirták dala,
Vasárnap este volt, — csendes a kápolna.
Nos, nembaj, hisz fognak még itt énekelni,
Fognak a pacsirták repülve dalolni.
Fog még ez az erkély hangosan nevetni,
Fognak az ablakok örömtől ragyogni!

De mi az? Mi van ma? A harangok szólnak.
A mi kápolnánkban ünnepélyes csend van.
Üres most az erkély, mindenki odabenn,
Zsufolt padok előtt — az oltár szép díszben.
Örülj te kápolna. vigadj gyülekezet!
Öröm van a mennyben, nagy ünnep ideleln.

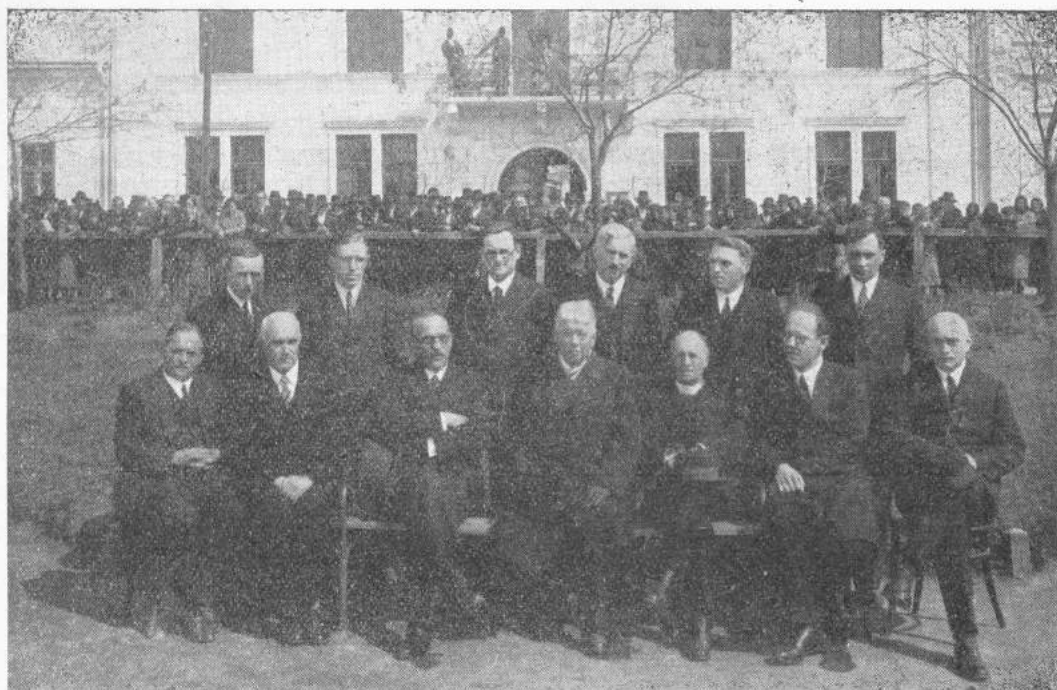
Ti dalos pacsirták csak énekeljetek!
Hála teli szívvel harsogjon zenétek!
Mert ilyen ünnepe nem volt még e helynek,
Nemcsak a padsorok — falak is örülnek.

25 esztendő — drága dicső emlék
Isten kegyelméből él itt egy nemzedék.
25 esztendő öröme, bánata
E kápolna népét összekovácsolta.
25 esztendő csodás története,
Hálára gyűlt össze e kápolna népe —
Hálára a szépért, hálára a jóért,
Hálára a lefolyt drága dicső múltért,
Hálára a harcért — áldott szenvedésért,
Hálára a fájó sok szúrós tövisért.
Hálára a Tüzhöz — ébresztő Lélekért,
Hálára sok lelkes bizonyágtevőkért.
Hálára megtérő, választott lelkekért,
Hálára az együtt töltött szép órákért.

Jaj de jó, de szép volt sokszor együtt lenni,
Az Ur lábainál jó volt megpihenni.
Jó volt testvérekkel búzgón énekelni,
Örömteli szívvel dalokat zenélni.
Áldás volt itt együtt szívből imádkozni
Szabad volt nem 1-szer könnyeknek is folyni.

Jubiláló népem, kedves gyülekezet
A múlt áldásiból, meríts új ihletet!
Szent örökségedet, ne engedd elveszni —
Nem, mert akkor ez a kápolna fog sírni!
Sírni, mert ő téged nagyon megszeretett,
Falai közt táplál boldog emlékeket.
Szabad volt itt neked Istent tapasztalni,
Szabad volt Krisztusban békeségre lelteni,
Szabad volt lelkekkel közösségben élni,
Az élet vízből erőt meríteni.
Ah, nekünk nem lehet egymástól elválni,
Mert nemcsak kápolna, az ég is fog sírni!

m—j—a.

A jubileumi konferencia emlékére. Középen ülő dr. J. L. Nuelsen püspök,
tőle balra dr. F. H. O. Melle szemináriumi igazgató,
tőle jobbra H. Fellmann misszió igazgató.

A jövő programja.

„Nem tudunk programot adni, még csak egy fél évre sem!” — mondotta nem is olyan régen az angol kormány birodalmi elnöke. — „Ha valakinek van programja, hát hozza elő!” — mondotta egy alkalommal a jelenlegi magyar miniszterelnök. — A programtalanság szomorú korát éli a mai nemzedék. És mégis — program nélkül, jövő nélkül elsorvad az élet, kihal minden idealizmus. Programra, egy jobb jövőben való hitre az emberiségnek szüksége van. Reménység, jövő nélkül nem tud lenni a lélek. Ez egy élettörvény, melyet az egyháznak kár nélkül elhanyagolni nem lehet. Amilyen mértékben elhanyagolta az egyház az örökkévalóság fényétől áthatott programját kiépíteni és gyakorolni, olyan mértékben veszített fajsúlyából és jelentőségéből. Ha az egyház nem tud programot adni, ha nincs neki tana egy új, jobb jövőt illetőleg, akkor az emberi lélek talál magának másutt. Így történt meg az, hogy pl. a szocializmus és a

kommunizmus befolyása alatt álló tömegek elidegenedtek az egyháztól, elvetették a Bibliát és találtak magoknak más „szentírást” melynek szerzői Marx és Lenin voltak.

A gyülekezet program nélkül olyan, mint a madár szárnyak nélkül. De mi nem vagyunk program nélkül. Isten gyermekeinek programja világos. Az minden homálytól mentesen megadatott a Szentírásban; „Mi nem vagyunk a meghátrálás emberei, hogy elvesszünk, hanem a hitői, hogy életet nyerjünk!” Minden komoly keresztyén idealista is egyuttal. Mi élniakaró idealisták vagyunk, visszafejlődésről tehát szó sem lehet, csak előrehaladásról. Ez a mi programunk a szó legszorosabb értelmében. Feladatunk só és világosság lenni e világon. Ezt a feladatot nem emberektől, hanem Istentől kaptuk. Jaj volna nekünk, hogyha ezen feladatunkat elhanyagolnánk. „Jó a só, de ha a só ízét veszti, mivel adtok ízt néki? Nem jó azután semmire, hanem, hogy kidobják és eltapossák az emberek.” Óh, valóban nagy felelősség az só lenni e világon. Ki képes, vagy ki méltó erre? „Nálam nélkül semmit!” A mi alkalmas voltunk Istentől van. Tapasztaltuk, minden emberi erőlködésünk hiábavaló volt, ha az Ur nem adott áldást felülről. Nekünk lelkiismeret okáért nem lehet, nem szabad megállni, a megállás a ránk bízott talentumok elásását jelentené. Isten őrizzen minket ettől.

Vannak vélemények, melyek szerint reánk valamikor szükség lehetett, de ma már nincsen. Egy nevezetes egyházi személy Németországban ezen véleményt erősíti meg, amikor írja: „Huszonöt évvel ezelőtt a közösségi mozgalomra szükség lehetett, mert akkor még az egyház nagyon tétlen volt, de ma már gondoskodott arról, hogy minden vallásos szükség az egyház intézményei által kielégítést nyerjen.” Nem vonjuk kétségbe, hogy jelenleg általában az egyházakban szorgos munka folyik. Történelmi egyházak sok esetben utánozzák az ébredési mozgalmak formáit és szokásait. Egy ifjabb papi nemzedék egészen más célkitűzéssel munkálkodik. Az ébredési mozgalmakkal az egyháztörténelemnek számolnia kell. Ezt belátva újabban evangéliumi irány kezd az egyházban érvényesülni. A dolgok mélyére nézve azonban Heitmüller ev. lelkész megállapítja azt is, hogy az egyházban alapjában véve semmi sem változott. Az egyházi igehirdetés és tanítás célja — tisztelet a kivételnek — nem a bűnös lélek felébresztése, megtérése, nem az Ur Jézus gyülekezetének az összegyűjtése és előkészítése, hanem az egyházi öntudat ébresztése és felhívás az egyházért való együttműködésre. Ami ma sok esetben életnek tűnik fel, nem egyéb, mint túlfeszített egyházi tevékenység. S minden túlfeszített tevékenysége mellett az

egyháznak nem sikerült az elhidegült tömegeket befolyása alá keríteni. Az emberiségnek szüksége van még ma is egy evangelizációs ébresztő mozgalomra. És Nyíregyházának szüksége van reánk. Mi továbbra is evangelizációs ébresztő mozgalom kívánunk maradni. Erre az Urtól hivatást érzünk. Mi reánk, a mi evangelikus anyagyházunknak is szüksége van. A fölébredtek lelki élete sokak alvó lelkiismeretét felrázta. Nagyon sokan nem járnának a templomba

Márkus József András
a gyülekezet prédikátora.

és elhanyagolnák lelküket, ha a felébredtek buzgósága nem sarkalná őket. Mi áldás kívánunk lenni anyagyházunk számára is. Nem az a fontos, hogy valaki milyen felekezethez tartozik, hanem, hogy szolgál-e őszinte szívvel Istennek és áldásával van-e embertársainak. Nem építünk felekezetekre, így a methodizmus sem. Nem tartjuk magunkat az egyedüli üdvözítő egyháznak. Meggyőződésünk szerint ez nem létezik. Üdvösségünk egyedüli alapja Krisztus. S ha a methodisták Nyíregyházán hűen nem sáfárkodnak a rájuk bízott talentumokkal, akkor az Ur azokat elveszi és átadja másoknak. Jelenleg

evangelizáló megbízatásunk van az Urtól és ezt senki és semmiféle hatalom nem képes elvenni tőlünk, legfeljebb a mi saját hűtlenségünk és engedetlenségünk.

25 éves történelmünket figyelembe véve, szívünk Isten előtt imádattal és hálával telten meghajol. Ez a történelem nem embereket, hanem Isten kegyelmét és hűségét dicsőíti. Ami itten 25 év alatt történt, az országos viszonylatban is várakozáson felüli. Csak annyit mondhatunk a zsoltár íróval: Az Urtól lett ez, csodálatos a mi szemeink előtt. Az ébredés tüzeinek első harcosai gazdag örökséget hagytak hátra nekünk. Minden bizonnyal! Mi elfoglaljuk, de nem azért, hogy az ő babérjaikon nyugodjunk, hanem hogy méltókká legyünk rájuk úgy, hogy ugyanazon lélekkel, ugyanazon odaadással és ugyanazon hitbátorsággal és buzgósággal folytatjuk a munkát. Wesley mondása: „A világ az én egyházmegyém és lelkek mentése az én hivatásom!” marad a mi jeligénk is. Munkánk most nagyobb, mint volt kezdetben, a felelősség is súlyosabb. A fő cél: lelkek mentése felekezeti, nemzetiségi, képzettségbeli különbség nélkül.

Atyáink Istene a mi Istenünk is. „Mindenek közül a legjobb, hogy Isten velünk van,” Ezek voltak a haldokló Wesley utolsó szavai. Igen, ez fenséges. Józsefet eladhatták az ő testvérei, — de Isten vele volt — és ez a legfontosabb. Isten nem hagyja az övéit, csak egy dolog van ami embert-embertől és embert Istentől elszakaszt, — a bűn. A bűn az emberi történelem egyik legnagyobb és a legsötétebb valósága. Csak egy nagyobb valóság van, a Golgotai kereszt. E világ zajától oda menekülünk mi is, ott találjuk meg bűneinknek egyedüli, biztos ellenszerét, Jézus Krisztus drága véréét. Ez megtisztít minket is minden bűneinktől.

Oh van béke tiszta áldott melyben lelkünk megpihen
Ott a Golgotán találjuk Jézus drága vérében.

A mi programunk egy nemesebb, istenibb emberiség. Munkálkodni akarunk első sorban önmagunkon, hogy amikor másoknak prédikálunk, magunk méltatlanok ne legyünk. Szabadulni akarunk minden salaktól, az önzés, a hiuság, a képmutatás, az irigység és a versengés salakjától, a bűn és gonoszság minden fajtájától. Szabadulni, megtisztulni szeretnénk az „én“-től, a mi gőgös, büszke szívunktől. Mert csak így jöhet el Isten országa. Igaza van a költőnek, amikor énekl:

Szálljunk harcba önmagunkkal, haljon meg a büszke én,
Hogyha bennünk győzött az Ur, győzünk mi a földtekén.

Mi egy népet szeretnénk, amely fedhetetlenül szolgál az Urnak, amelyben kiábrázolódik az isteni ember — Jézus Krisztus. Tudjuk, hogy amíg e testben és e földön vagyunk, konkoly is lesz a búza között. Valahogyan itt csorbát szenved úgy a mi közösségünk, mint a mi idealizmusunk. De éppen ez a bántó állapot adja meg további programunkat: Jöjjön el a Te országod! Mi várjuk az Urat és kérjük Őt, hogy jöjjön minél hamarább. Nem vagyunk életuntak, nem barátkozunk a halállal, inkább szeretünk élni, dolgozni, küzdeni, túrni és szenvedni. Igen, érdemes élni, érdemes a jó magot vetni. Hálások vagyunk az Urnak, hogy élhetünk, de azért úgy érezzük, hogy ez a föld nem a mi hazánk. A sok szép és jó mellett e földön mi is énekeljük az énekköltővel:

Mégis e dicsőség mellett szívem mély vágytól sajog
Lelkem feszíti szárnyait, szemeimben könny csillog
Érzem, hogy ez a szép világ, csak egy mulandó sátorház
Kell, hogy vágyódó lelkem, egy jobb hazára leljen.

Kell, hogy még jobb hazám legyen, hol örök rózsák nyílnak
 Ahol csak fényes nappal van, nincs nyoma éjszakának
 S ha e világ nyugvóra tér, szemem oda felfelé néz
 Hol csillagok ragyogva integetnek, hazámba integenek.

Mi olyan szívesen itt hagynánk ezt a világot, a harcmezejét,
 a halálárnyékának völgyét, a fájdalom honát. Olyan szívesen távoznánk
 ama jobb hazába — a mi programunk tehát — a mennyország!
 Ezen jobb haza számára dolgozunk, ebbe a jobb hazába, bár
 kemény harcok között, de örömmel utazunk:

Mint hajósnaK utaznom kell e világ vad tengerén,
 Kis hajómban drága kincset, rejtegetek félve én.
 S ha kis hajóm habok verik, fenyegeti nagy veszély,
 Bízok hajósmesteremben, kire hittel nézek én.

Iránytűt is tőle kaptam, bizton mutat rév felé,
 Szent Igéje életszava, vezet biztos cél felé.
 Dagadnak bár a hullámok, sötét halál fenyeget,
 Vadul verő habok, szelek szent szavára engednek.

Igy utazom gondtalanul az élet nagy tengerén,
 Tudom, hogy jó vezetőmmel elérem az égi célt.
 Krisztus az én örökségem, Jézus az én evezőm,
 Túl a vizen gyöngyök partján köt ki az én kis hajóm.

